

**BELEIDS- EN FINANCIËLE
BEGROTING 2017-2020**

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	2
AANBIEDINGSBRIEF	3
KERNGEGEVENS	9
HOOFDSTUK 1 BELEIDSBEGROTING - DE PROGRAMMA'S	10
PROGRAMMA 1 WOON- EN LEEFOMGEVING.....	11
PROGRAMMA 2 VEILIGHEID	25
PROGRAMMA 3 ECONOMIE, RECREATIE EN TOERISME	30
PROGRAMMA 4 DUURZAAMHEID	36
PROGRAMMA 5 JEUGD EN ONDERWIJS (INCL. JEUGDZORG).....	43
PROGRAMMA 6 WELZIJN, SPORT EN CULTUUR	52
PROGRAMMA 7 WERK, INKOMEN EN ZORG	57
PROGRAMMA 8 DIENSTVERLENING	64
PROGRAMMA 9 BESTUUR EN COMMUNICATIE.....	67
10. ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN.....	71
HOOFDSTUK 2 BELEIDSBEGROTING – DE PARAGRAFEN.....	77
PARAGRAAF 1 LOKALE HEFFINGEN	78
PARAGRAAF 2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	88
PARAGRAAF 3 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	96
PARAGRAAF 4 FINANCIERING	101
PARAGRAAF 5 BEDRIJFSVOERING	105
PARAGRAAF 6 VERBONDEN PARTIJEN	107
PARAGRAAF 7 GRONDBELEID	116
HOOFDSTUK 3 FINANCIËLE BEGROTING.....	121
3.1 OVERZICHT BATEN EN LASTEN	122
3.2 GEPROGNOSTICEERDE BALANS	124
3.3 FINANCIËLE POSITIE	126
3.4 OVERZICHT BESCHIKBARE RESERVES	136
3.5 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA.....	138
3.6 JAARLIJKS TERUGKERENDE ARBEIDSKOSTEN- GERELATEERDE VERPLICHTINGEN VAN VERGELIJKBAAR VOLUME	139
3.7 OVERZICHT TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN RESERVES	141
3.8 EMU-SALDO	143
3.9 OVERZICHT TAAKVELDEN.....	144
3.10 MATRIX PROGRAMMA'S EN PRODUCTEN.....	145

AANBIEDINGSBRIEF

Geachte raad,

INLEIDING

Hierbij bieden wij u de ontwerpbegroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 ter vaststelling aan. De begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 is structureel in evenwicht.

De Kadernota 2017-2020, behandeld in uw vergadering van 4 juli jl. vormt de basis voor de aangeboden begroting. Het financieel perspectief van de opgestelde begroting laat vooral in de jaren 2017 en 2020 een verbetering zien ten opzichte van het beeld, zoals dat geschetst is in de Kadernota 2017-2020. Op de verschillen wordt hieronder ingegaan.

In deze begroting is nog geen rekening gehouden met de uitkomsten van de Septembercirculaire 2016. Daarop wordt apart ingegaan in het raadsvoorstel, dat bij deze begroting hoort.

BELEIDSVOORNEMENS 2017

In de komende jaren zijn er genoeg uitdagingen, die van ons allen veel zullen vergen. In de begroting zijn deze per programma verder uitgewerkt. De belangrijkste activiteiten voor het komende jaar zijn:

- Vaststelling structuurvisie Olst-Wijhe
- Opstellen nota van uitgangspunten voor één flexibel bestemmingsplan
- Actualisatie van de bestemmingsplannen Wesepe en Noorder Koeslag
- De tweede herziening van het bestemmingsplan Buitengebied
- Uitvoering van onderdelen van het IBORplan
- Uitvoering van de reconstructie van de omgeving van De Grienden, Veerstraat c.a. Wijhe
- Uitvoering jaarplan Integrale veiligheid
- Uitvoering van de nieuwe Detailhandelstructuurvisie
- Evaluatie Afvalbeleidsplan
- Programma transformatie sociaal domein, samen met de domeinen Jeugdhulp en Participatiewet
- Besluitvorming over het onderwijshuisvestingsbeleid voor de middellange termijn
- Vaststellen visie Dienstverlening
- Evaluatie Communicatiebeleidsplan 2013-2017

FINANCIËEL BEELD VAN DE JAARSCHIJF 2017 EN PERSPECTIEF VAN DE MEERJARENRAMING 2018-2020

Wij zijn blij dat wij u een beleidsbegroting 2017-2020 kunnen presenteren die materieel in evenwicht is. De begroting is gebaseerd op de begroting 2016-2019, de (geactualiseerde) autonome ontwikkelingen en bestaand beleid, zoals uiteengezet in de Kadernota 2017-2020 alsmede de actualisatie van de ontwerpbegroting 2017. De in de kadernota aangegeven categorieën: algemene autonome ontwikkelingen, de ontwikkelingen algemene uitkering, de ontwikkelingen bestaand beleid alsmede de dekking en oplossingen bestaand beleid zijn verwerkt in de ontwerpbegroting 2017-2020. Het is niet nodig gebleken met aanvullende dekkingsvoorstellen te komen om de begroting 2017 (excl. nieuw beleid) sluitend te maken en de jaarschijf 2020 structureel sluitend.

Het beeld van het meerjarenperspectief van de ontwerpbegroting 2017-2020 (excl. nieuw beleid) is als volgt.

Financieel Kader	2017	2018	2019	2020
Ontwerpbegroting 2017-2020	110.926	39.822	41.128	184.211

Het financieel perspectief van de opgestelde begroting laat vooral in de jaren 2017 en 2020 een verbetering zien ten opzichte van het beeld, zoals dat geschetst is in de Kadernota 2017-2020. Het verschil is met name het gevolg van de aanpassing (berekening) van de Algemene uitkering en de praktische effecten van toerekening van rentelasten op grond van de vernieuwde Bbv. Bij het opstellen van de productenramingen (na de kadernota) wordt duidelijk hoe bepaalde aannames in de kadernota in de gedetailleerde begroting doorwerken.

In hoofdstuk 3.3 Financiële positie worden de verschillen nader toegelicht.

De verschillen zijn samengevat als volgt:

Financieel kader concept Begroting	2017	2018	2019	2020
Kadernota 2017-2020	-59.031	46.574	21.775	-79.225
Ontwerpbegroting 2017	110.926	39.822	41.128	184.211
Vershil	169.957	-6.752	19.353	263.436

Effect nieuw gemeentelijk rioleringsplan GRP 2016-2020 op de algemene middelen

Bij de behandeling van de Kadernota 2017-2020 hebben wij aangekondigd een second opinion te vragen op de consequenties van de door uw raad gekozen systematiek in het nieuwe GRP op de (on)mogelijkheden om financieringslasten door te berekenen in de rioolheffing.

Allereerst merken wij op dat de nieuwe Bbv nieuwe regels heeft gesteld over rentetoerekening (renteomslag), die uitgewerkt zijn in een notitie Rente. Met betrekking tot die rentetoerekening bestaat er landelijk op onderdelen nog onduidelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat in juli jl. door de commissie BBV een gewijzigde notitie Rente is uitgebracht.

Wij hebben aan de VNG een second opinion gevraagd. De conclusie van de VNG is de volgende.

De gemeente dient zich te houden aan de nieuwe regels over rentetoerekening op grond van de Bbv. Binnen de begroting kan hiervan alleen worden afgeweken als er sprake is van zogenoemde projectfinanciering. De VNG geeft aan dat onderzocht kan worden of de financieringslasten voor de nieuwe rioolinvesteringen hieronder vallen.

Omdat er geen sprake is van projectfinanciering betekent een en ander dat de financieel negatieve effecten van de nieuwe financieringsmethode van het GRP niet doorberekend kunnen worden in het riooltarief. Dit is onvermijdelijk. In de Kadernota is budgettair geregeld dat de effecten ervan beslag leggen op de algemene middelen.

Noodzakelijk nieuw beleid en oplossingen en dekking hiervoor

In de Kadernota 2017-2020 is een aantal nieuwe beleidsvoornemens opgenomen. Voor een toelichting daarop wordt verwezen naar de Kadernota 2017-2020.

De nieuwe beleidsvoornemens zijn nog niet verwerkt in de voorliggende begroting. Binnen de nieuwe beleidsvoornemens is in de Kadernota 2017-2020 een onderscheid in prioritering gemaakt tussen nieuw beleid, waarvan wij de uitvoering bij aanwezigheid van voldoende middelen noodzakelijk vinden en overig nieuw beleid, waarover keuzes gemaakt kunnen worden afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende middelen.

Het gaat om de volgende noodzakelijke nieuwe beleidswensen/dekkingsoplossingen, zoals toegelicht in de Kadernota:

- Voorbereiding omgevingswet, eenmalig te dekken uit de reserve Nader te bestemmen middelen
- VTH applicaties RUD, leefomgeving
- Invoering wet VTH/kwaliteitsborging
- Uitvoering wet Banen, te dekken uit de budgetten sociaal domein
- Experimenten Sociaal domein, te dekken uit de budgetten sociaal domein
- Uitvoering programma Digitaal werken
- Als dekking: het laten vervallen van de storting reserve wachtgeldverplichtingen wethouders met ingang van 2019.
- Verhoging dividend Rova in 2017.

Het vernieuwde totaalbeeld van de ontwerpbegroting 2017-2020 aangevuld met de financiële consequenties van het noodzakelijke nieuwe beleid, inclusief dekking en oplossingen voor noodzakelijk nieuw beleid ziet er als volgt uit.

Onderdeel	2017	2018	2019	2020
Ontwerpbegroting 2017	110.926	39.822	41.128	184.211
Totaal noodzakelijk nieuw beleid	-272.800	-32.200	-32.200	-32.200
Oplossingen noodzakelijk nieuw beleid	162.000	0	45.000	45.000
Begroting incl. noodzakelijk nieuw beleid en oplossingen	126	7.622	53.928	197.011

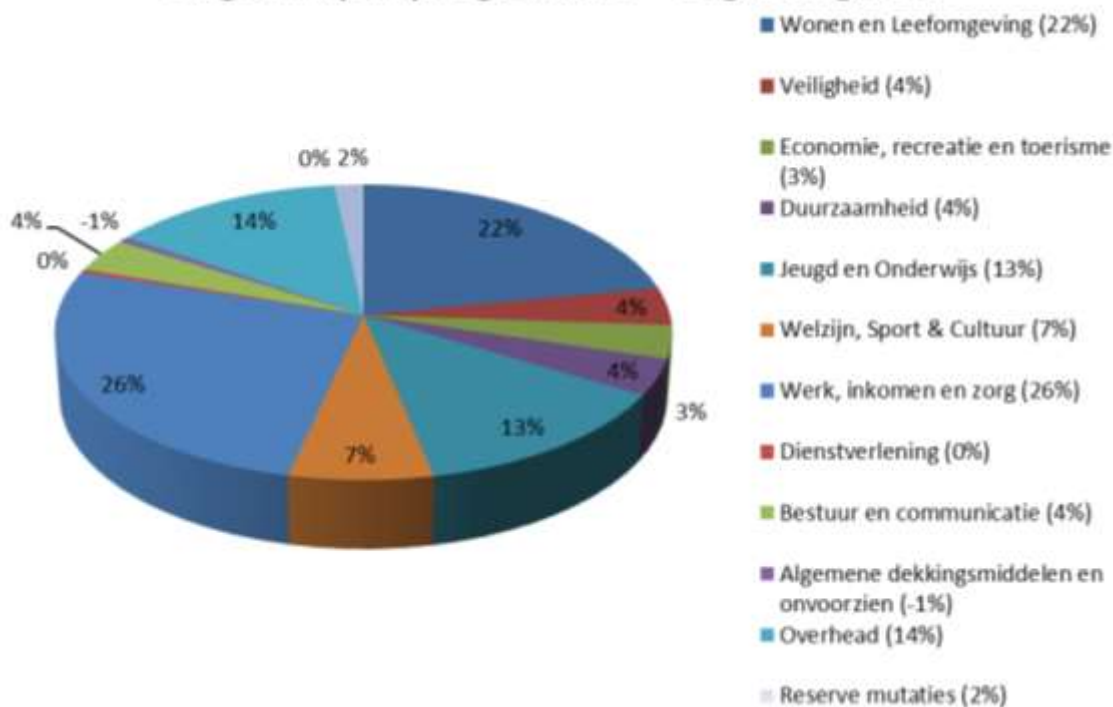
Dit betekent dat er structurele dekking is voor het noodzakelijke nieuwe beleid. Het meerjarenperspectief is vanaf 2017 structureel in evenwicht. Voorgesteld wordt het noodzakelijke nieuwe beleid, inclusief de dekkingen en oplossingen mee te nemen in de begroting 2017, via de eerste begrotingswijziging. In het raadsvoorstel behorende bij deze begroting komen wij met een voorstel over het gewenste nieuwe beleid, rekening houdend met de uitkomsten van de Septembercirculaire 2016.

Overzicht baten en lasten

De conceptbegroting 2017-2020 laat in onderstaande tabel een overzicht zien van de totale baten en lasten (excl. nieuw noodzakelijk en gewenst beleid). De uitgaven per programma zijn daarna grafisch weergegeven.

Overzicht van baten en lasten		Begroting	MJR	MJR	MJR
		2017	2018	2019	2020
Lasten (excl. mutatie reserves)					
1	Wonen en Leefomgeving	9.274.179	8.216.503	7.408.100	6.930.489
2	Veiligheid	1.750.715	1.749.768	1.748.818	1.747.871
3	Economie, recreatie en toerisme	1.524.572	844.900	824.378	925.549
4	Duurzaamheid	1.672.971	1.674.695	1.673.161	1.671.586
5	Jeugd en Onderwijs	5.525.961	5.554.144	5.538.876	5.529.835
6	Welzijn, Sport & Cultuur	2.861.052	2.831.236	2.774.809	2.823.263
7	Werk, inkomen en zorg	11.138.452	10.941.790	10.769.171	10.640.962
8	Dienstverlening	179.725	165.671	138.116	97.962
9	Bestuur en communicatie	1.552.619	1.552.879	995.620	999.494
-	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-262.762	70.133	135.343	122.660
-	Overhead	5.784.237	5.717.666	5.625.101	5.537.996
-	Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	0	0
-	Reserve mutaties	725.356	689.765	677.622	672.222
Totaal lasten (incl. mutatie reserves)		41.727.077	40.009.150	38.309.115	37.699.889
Baten (excl. mutatie reserves)					
1	Wonen en Leefomgeving	6.374.333	5.354.741	4.511.565	4.053.240
2	Veiligheid	60.622	62.822	62.822	62.822
3	Economie, recreatie en toerisme	1.366.735	690.716	673.999	785.956
4	Duurzaamheid	1.543.014	1.542.834	1.542.654	1.542.474
5	Jeugd en Onderwijs	81.143	81.143	81.143	81.143
6	Welzijn, Sport & Cultuur	288.460	287.932	290.506	294.631
7	Werk, inkomen en zorg	2.908.725	2.908.725	2.908.725	2.908.725
8	Dienstverlening	305.900	280.400	231.900	200.900
9	Bestuur en communicatie	638.950	638.950	1.450	1.450
-	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	27.459.938	27.496.762	27.331.365	27.287.974
-	Overhead	129.581	113.341	138.741	66.373
-	Reserve mutaties	680.602	590.604	575.372	598.411
Totaal Baten (incl. mutatie reserves)		41.838.003	40.048.970	38.350.242	37.884.099
Gerealiseerd Resultaat (baten - lasten)		110.926	39.820	41.127	184.210

Uitgaven per programma - Begroting 2017

SEPTEMBER CIRCULAIRE 2016

In de begroting zijn, zoals aangegeven de consequenties van de Septembercirculaire 2016 nog niet verwerkt. Deze komen aan de orde in het raadsvoorstel behorende bij deze begroting.

WIJZIGING BBV

In paragraaf 6.2 van de Kadernota 2017-2020 zijn de wijzigingen vermeld in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv). In deze begroting komen de onderstaande onderdelen als volgt tot uitdrukking:

- a) Een uniforme indeling in 51 taakvelden. Daarmee zou de huidige indeling in beleidsproducten kunnen komen te vervallen. In de voorliggende begroting wordt nog uitgegaan van de beleidsproducten. In de begroting 2018 komen wij met een voorstel hoe hiermee om te gaan.
In hoofdstuk 3.1 Overzicht baten en lasten wordt een totaaloverzicht gepresenteerd met geraamde baten en lasten per taakveld.
- b) Een uniforme basisset van beleidsindicatoren: gekoppeld aan de uniforme taakvelden is in de wijziging een basisset van beleidsindicatoren voorgeschreven. Met deze indicatoren moet uw raad een oordeel kunnen vormen over de behaalde beleidsresultaten uit het verleden en een inschatting kunnen maken van de te behalen resultaten in de toekomst (sturen op de effecten van beleid). De wettelijk voorgeschreven indicatoren zijn per programma aan de eigen indicatoren toegevoegd (deze zijn aangeduid met (W)). In de komende jaren zal uw raad kunnen bepalen hoe met deze beleidsindicatoren omgegaan moet worden en of er aanleiding is in nieuw vast te stellen beleidskaders invulling te geven aan streefwaarden. Ten aanzien van verschillende indicatoren zijn daarom nog geen streefwaarden ingevuld.
- c) Verbeterde informatie over verbonden partijen: voor een adequate verantwoording hoe verbonden partijen bijdragen aan de realisatie van de doelstelling van programma's is

inzicht nodig in de concrete beleidsprestaties van deze partijen. De prestaties van de verbonden partijen zijn (naast hetgeen vermeld in de paragraaf Verbonden partijen) in de direct betrokken programma's opgenomen (meer zicht op de bijdrage van verbonden partijen aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen).

- d) Een beter inzicht in de kosten van overhead en een eenvoudigere wijze van toerekening van kosten en rentelasten. Om uw raad op eenvoudige wijze meer inzicht in de totale kosten van overhead te geven is voorgeschreven dat deze kosten centraal worden verantwoord op het taakveld Overhead (opgenomen in 10 Algemene dekkingsmiddelen onder 10.50 Overhead).
In de programma's zelf worden enkel de baten en lasten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces (zogenaamde directe lasten en baten). Daardoor zijn de totale baten en lasten per programma in de begroting 2017 niet meer te vergelijken met die van een jaar daarvoor.
- e) Voor rentelasten en –baten is voorgeschreven dat deze in eerste instantie verantwoord worden op het taakveld Treasury. Vanuit dit taakveld worden dan de rentelasten en –baten toegerekend aan de overige taakvelden. Het taakveld Treasury is opgenomen in 10 Algemene dekkingsmiddelen onder 10.10 Treasury. Ook dit zorgt voor afwijkende cijfers ten opzichte van 2016.
Als gevolg van de genoemde wijzigingen in de Bbv onder d) en e) wordt de vergelijking van de begrotingscijfers ten opzichte van 2016 beïnvloed. In de toelichting op de derde W-vraag (wat mag het kosten?) per programma blijven deze effecten daarom onbenoemd.
- f) Aanpassingen van het stelsel van baten en lasten (waaronder investeringen met maatschappelijk nut en EMU saldo). Om er voor te zorgen dat de kosten van investeringen (gedurende een bepaalde periode) ten laste komen van burgers en bedrijven die er profijt van hebben, is de systematiek van activeren en afschrijven voor alle investeringen gelijk getrokken. Zowel investeringen met een maatschappelijk nut als investeringen met een economisch nut moeten worden geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur worden afgeschreven. Enige uitzondering hierop vormt de investering in kunstvoorwerpen met een cultuur-historische waarde. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode wordt alleen van toepassing op nieuwe investeringen die met ingang van 2017 worden gedaan.
Voor een betere berekening en beheersing van het EMU-saldo is in het Bbv voor de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans voorgeschreven met daarnaast de berekening van het meerjarige EMU-saldo. Deze geprognosticeerde balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening. Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU saldo wordt voorgeschreven dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing meerjarig een geprognosticeerde balans wordt opgenomen.
- g) De Vpb heffing (vennootschapsbelasting) is een nieuwe post die tot nu toe niet voorkwam in de begroting en jaarrekening. Daarvoor is nu een apart taakveld opgenomen in de begroting (zie hoofdstuk 3.1). Hierop zijn in de programmabegroting nog geen financiële consequenties verantwoord.

Burgemeester en wethouders van Olst-Wijhe,
de secretaris, de burgemeester,

drs. D.L.W. (Dries) Zielhuis

A.G.J. (Ton) Strien

KERNGEGEVENS

Onderdeel		01-01-2016		Raming 01-01-2017	
			specificatie		specificatie
a	<i>Sociale structuur</i>				
	aantal inwoners :	17.839		17.886	
	waarvan :				
	- < 20 jaar		4.063		3.807
	- > 20 jaar en < 65 jaar		9.968		10.138
	- > 65 jaar		3.808		3.941
	aantal bijstandsontvangers:		167		196
	waarvan:				
	. WWB tot 65 jaar		153		181
	- IOAW		13		12
	- IOAZ		1		3
b	<i>Fysieke structuur</i>				
	oppervlakte gemeente	11.837 ha		11.837 ha	
	<i>Volkshuisvesting:</i>				
	- woningen	7.320		7.448	
	- niet-woningen	835		835	
c	Onderwijs (aantallen per teldatum 01-10)				
	aantal leerlingen:		1.850		1.790
	waarvan:				
	Openbaar basisonderwijs		535		510
	Bijzonder basisonderwijs		865		830
	Voortgezet onderwijs		450		450
d	<i>Financiële structuur</i>		per inwoner:		per inwoner:
	lasten	43.129.055	2.418	41.727.077	2.333
	opbrengst belastingen	4.152.823	233	4.109.000	230
	algemene uitkering	22.579.346	1.266	22.364.317	1.250
	gemeentefonds				
	boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven	69.580.918	3.900	67.403.628	3.769
	vaste schuld,	40.467.059	2.268	36.697.011	2.052
	waarvan woningbouw	3.525.134	198	3.481.189	195

HOOFDSTUK 1 BELEIDSBEGROTING - DE PROGRAMMA'S

PROGRAMMA 1 WOON- EN LEEFOMGEVING

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDERS ENGBERINK, BLIND EN BOSCH

INLEIDING

Het programma Woon- en leefomgeving omvat de volgende beleidsproducten: Ruimtelijke ordening, Woningbouw (incl. bouwgrondexploitatie woningen), Leefomgeving, Openbare ruimte: wegen, verkeer, groen en riolering.

Coalitieakkoord 2014-2018: Olst-Wijhe is een aantrekkelijke gemeente om te wonen en te werken. De verschillende functies, zoals wonen, werken, recreëren, natuur en water, landbouw en verkeer ontwikkelen zich in samenhang en versterken elkaar waar mogelijk. De beoordeling van de inwoner met betrekking tot de woon- en leefomgeving krijgt een voldoende.

De Woonvisie 2016-2020 luidt: Wij willen een aantrekkelijke vitale woongemeente zijn met leefbare duurzame kernen.

Dit vertaalt zich in de volgende uitgangspunten:

- We streven naar vitale kernen waar inwoners met plezier wonen. Daarvoor is de onderlinge noaberschap belangrijk, maar ook het initiatief van inwoners om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van hun woonomgeving.
- Wij streven naar een passend aanbod van voorzieningen in de verschillende kernen. Een passend aanbod betekent dat rekening wordt gehouden met verschillen in schaalgrootte en dat bestaande voorzieningen zoveel mogelijk in stand worden gehouden; Een aantal voorzieningen zoals winkels, zorg en welzijn is vooral in de kernen Olst en Wijhe geconcentreerd.
- Wij kennen een rijke differentiatie aan woonmilieus en sluiten aan bij de lokale behoefte die per kern kan verschillen. Het bieden van maatwerk staat daarbij voorop.
- De gemeente heeft een gedifferentieerde woningvoorraad die aansluit bij de behoefte en wensen van onze inwoners; de voorraad is zoveel mogelijk levensloop geschikt en het nieuwbouwprogramma ondersteunt de gewenste ontwikkeling van de bestaande voorraad.
- Alle doelgroepen worden zo goed mogelijk bediend. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar kwetsbare groepen, zorgbehoevenden en jongeren met een kleine beurs die willen starten op de woningmarkt.
- Een aantrekkelijk woonklimaat betekent dat we ons sterk maken voor leefbare wijken en kernen met veel groen en met oog voor ruimtelijke kwaliteit. Ook opteren we voor behoud van goede vervoersverbindingen naar Deventer, Zwolle en Raalte.
- Wij willen inzetten op een duurzame woonomgeving. Onze ambitie is om in de toekomst energie-neutrale kernen te ontwikkelen. Daarbij richten wij ons op energie neutrale nieuwbouw, verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en op samenwerking op wijk- en kernniveau om collectief in te zetten op een duurzaam veilige en leefbare woonomgeving.
- Wij streven ernaar in de periode 2006 tot en met 2020 ongeveer 800 tot 900 woningen aan de woningvoorraad toegevoegd te hebben. Het gaat daarbij om reguliere woningen, dus uitgezonderd de woningbouw ten behoeve van bijzondere doelgroepen.

Het profiel als woongemeente

De kracht van ons profiel als woongemeente zit met name in de bijzondere ligging aan de IJssel tussen de Hanzesteden Deventer en Zwolle. Daarbij beschikken we over een prima voorzieningenniveau - afgezet tegen de schaal van onze gemeente en kernen - en kennen we uitstekende verbindingen met de beide genoemde Hanzesteden. Ook is het prettige leef- en woonklimaat met gevarieerde woonmilieus, actief noaberschap en een bloeiend verenigingsleven een duidelijke plus.

In de tweede helft van 2016 wordt een nieuwe Structuurvisie Olst-Wijhe voor de periode 2016-2019 opgesteld. Deze wordt begin 2017 vastgesteld. De visie en de doelstellingen van deze nieuwe structuurvisie zijn nog niet verwerkt in deze begroting.

Wat willen wij bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. Het creëren van een uitstekende leefgemeente, waarin de verschillende functies zoals wonen, werken, recreëren, natuur en water, landbouw en verkeer zich in samenhang ontwikkelen en elkaar waar mogelijk versterken;
2. Het zijn van een aantrekkelijke vitale woongemeente met leefbare duurzame kernen;
3. Het handhaven van een goede bereikbaarheid voor alle woningen, bedrijven en overige voorzieningen;
4. Het handhaven van het huidige verkeersveiligheidsniveau;
5. Het hebben van wegen en paden, die voor alle soorten verkeersdeelnemers begaanbaar zijn en waar we onderhoud plegen op een “minimaal” niveau volgens de CROW richtlijn;
6. Het handhaven van het niveau van het openbaar vervoer;
7. In verband met de inzameling en het transport van afvalwater is er sprake van een duurzame bescherming van de volksgezondheid, handhaving van een goede leefomgeving en duurzame bescherming van natuur en milieu.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN¹

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Woon- en leefomgeving	Oordeel inwoners over woon- en leefomgeving:	Voldoende: ²	
	Waardering door inwoners van buurt als leef- en woonomgeving.	6	7,7 ³
	Waardering door inwoners van de zorg van de gemeente voor de woon- en leefomgeving	6	6,5
Woningbouw	Realisatie woningen in de periode 2006-2020	800-900	
	Aantal nieuw gebouwde woningen (W ⁴)		Aantal per 1.000 woningen: 0,038 ⁵
	Demografische druk (groene en grijze druk t.o.v. 15-64 jarigen) (W)		2016: 57%
	Gemiddelde WOZ waarde per € 1.000 (W)		2015: 221 ⁶
	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (W)		2016: € 753
	Gemeentelijke woonlasten		2016: € 833

¹ De aanduiding (W) is wettelijke indicator

² Coalitieakkoord 2014-2018

³ Ontleend aan de burgerpeiling 2014

⁴ W = wettelijke indicator. Hiervoor kunnen desgewenst streefwaarden ontwikkeld worden.

⁵ Jaarstukken 2015: 38 woningen in 2015.

⁶ Jaarstukken 2015: 221.000 in 2015.

	meerpersoonshuishouden (W)		
Duurzaamheid	Sociale huurwoningen hebben energielabel C	Minimaal 70% per 1-1-2015	
Goede bereikbaarheid	Straten, paden en trottoirs in de buurt zijn goed begaanbaar		57% vindt deze goed begaanbaar
Verkeersveiligheid	Onveilige verkeerssituaties in de buurt (% zelden/nooit)		44% vindt deze zelden of nooit verkeersonveilig
	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig (W)		2014: 10%
	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser (W)		2014: 11%
Onderhouden perken, plantsoenen en parken in de buurt	Oordeel burger of deze goed onderhouden zijn		36% vindt deze in de buurt goed onderhouden
Schoonhouden buurt	Oordeel inwoner over de buurt is schoon		62% vindt de buurt schoon
Verlichting	Aantal 's nachts brandende lampen van de openbare verlichting op ieder willekeurig moment	minimaal 97%	
Tevredenheid openbaar vervoer	Oordeel burger over tevredenheid openbaar vervoer		58 % is tevreden over openbaar vervoer

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving en in bestemmingsplannen is vastgelegd, gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Structuurvisie Olst-Wijhe en Geactualiseerde Toekomstvisie Olst-Wijhe (2011-2020)
- ✓ Woonvisie 2016-2020 en Uitvoeringsprogramma
- ✓ Nota Grondbeleid 2014-2017
- ✓ Nota Bovenwijkse voorzieningen (vastgesteld 2011, evaluatie in samenhang met structuurvisie)
- ✓ Landschapsontwikkelingsplan 2008-2023 (in 2016 geëvalueerd)
- ✓ Beleidsnota archeologie 2010
- ✓ Log-visies Middel en Elshof (vastgesteld 2009)
- ✓ Nota Ruimtelijke Kwaliteit, 'de kunst van het verleiden' 2014
- ✓ Nota wegbeheer Olst-Wijhe (2003)
- ✓ Gemeentelijk rioleringsplan Olst-Wijhe 2016-2020
- ✓ Groenbeleidsplan 2007-2017; geëvalueerd in 2014 via het Bomenbeleidsplan
- ✓ Bomenbeleidsplan 2014-2023
- ✓ Verkeersvisie 2009-2014
- ✓ Beleids- en beheerplan Begraafplaatsen 2014-2019
- ✓ Beleidsplan Licht in de openbare ruimte 2016-2025 (vastgesteld in overleg met de raad)

Wat doen wij daarvoor in 2017?

RUIMTELIJKE ORDENING

Actualisatie structuurvisie Nieuwe structuurvisie Olst-Wijhe

In februari 2016 heeft uw raad het besluit genomen om tot een nieuwe Structuurvisie voor Olst-Wijhe te komen. Dit in samenhang met een nieuwe Detailhandelsvisie en een Verkeersvisie. De nieuwe visie zal ingrediënten bevatten van de nieuwe Omgevingswet, waar met name de rol tussen gemeente en initiatiefnemer in het ruimtelijke domein anders zal worden. De afronding van de nieuwe structuurvisie is gepland voor begin 2017. In de nieuwe Structuurvisie zal de focus liggen op gebieden. Wat is de identiteit van gebieden en welke opgaven horen daarbij om die identiteit te versterken en kansen een impuls te geven.

Projecten in het kader van uitvoering Structuurvisie

Noorder Koeslag Wijhe

Noorder Koeslag is de nieuwbouwwijk van Wijhe. De gemeente heeft hier kavels uit en door ontwikkelaar Roosdom Tjhuis worden woningen verkocht. In het voorjaar van 2017 volgt een nieuwe campagne voor de uitgifte van het volgende woonveld in Noorder Koeslag. In 2016 hebben wij een addendum op de bouwclaimovereenkomst met Roosdom Tjhuis en BPD ondertekend. Roosdom Tjhuis verkocht in 2016 een aantal woningen en startte met de bouw hiervan. Onderdeel van het addendum is een voornemen tot wijziging van het bestemmingsplan Noorder Koeslag, zodat Roosdom Tjhuis marktconformer kan bouwen. Deze wijziging zal door de projectontwikkelaar worden aangevraagd. De procedure zal in 2017 worden afgerond. Hiernaast wordt het bestemmingsplan "Noorder Koeslag" in 2017 geactualiseerd. Dit om te voorkomen dat het bestemmingsplan ouder dan 10 jaar is en er geen leges meer geheven kunnen worden.

Zonnekamp-Oost Olst

De kaveluitgifte loopt gestaag door wat een positieve invloed heeft op de grondexploitatie van deze woonwijk. In het voorjaar van 2017 wordt een aanbestedingsprocedure doorlopen om een projectontwikkelaar te selecteren voor realisatie en verkoop van woningen op een woonveld. Dit om een gevarieerd aanbod te bewerkstelligen, zodat belangstellenden zelf kunnen bouwen, maar ook kunnen kiezen voor een kant-en-klare woning. Een klein gedeelte van het bestemmingsplan Zonnekamp Oost is nog nader uit te werken. Dit omdat het gebied eerst als bouwweg is gebruikt. In 2017 kan deze uitwerking worden vastgesteld. Het gebied ten zuidwesten van Zonnekamp Oost is in eigendom van de gemeente. In het najaar van 2016 en het voorjaar 2017 wordt samen met bewoners(groepen) onderzocht wat een mogelijke duurzame woningbouwontwikkeling is voor dit terrein, eventueel in combinatie met de aanleg van permacultuur.

Zonnekamp-West Olst

In 2016 is de Vereniging Vriendenerf gestart met de bouw van de twaalf woningen. Er resteert nog een grote kavel in dit bestemmingsplan. Zodra deze is uitgegeven wordt deze grondexploitatie afgerond. De nog te maken kosten bestaan uit het woonrijp maken.

Voor de overige projecten wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Gebiedsontwikkeling Noordmanshoek

Voor Noordmanshoek is het initiatiefstokje voor een plan Noordmanshoek overgenomen door het Plaatselijk Belang Wijhe. De initiatiefnemers willen meer dan voorheen het dorp en de bewoners leidend laten zijn in het proces. Gevolg is dat er nieuwe impulsen, ideeën en procesvoorstellen

worden gedaan. De initiatiefgroep wil begin 2017 naar buiten treden en in gesprek gaan met het dorp en tot eind 2017 uittrekken voor het uitwerken van een duurzaam plan voor Noordmanshoek.

Vitaal platteland

De Kracht van Salland

De Kracht van Salland is een hecht netwerk van inwoners, organisaties en overheden. In het netwerk worden kennis, informatie en ideeën ingebracht en gedeeld. Het is een broedplaats waar ideeën worden omgezet in goede projecten. Lokale kracht, integrale aanpak, kennisoverdracht en het leggen van verbindingen staan centraal. De Kracht van Salland omvat de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, met uitzondering van de stad Deventer. De overheden faciliteren en stimuleren waar nodig. Belangrijke pijlers zijn LEADER, SallandDeal en de jaarlijkse Salland Café's. Binnen SallandDeal werken meerdere organisaties aan een vitale landbouwstructuur, een natuurlijk cultuurlandschap en een gezond watersysteem.

Leader

Leader is één van de deelprogramma's van De Kracht van Salland. Eind 2015 is Salland opnieuw geselecteerd als "Leadergebied". Dat betekent dat we in Salland gebruik kunnen maken van de Europese Leadergeldten voor plattelandsontwikkeling. De Lokale Actie Groep (LAG) is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Leaderprogramma.

Tot nu toe zijn er 24 projectideeën ingediend bij de LAG Leader De Kracht van Salland. Een deel daarvan heeft betrekking op projecten binnen onze gemeente. Het gaat bij LEADER om integrale projecten vanuit de samenleving op gebied van regionale en duurzame voedselproductie, duurzaam bodembeheer, toerisme in Salland, zorg, arbeidsparticipatie, leefbaarheid in dorpen en wijken, buitenschoolse activiteiten en werkervaring voor jongeren, educatie, sport, bewegen en gezondheid.

Een projectidee is vaak nog in een pril stadium. De LAG maakt een inschatting of het project kans maakt op een Leaderbijdrage. Daarna kan de initiatiefnemer het project uitwerken en een Leaderaanvraag indienen via www.rvo.nl of eventueel andere financiering zoeken.

Ook in 2017 en 2018 zijn er (naar verwachting) twee openstellingsrondes, namelijk in het voor- en najaar.

Actualisatie van bestemmingsplannen en anticiperen op de Omgevingswet

Bestemmingsplannen mogen op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) niet ouder zijn dan tien jaar. De wet sanctioneert dit door te bepalen dat gemeenten geen leges mogen heffen voor aanvragen omgevingsvergunning als een bestemmingsplan geldt dat langer dan tien jaar geleden is vastgesteld.

In 2013 is in onze gemeente het project 'actualisatie en digitalisering bestemmingsplannen' nagenoeg afgerond. De afronding van het actualisatieproject betekent echter niet dat we klaar zijn. De wettelijke herzieningsplicht blijft gelden. De eerste geactualiseerde bestemmingsplannen lopen alweer tegen de tien jaar grens aan en zullen opnieuw geactualiseerd moeten worden. Deze plannen zijn ook nog niet gedigitaliseerd volgens de geldende standaarden en dus niet raadpleegbaar voor burgers via ruimtelijkeplannen.nl. Voor 2017 staat de actualisatie van de bestemmingsplannen Wesepe en Noorder Koeslag op de planning. Tevens is gepland de tweede herziening van het bestemmingsplan Buitengebied: een zogenaamd 'veegplan' met enkele reparaties en private kleinschalige ontwikkelingen.

De komende jaren wordt toegewerkt naar één flexibel bestemmingsplan voor alle kernen met uniforme bestemmingen en regels, waarin alleen geregeld wordt wat echt nodig is en dat leesbaar en begrijpelijk is voor inwoners, ontwikkelaars en plantoetsers. Bij het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan wordt zoveel als mogelijk uitgegaan van de nieuwe wettelijke kaders als vastgelegd in de Omgevingswet. In 2016 wordt een nota van uitgangspunten opgeleverd. Vervolgens wordt in 2017 gestart met de formele bestemmingsplanprocedure. De afronding zal plaatsvinden in 2018.

Vorbereiding op de invoering van de Omgevingswet

Op 18 april 2016 heeft uw raad ingestemd met de startnotitie 'voorbereiding invoering Omgevingswet'. Aansluitend is een start gemaakt met de eerste voorbereidende werkzaamheden rond de Omgevingswet die naar verwachting halverwege 2019 in werking zal treden. In 2017 worden deze werkzaamheden voortgezet. Het jaar zal worden gebruikt voor het verder in beeld brengen van de gevolgen van de nieuwe wet, voor het blijven volgen van ontwikkelingen en voor het uitvoeren van enkele concrete deelprojecten. Zo zal volgend jaar onder andere de inventarisatie en analyse van (beleids)regels en verordeningen met effecten op de fysieke leefomgeving worden opgepakt.

Leegstand agrarische gebouwen

De provincie Overijssel heeft een verkenning aangekondigd, waarin onder andere de omvang van de problematiek, de samenhang tussen verschillende belangen, overheidsbeleid en de rollen en mogelijkheden van belanghebbenden worden onderzocht. De verkenning en analyse worden vertaald in een rapportage dat als basis kan dienen voor het gezamenlijk formuleren van oplossingsrichtingen en aanbevelingen. In het eerste kwartaal van 2017 wordt daarover meer informatie verwacht. Daarnaast worden er op verschillende plaatsen nieuwe initiatieven ontwikkeld (o.a. in de Regio Twente) en volgen wij deze initiatieven om te bepalen of dat een bijdrage kan leveren aan de aanpak van leegstand in het landelijk gebied.

Mede op basis van de provinciale verkenning gaan we in de loop van 2017 bepalen of er een wens of noodzaak is om ons beleid, zoals dat onder meer vastligt in het bestemmingsplan Buitengebied, te herijken.

Hoogwaterbeschermingsprogramma en integrale aanpak IJssel

Het komende decennium wacht er een stevige opgave als het gaat om het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor de IJssel. Op verschillende technische aspecten moeten delen van het traject Zwolle – Olst onderhanden worden genomen (piping, hoogte, stabiliteit en bekleding). Deze opgave heeft te maken met nieuwe landelijke normeringen. In de periode 2016-2018 vinden de technische verkenningen plaats, waarbij voorkeursscenario's worden ontwikkeld. Daarna is de verdere planuitwerking gepland in de jaren 2019-2021. De uitvoering start in 2022. Deze opgave en andere toekomstige ontwikkelingen (o.a. Natura 2000, Kaderrichtlijn Water) zijn aanleiding geweest om tot een meer integrale aanpak te komen van het stroomgebied van de IJssel en de bijbehorende dijken. Daarbij streven wij ernaar dat we tot een integraal uitvoeringsprogramma komen, waarbij we ook fysieke opgaven kunnen betrekken op het gebied van recreatieve wensen. Met meerdere organisaties, zoals de Provincie Overijssel, Staatsbosbeheer, Waterschap Drents Overijsselse Delta en Rijkswaterstaat onderzoeken we hoe we dit verder handen en voeten kunnen geven.

Olst mooier aan de IJssel

Op 18 januari 2016 heeft uw raad besloten om het burgerinitiatief 'Olst Mooier aan de IJssel' te ondersteunen door het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit. In 2016 zijn de plannen verder geconcretiseerd waardoor naar verwachting in 2017 gestart kan worden met de uitvoering van een belangrijk planonderdeel, het recreatief herinrichten van de IJsseloever bij Olst. In 2017 worden de overige planonderdelen verder uitgewerkt, waarbij nadrukkelijk aansluiting wordt gezocht met andere projecten en ontwikkelingen in de IJsselzone.

Behoud cultuurhistorische waarden in ruimtelijke plannen

Als gemeente zetten we in op het behoud van onze cultuurhistorische waarden. Op verschillende manieren wordt hier al beleidsmatig invulling aan gegeven (gemeentelijke monumentenlijst, bescherming cultuurhistorische waarden in bestemmingsplannen), De nieuwe Erfgoedwet vormt, samen met de nog in te voeren Omgevingswet, het fundament onder de bescherming van het onroerende culturele erfgoed van Nederland. In de Omgevingswet worden regels opgenomen voor

de omgang met dit culturele erfgoed. Daarin zit onder andere de opdracht aan overheden vervat om bij ruimtelijke plannen rekening te houden met cultureel erfgoed. In 2017 inventariseren we of ons cultureel erfgoed op adequate wijze is beschreven en op welke wijze we zorg kunnen dragen voor een goede ruimtelijke vertaling. Daarbij onderzoeken we tevens of de vaststelling van een cultuurhistorische waardenkaart daaraan een wezenlijke bijdrage kan leveren.

WONEN

Woonvisie 2016-2020 en Uitvoeringsagenda

In 2016 heeft uw raad de nieuwe Woonvisie vastgesteld. In de door ons college vastgestelde uitvoeringsagenda staan voor 2017 de volgende zaken op de rol:

- bestuurlijke afronding van het woonwensenonderzoek en de woonmarkt voor jongeren, eerste kwartaal;
- uitwerking gebiedsgerichte aanpak in het kader van leefbare kernen met als uitgangspunt eens samenhangende aanpak in het kader van wonen, leefbaarheid en zorg;
- doelgroepenbeleid: in beeld krijgen hoe we adequaat in kunnen spelen op de groeiende groep senioren;
- middeldure huur: onderzoeken hoe deze vraag zich ontwikkelt en of we daar actiever op gaan inzetten in onze programmering.
- flexibele bestemmingsplannen: in het kader van het te ontwikkelen bestemmingsplan voor het stedelijk gebied willen we dit concreet vorm gaan geven.

Woningbouw

In het kader van de nieuwe Woonvisie wordt de nadruk bij nieuwbouw gelegd op levensloopbestendig, aanpasbaar en duurzaam bouwen. Daarnaast is het van belang dat er meer wordt ingezet op woningbouw voor kleinere huishoudens. In de huursector is met name de betaalbaarheid, ook bij nieuwbouw, een belangrijk aspect.

Volgens de Primos prognose 2015 blijft onze bevolkingsomvang stabiel en kennen we nog een stijging van het aantal huishoudens. Gezien de voorziene stijging van het aantal huishoudens gaan we ervan uit dat de woningvoorraad de komende jaren gemiddeld mag stijgen met 50 woningen per jaar.

De realisatie van woningbouw is in 2016 licht aangetrokken. Met name de uitgifte van bouw kavels in onze uitleglocaties Noorder Koeslag en Zonnekamp Oost laat een stijgende lijn zien. Verder is in Welsum de woningbouw concreet van de grond te komen.

De belangrijkste ontwikkelingen:

- Noorder Koeslag: De gemeente geeft hier kavels uit en door ontwikkelaar Roosdom Tjhuis worden woningen verkocht. In het voorjaar van 2017 volgt een nieuwe campagne voor de uitgifte van het volgende woonveld in Noorder Koeslag.
- Zonnekamp Oost Olst: In 2016 liep de kaveluitgifte door de gemeente gestaag door. In het voorjaar van 2017 volgt een nieuwe campagne voor de kaveluitgifte aan particulieren. Tevens wordt in het voorjaar van 2017 een aanbestedingsprocedure doorlopen om een projectontwikkelaar te selecteren voor realisatie en verkoop van woningen op een woonveld in Zonnekamp.
- Zonnekamp West: In 2016 is de Vereniging Vriendenerf gestart met de bouw van de twaalf woningen. Hiernaast resteert nog een locatie met drie grote kavels, hiervan zijn er twee verkocht in 2016.
- Welsum: woningbouw op de uitbreidingslocatie is in volle gang; de eerste tien woningen worden in 2016 opgeleverd.
- Wesepe: de verkoop van de tweede fase komt geleidelijk op gang. De aanbouw van de eerste vier rijwoningen zijn in vergevorderd stadium.
- Den Nul: Binnen het plan Baltus wordt de eerste woning gerealiseerd. Er is nog geen aanvraag omgevingsvergunning ontvangen voor de andere zes woningen binnen dit plan;
- Boerhaar: hier zijn nog twee kavels beschikbaar. Door de aantrekkelijke markt is de verwachting dat de kansen op verkoop toenemen.

- 't Polletje Olst: het plan voor de ontwikkeling van drie woningbouwkavels achter 't Polletje is in 2016 weer opgepakt door de ontwikkelaar. Het bestemmingsplan hiervoor is in september 2016 vastgesteld. Met de ontwikkelaar is overeengekomen dat hij het bouw- en woonrijp maken van het gebied realiseert binnen 18 maanden na de in werking treding van het bestemmingsplan.

Nieuwe prestatieafspraken met SallandWonen.

Eind dit jaar worden de nieuwe prestatieafspraken met SallandWonen vastgesteld. Belangrijke zaken die op basis daarvan in 2017 opgepakt worden zijn:

- Monitoren van de ontwikkelingen op de huurmarkt en op basis daarvan bepalen of extra maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld in de sfeer van semi permanente huurwoningen;
- Invullen van de taakstelling huisvesting statushouders en daarbij ook alternatieve opties onderzoeken, zoals mogelijkheden in de particuliere huursector;
- Afstemming van aanpak bij betalingsproblemen (huurachterstanden), mede om huisuitzettingen te voorkomen;
- Gezamenlijk vormgeven van de bewustwordingscampagne over het langer zelfstandig thuis wonen;
- Onderzoek naar de mogelijkheden en meerwaarde van energieneutrale renovatie van woningen.

OPENBARE RUIMTE

IBOR (Integraal beheer openbare ruimte)

De bouwstenen van deze IBOR bestaan uit de zichtbare delen van de openbare ruimte; groen, wegen, openbare verlichting, bermen (te hoog/te laag), bermen (maaibestek) bomen, watergangen, kunstwerken, verkeersvoorzieningen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en onkruid in verhardingen. Met behulp van de IBOR kunnen door uw raad keuzes gemaakt worden op verschillende ambitieniveaus, waarbij direct de financiële consequenties in beeld worden gebracht.

Vasthouden aan huidig minimale kwaliteitsniveau

In het eerste kwartaal van 2016 is aan uw raad het Integraal Beheer Openbare Ruimte, het IBOR, gepresenteerd. Om vast te kunnen houden aan het huidige, vastgestelde minimale kwaliteitsniveau, is jaarlijks € 122.000 extra nodig bovenop het huidig beschikbaar budget (minimumvariant). Dit bedrag is vanaf 2017 conform uw besluit over de Kadernota 2017-2020 in de begroting opgenomen en wordt met name ingezet voor de bestrijding van onkruid op verhardingen.

Verder uitwerken IBORplan

Bij het opstellen van deze begroting is opnieuw gekeken voor welke onderdelen van de nieuwe beleidswensen budget beschikbaar wordt gesteld. Hiervoor wordt verwezen naar het raadsvoorstel behorende bij deze begroting.

Eind 2016 moet een verdere uitwerking van IBOR gereed zijn (nader uitwerking onderhoudstoestanden en scenario's voor realisatie en onderhoud).

Activiteiten Nota wegbeheer Olst-Wijhe

Jaarlijks wordt regulier onderhoud aan onze wegen uitgevoerd volgens de systematiek van het rationeel wegbeheer. Voor 2017 staat de uitvoering van de reconstructie van de omgeving van De Grienden, Veerstraat, De Kupe, Achter de Hoven en (een deel van) Dijkzicht te Wijhe gepland. De voorbereiding heeft in 2016 plaatsgevonden. Met de kosten voor de uitvoering van deze werkzaamheden is in de begroting rekening gehouden. Alle volgende reconstructies vinden op grond van de besluitvorming over de heroverweging plaats na 2020.

Activiteiten i.v.m. uitvoering Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan

Eind 2015 is het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020 door uw raad vastgesteld.

In 2017 wordt de rioolvervanging en aanleg hemelwaterafvoer van De Grienden e.o. uitgevoerd.

Ook moeten in 2017 de mechanische-elektrische installaties van de rioolgemalen Krijtenberg 123, Olst-zuid en Boerhaar worden vervangen. Verder wordt in 2017 de besturing van enkele rioolgemalen conform het GRP omgebouwd.

In het kader van het waterkwaliteitsspoor wordt in 2017 in samenwerking met het waterschap en de eigenaar van de grond, de vijver/watergang aan de Stationsweg/Joke Smitlaan te Olst opgeschoond.

Beheersactiviteiten:

In 2017 worden weer diverse rioolstelsels onderworpen aan een putfoto-inspectie. Aan de hand van de bevindingen van deze inspectie wordt bepaald welke riolen de komende twee jaren eventueel nader moeten worden geïnspecteerd met behulp van een rijdende videocamera. Op basis van de resultaten van de putfoto en video-inspectie wordt de restlevensduur van de geïnspecteerde riolen ingeschat conform de in Rivus-verband ontworpen richtlijnen en criteria.

Rivus

De gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwartewaterland en Zwolle en Waterschap Groot Salland werken samen onder de naam Rivus. Om invulling te geven aan de landelijke doelstellingen vanuit het Bestuursakkoord Water kent RIVUS een viertal doelen:

- samen 6,0 miljoen euro per jaar besparen in 2020 (minder meerkosten);
- vergroten van de professionaliteit in het operationele beheer van de afvalwaterketen;
- realiseren van een duurzamere waterketen;
- de organisatie van beheer afvalwaterketen minder kwetsbaar maken.

Binnen Rivus wordt in de periode 2017-2020 prioriteit gegeven aan:

- het implementeren van de reeds ontwikkelde en vastgestelde producten;
- het starten met activiteiten die bijdragen aan kostenbesparing en duurzaamheid;
- het uitvoeren van voldoende energiegevendende projecten

Daarnaast wordt gewerkt aan meer uniformiteit en daardoor mogelijk naar verdergaande samenwerking tussen de partners.

De resultaten van het in Rivus verband verrichte onderzoek naar het verlengen van de levensduur riolering en het bepalen van de technische restlevensduur (procedures, werkwijze, richtlijnen en criteria) zijn in het nieuwe GRP meegenomen.

Verkeersveiligheid

De provincie Overijssel stuurt aan op een verbeterde aanpak van de verkeersveiligheid. De provincie wil samen op weg gaan naar een nieuwe verkeersveiligheidsaanpak. De doelstellingen voor vermindering van verkeersslachtoffers worden helaas niet gehaald. De ambitie is "Maak van de nul een punt" (ieder verkeersslachtoffer is er één teveel). De provincie heeft hiervoor het Koersdocument 'Op weg naar een nieuwe verkeersveiligheidsaanpak' opgesteld. In het Koersdocument zijn een aantal uitdagingen en acties benoemd waaraan de provincie Overijssel en het ROV Oost Nederland, samen met andere partijen, de komende tijd willen werken. Dit komt samen in het uitvoeren van een pilot met twee hoofddoelen: opstellen van een gezamenlijk (gericht) regionaal programma en ervaring opdoen met nieuwe aanpak voor de thema's, Duurzaam Veilig instrumenten, samenwerking, monitoring.

Olst-Wijhe heeft zich met Raalte en Deventer aangesloten bij de pilot. Hieruit zijn speerpunten voortgekomen die hebben geleid tot het eerste actieprogramma 2016-2020:

1. Schoolgaande kinderen (in beeld brengen van de belangrijkste routes en gevaarlijke locaties)
2. Fiets (fietsveilige weginrichting) en verdere verwijdering van fietspaaltjes;
3. Rijden onder invloed (actief betrokken zijn bij BOB-acties);

4. Snelheid (inrichting van geloofwaardige wegen met uitgangspunt Duurzaam Veilig);
5. Eenduidige weginrichting (inrichting conform Duurzaam veilig en afstemming met buurgemeenten).

Een vervolg willen wij geven op het provinciale koersdocument door in 2017:

- de belangrijkste schoolroutes en de gevaarlijke locaties in beeld te brengen;
- erftoegangswegen in het buitengebied in te richten conform de DV-inrichtingseisen;
- voor gedragsbeïnvloedende projecten verdere afstemming zoeken met buurgemeenten en het regionale orgaan voor de verkeersveiligheid in Overijssel;
- jaarlijks structureel middelen te gaan reserveren om ad hoc kleinere infrastructurele voorzieningen aan te kunnen pakken en aanjaagbudgetten bij particuliere initiatieven (burgerparticipatie) te kunnen verstrekken.

Een plan van aanpak met een inzet van financiële middelen voor (gedragsbeïnvloedende)maatregelen ten behoeve van de verkeersveiligheid zullen wij bij behandeling van de kadernota 2018 ter afweging aan u voorleggen.

Voor een indruk omtrent de verkeersveiligheid in onze gemeente verwijzen wij u naar onderstaand overzicht. Deze geeft een algemeen overzicht van de ontwikkeling van het totale aantal slachtoffers, uitgesplitst naar ernst in de periode 2011 tot en met 2015. Het aantal ernstige slachtoffers is een optelling van het aantal doden en ziekenhuisgewonden. De grote verschillen tussen de verschillende jaren wordt met name veroorzaakt door een verbeterde registratie in het afgelopen jaar ten opzichte van voorgaande jaren. De vermelde aantallen voor 2014 en 2015 zijn reëel.

omschrijving	totaal ongevallen	slachtoffer ongevallen	ernstige ongevallen	dodelijke ongevallen	ziekenhuis ongevallen	overige gew. ongevallen	UMS ongevallen
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
2011	3	1	1	1	0	0	2
2012	3	2	1	0	1	1	1
2013	21	5	0	0	0	5	16
2014	57	11	3	1	2	8	46
2015	67	14	13	2	11	1	53

Bron: ViaStat online, ontwikkeling van het totale aantal slachtoffers in de periode 2011 tot en met 2015 in Olst-Wijhe.

(UMS staat voor Uitsluitend Materiele Schade).

Om het aantal verkeersslachtoffers te verminderen is het zaak aandacht te blijven geven aan gedragsbeïnvloeding en het nemen van infrastructurele maatregelen.

Openbare verlichting.

Begin 2016 is het kaderstellende beleidsplan “Licht in de Openbare Ruimte” (LIOR) voor de periode van 10 jaar vastgesteld. Onze openbare verlichting maakt hiervan onderdeel uit. Eind 2017 wordt er aan de hand van LIOR een uitvoeringsplan gemaakt voor het vervangen van verouderde openbare verlichting. Voor de vervanging zijn op dit moment echter geen middelen beschikbaar in de begroting. Met behulp van het uitvoeringsplan zullen wij uw raad ten behoeve van de Kadernota 2018 inzichtelijk maken hoeveel middelen vanaf 2018 nodig zijn.

Landschapsontwikkelingsplan (LOP)

Het LOP kent een looptijd van 15 jaar en loopt door tot 2023. Het LOP wordt eind 2016 geëvalueerd samen met Raalte en Deventer. Na het stoppen van het PMJP in 2013 is er geen nieuw uitvoeringsprogramma met het PMJP gestart. Binnen de Kracht van Salland wordt bekeken of er vanaf 2017 mogelijkheden komen.

De uitvoering van de groene en blauwe diensten is opgedragen aan de Stichting Kostbaar Salland en deze stichting heeft in 2015, weliswaar eenmalig, weer uitvoering gegeven aan deze regeling. Zij zijn actief op zoek naar nieuwe financieringsbronnen, buiten de provincie en gemeenten om. De Provincie Overijssel zal naar verwachting in 2017 een vervolg geven aan de regeling groene en blauwe diensten. Dan wordt geprobeerd de ontstane wachtlijst weg te werken. Ook wordt er samen met Raalte en Deventer gewerkt aan een eenmalig erfbeplantingsproject. Dit project zal starten in het najaar van 2016 en loopt door tot het voorjaar van 2017. Door Landschap Overijssel zal plantmateriaal worden verstrekt om de landschappelijke inpassing van de erven te verbeteren. Het project wordt ondersteund door diverse partijen van de Salland Deal. Een aantal partijen, zoals LTO en Sallands Erfgoed worden samen met Landschap Overijssel trekker van dit project.

Bomenbeleidsplan

Het bomenbeleidsplan is door uw raad in 2014 vastgesteld. Tevens is met deze nota het gemeentelijke groenbeleid geëvalueerd.

Alle gemeentelijke bomen en bomen die op gemeentegrond staan maar geen eigendom van de gemeente zijn (pootrechtbomen), zijn in kaart gebracht en in een beheersysteem ingevoerd. Verder zijn alle bomen met een stamdiameter boven 40 cm gecontroleerd op veiligheid (VTA controle) in verband met de gemeentelijke zorgplicht. Deze inspectie voeren wij conform het nieuwe boombeleid eens per 3 jaar uit. Uit deze inspectie die in het najaar van 2016 is uitgevoerd, blijkt dat er veel bomen nog niet voldoen aan de veiligheidseisen.

Bij de vaststelling van het bomenbeleid zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud om te voldoen aan de zorgplicht. Structureel zijn er in de begroting nauwelijks middelen beschikbaar voor boombeheer. Het wegwerken van achterstallig onderhoud is inmiddels nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van de boomveiligheidscontroles is gebleken dat er aanvullend maatregelen uitgevoerd moeten worden om te blijven voldoen aan de zorgplicht. Wij zullen de consequenties in 2017 inzichtelijk maken.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 1 Wonen en Leefomgeving						
Beleidsproducten	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
1.10 Ruimtelijke ordening						
- lasten	709.262	1.108.257	543.776	492.408	492.408	492.408
- baten	169.549	212.720	154.438	154.438	154.438	154.438
	539.713	895.537	389.338	337.970	337.970	337.970
1.20 Woningbouw						
- lasten	2.026.384	3.820.013	4.382.906	3.411.567	2.551.107	2.112.726
- baten	1.981.248	3.433.245	4.350.565	3.355.790	2.482.873	2.038.772
	45.137	386.768	32.341	55.777	68.234	73.954
1.30 Leefomgeving						
- lasten	156.838	263.778	214.004	199.773	224.565	200.263
- baten	37.196	0	8.651	0	0	0
	119.642	263.778	205.353	199.773	224.565	200.263
1.40 Openbare ruimte - wegen						
- lasten	1.894.482	2.043.100	1.747.309	1.747.099	1.747.099	1.747.099
- baten	114.650	6.705	6.705	6.705	6.705	6.705
	1.779.832	2.036.395	1.740.604	1.740.394	1.740.394	1.740.394
1.50 openbare ruimte - verkeer						
- lasten	263.802	361.258	195.259	195.102	194.946	194.789
- baten	21.723	22.500	22.500	22.500	22.500	22.500
	242.079	338.758	172.759	172.602	172.446	172.289
1.60 Openbare ruimte - groen						
- lasten	872.030	955.992	669.365	669.365	669.365	669.365
- baten	1.700	0	0	0	0	0
	870.330	955.992	669.365	669.365	669.365	669.365
1.70 Openbare ruimte - riolering						
- lasten	1.728.707	1.519.015	1.404.312	1.388.146	1.417.887	1.403.663
- baten	1.938.555	1.756.865	1.773.474	1.757.308	1.787.049	1.772.825
	-209.848	-237.850	-369.162	-369.162	-369.162	-369.162
1.80 Begraven						
- lasten	122.230	145.519	117.248	113.043	110.723	110.176
- baten	62.194	73.000	58.000	58.000	58.000	58.000
	60.036	72.519	59.248	55.043	52.723	52.176
Totaal lasten programma 1	7.773.735	10.216.932	9.274.179	8.216.503	7.408.100	6.930.489
Totaal baten programma 1	4.326.815	5.505.035	6.374.333	5.354.741	4.511.565	4.053.240
Totaal saldo van baten en lasten	3.446.920	4.711.897	2.899.846	2.861.762	2.896.535	2.877.249
Storting in reserves (+)	559.216	114.387	94.193	71.065	58.922	53.522
Onttrekking aan reserves (-/-)	356.691	1.074.390	86.747	29.465	54.257	29.955
Resultaat	3.649.445	3.751.894	2.907.292	2.903.362	2.901.200	2.900.816

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van de baten en lasten van dit programma is € 2.899.846 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 9.274.179 en de totale baten op € 6.374.333.

De storting in reserves is geraamd op € 94.193 de onttrekking aan reserves op € 86.747. Het resultaat is € 2.907.292 negatief.

1.10. Ruimtelijke ordening

Het verschil in lasten 2016-2017 komt doordat in 2016 hogere lasten zijn geraamd door overgehevelde bedragen vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016 (Transformatie Rabobank Olst, actualisatie bestemmingsplannen, structuurvisie). Daarnaast zijn in 2016 eenmalige bedragen beschikbaar gesteld voor voorbereiding omgevingswet, procesaanpassing structuurvisie, startnotitie woonvisie, cultuurhistorische waarden Langstraat en deelvisie goedkope huur.

1.20 Woningbouw

Het verschil in lasten 2016-2017 komt doordat ramingen jaarlijks wijzigen door de verschillende fasen (verwerving, bouwrijp-, woonrijp maken) waarin grondexploitaties zich bevinden. De baten nemen in 2017 toe, doordat hogere opbrengsten uit verkopen zijn geraamd.

1.30 Leefomgeving

Onder leefomgeving vallen straatnaamgeving & huisnummering, geografische informatievoorziening, kerktorens, monumentenbeleid & beheer en dorpsontwikkelingsplannen. Het verschil in baten en lasten 2016-2017 komt doordat in 2017 het onderhoud van de kerktorens lager uitvalt dan voorgaande jaren. Verder zijn in 2016 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld voor dorpsontwikkelingsplannen (overgeheveld vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016) en afronding invoering Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT).

1.40 Openbare ruimte – wegen

Het verschil in lasten 2016-2017 komt doordat in 2016 hogere lasten zijn geraamd door overgehevelde bedragen vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016 (reconstructie wegen, vervanging openbare verlichting, grasbetonstenen Andersonstraat). Vanaf 2017 is een extra structureel bedrag opgenomen voor de uitvoer van het Integraal beheer openbare ruimte- beleidsplan (IBOR-beleidsplan).

1.50 Openbare ruimte – verkeer

Het verschil in lasten komt doordat in 2016 eenmalige budgetten beschikbaar zijn voor verkeersmaatregelen Eikelhofweg/Boxbergerweg en Julianalaan te Olst. Daarnaast is in 2016 een budget beschikbaar gesteld voor de aanpak weesfietsen bij stations.

1.60 Openbare ruimte – groen

Het verschil in lasten 2017-2016 komt voornamelijk doordat in 2016 hogere lasten zijn geraamd door overgehevelde bedragen vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016 (bomenbeleidsplan, versterking winkelgebied Langstraat)..

1.70 Openbare ruimte – riolering

De ramingen 2016-2020 zijn gebaseerd op het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP). Budgettair worden lasten en baten verrekend via de rioolheffing en de ingestelde Voorziening Riolering.

1.80 Begraven

Ten opzichte van 2016 zijn lagere ramingen opgenomen voor zowel lasten als baten. De lasten zijn lager doordat meer onderhoudswerkzaamheden door vrijwilligers worden uitgevoerd. De begraafplaatsrechten zijn verlaagd door vermindering van het aantal begrafenissen. De ramingen zijn verder in aansluiting met het vastgestelde Beleids- en beheersplan Begraafplaatsen 2014-2019.

Storting/onttrekking reserves

Het verschil in storting houdt verband met de jaarlijkse wijziging in ramingen zoals deze zijn voorzien in het Verbrede Gemeentelijke Rioleringsplan en voorziene stortingen in de Reserve bovenwijkse voorzieningen aan de hand van de geactualiseerde grondexploitaties woningbouw. De toevoeging aan de reserve bovenwijkse voorzieningen vindt plaats aan de hand m2 uit te geven bouwgrond.

Het verschil in onttrekking 2016-2017 houdt verband met de geraamde bedragen met betrekking tot onderhoud gebouwen, actualisatie structuurvisie, bescherming cultuurhistorische waarden Langstraat, reconstructie wegen, bomenbeleidsplan .

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een omvangrijke invloed op de financiële meerjarenraming hebben.

1.10 Ruimtelijke ordening

De mutatie in het meerjarig verloop van de ramingen ruimtelijke ordening houden verband met aflopende kapitaallasten.

1.20 Woningbouw

De mutaties in het onderdeel woningbouw zijn gerelateerd aan de verschillende fasen waarin de grondexploitaties woningbouw zich bevinden. Aan de meerjarige fluctuaties van baten en lasten liggen de meest recente actualisaties van grondexploitaties ten grondslag.

1.30 Leefomgeving

Het meerjarig verloop wordt bepaald door jaarlijkse fluctuaties in de geraamde bedragen met betrekking tot onderhoud.

1.40 Openbare ruimte - wegen

De mutaties in het onderdeel wegen komt door de planning van de reconstructies wegen .

1.70 Openbare ruimte - riolering

De activiteiten voor de verschillende jaren zijn gebaseerd op het geactualiseerde Verbrede Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP). Budgettair worden lasten en baten verrekend via de rioolheffing en de ingestelde voorziening riolering.

1.80 Begraven

De mutaties zijn in aansluiting met het vastgestelde Beleids- en beheersplan Begraafplaatsen 2014-2018.

PROGRAMMA 2 VEILIGHEID

PORTEFEUILLEHOUDER: BURGEMEESTER STRIEN

INLEIDING

Het programma Veiligheid omvat de volgende beleidsproducten: Brandweer en rampenbestrijding, openbare orde en veiligheid.

Coalitieakkoord 2014-2018: Opgroeien en leven in een veilige leefomgeving is belangrijk. Van belang is dat inwoners zich veilig voelen. Enerzijds dragen de inwoners zelf verantwoordelijkheid voor de veiligheid door onder meer (inbraak)preventieve maatregelen te treffen, zich aan de verkeerssnelheid te houden en noaberschap. Anderzijds ligt hier een taak voor de gemeente. De gemeente moet in de richting van alle andere partners in de veiligheidsketen de regiefunctie nemen en invullen.

In 2016 is een nieuwe beleidsnota Veiligheid voor de periode 2016-2019 opgesteld.

Wat willen wij bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

Problemen in de woon- leefomgeving worden in principe zelf opgelost. Olst-Wijhe heeft een sterke sociale cohesie, inwoners helpen elkaar hierbij. Indien nodig faciliteren gemeente en overige partijen.

Om onze inwoners in staat te stellen om 'gewoon' te kunnen leven is het van belang dat wij als gemeente, maar ook onze partners, ook onze verantwoordelijkheid nemen. Dat betekent dat wij ons inspannen om datgene aan te pakken wat inwoners zelf niet op kunnen lossen. Hierbij is het belangrijk dat we zicht hebben op wat er speelt en leeft in de wijk.

De uitdaging voor ons is om een goede balans te vinden tussen het sturen op veiligheid en openbare orde en het loslaten in vertrouwen, passend bij de schaal van Olst-Wijhe.

In nieuwe beleidsnota Veiligheid 2016-2019 is prioriteit toegekend aan een veilige woon- en leefomgeving en georganiseerde criminaliteit.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Verbinding van domeinen zorg en veiligheid, ook op het gebied van jeugd en fysieke veiligheid en aandacht voor niet/minder zelfredzamen	percentage inwoners dat zich meestal of altijd veilig voelt in de buurt blijft minimaal gelijk aan 2014	86%, uit Burgerpeiling 2014	2014: 86 % van de inwoners voelt zich meestal/altijd veilig in de buurt
Verstevigen van de regierol en persoonsgebonden aanpak	In het veiligheidsonderzoek 2018 weet 65% van de mensen hoe zij moet handelen in geval van brand	65% in 2018	2013: 53% veiligheidsonderzoek 2013
Aandacht voor leefbaarheid in 'kwetsbare buurten/straten'			
Aandacht voor het voorkomen van high impactcrimes als overvallen en woninginbraken	Het aantal woninginbraken is in 2018 gedaald met 10% ten opzichte van 2014 (53, gebiedsscan	48	32 (gebiedsscan politie 2015)

	politie)		
	Oordeel burger over overlast van buurtbewoners		2014: 77% ervaart weinig/geen overlast
	Aantal verwijzingen Halt per 10.000 jongeren (W)		2014: 137,1
	Aantal harde kern jongeren per 10.000 inwoners (W)		2014: 0
	Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners (W)		Niet bekend.
	Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners (W)		2015: 2,3
	Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners (W)		2015: 1,7
	Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners (W)		2015: 2,0
Bewustwording en signalering op thema's als: polarisatie en radicalisering, hennepsteelt, outlaw motorcyclegangs en mensenhandel	Onze medewerkers zijn zich bewust van de risico's van georganiseerde criminaliteit. Zij (her)kennen signalen en geven deze door.	Geen streefwaarde	

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgesteld, gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Nota Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019 (vastgesteld in 2016, evaluatie in 2018)
- ✓ Nota "Wat wij van keten weten" (vastgesteld in 2010, beleidslijn opgenomen in nota Lokaal Gezondheidsbeleid, 2013 – 2016, zie programma 7)
- ✓ Nota "Preventie- en handhavingsplan, integrale aanpak Drank- en Horecawet" (vastgesteld in 2013)

Wat doen wij daarvoor in 2017?

VEILIGHEID

Tussenrapportage buurtbemiddeling

In 2017 leveren we een tussenrapportage waarin de resultaten van buurtbemiddeling in onze gemeente worden beschreven. In 2019 wordt dan dit instrument, als onderdeel van de evaluatie van de nota Integrale Veiligheid 2016 – 2019, geëvalueerd.

Opstellen van het Jaarplan Integrale Veiligheid 2018/2019

In 2017 wordt een start gemaakt met het opstellen van het jaarplan voor de twee laatste jaren van de werkingsduur van de nota Integrale Veiligheid 2016 – 2019.

Uitvoering jaarplan integrale veiligheid 2016/2017

In 2016 is het Jaarplan Integrale Veiligheid 2016/2017 vastgesteld. In 2016 zijn we gestart met de activiteiten die daarin worden beschreven. Continuering daarvan vindt plaats in 2017. Het gaat dan om de volgende activiteiten:

- Opstellen en implementeren privacy-convenant ten behoeve van het overleg Zorg en Veiligheid.
- Samenwerking met Waterschap en Veiligheidsregio IJsselland over overstromingsrisico en handelingsperspectief.
- Aanpak preventie woninginbraken.
- Verbinding organiseren tussen brandweer, politie, GHOR en mantelzorgers om risicovolle situaties te leren herkennen en veiligheidsadviezen te geven.
- Voorlichting op het gebied van radicalisering
- In beeld brengen van kwetsbare buurten/straten (zie ook item leefbaarheid in wijken en buurten).

Leefbaarheid in wijken en buurten

In wijken en straten waar relatief veel inwoners wonen die problemen hebben op verschillende leefgebieden, is de betrokkenheid van bewoners bij de eigen leefomgeving vaak minder. In deze wijken bestaat een grotere kans op verloedering. Dit betekent dat de problemen ten aanzien van sociale kwaliteit en fysieke kwaliteit elkaar kunnen versterken. Dit kan (op langere termijn) negatieve effecten hebben op de leefbaarheid en/veiligheid in die buurten. Het is de vraag of we goed zicht hebben op de buurten die dit betreft.

Er liggen kansen in het bundelen van informatie over criminaliteit, zorg en overlast waardoor stapeling van eventuele problemen in bepaalde wijken of zelfs straten, inzichtelijk worden en we in staat zijn om een informatie gestuurde integrale aanpak te kiezen. In 2016 is een startnotitie opgesteld om deze buurten in beeld te krijgen. In 2017 onderzoeken we passende maatregelen om negatieve effecten tegen te gaan. Waar mogelijk passen we dit al in 2017 toe.

Preventie- en handhaving Drank- en horecawet

In de periode 2014-2016 zijn de preventie-activiteiten in het kader van de nota "Preventie- en handhaving Drank- en horecawet" voortvarend ter hand genomen. Met alle betrokken partijen is gesproken en er zijn afspraken gemaakt om er voor te zorgen dat onze jongeren onder de 18 jaar geen alcohol kunnen kopen of drinken. 2017 staat in het teken van evaluatie van de beleidsnota, naast het continueren van diverse activiteiten, onder andere convenantafspraken met supermarkten en sportverenigingen.

Externe Veiligheid

In de periode 2015 -2018 loopt het Meerjarenprogramma Externe Veiligheid Overijssel (MEVO) III. In dit programma zijn de speerpunten van Provincie en gemeenten vastgelegd. Gedurende deze periode zijn de speerpunten van MEVO III:

1. Tijdige inschakelen Regionale Uitvoerings Diensten (RUD's) en Veiligheidsregio's bij vergunningen en ruimtelijke plannen.
2. Verdere professionalisering van advisering Kennispunt Externe Veiligheid (KpEV) en Veiligheidsregio.
3. Maken van afspraken tussen KpEV en Veiligheidsregio's
4. Stimuleren van aandacht voor externe veiligheid bij de ontwikkeling en toetsing van ruimtelijke plannen
5. Bijhouden van risicogegevens (risicokaart)
6. Ontwikkelen modelaanpak risicocommunicatie
7. Voorbereiding op Omgevingswet
8. In stand houden en doorontwikkelen Overijssels kennisnetwerk externe veiligheid

De belangrijkste uitdaging voor onze gemeente ligt bij het verbeteren van het inschakelen en het gebruik van de expertise van het Kennispunt Externe Veiligheid en de Veiligheidsregio bij het opstellen van bestemmingsplannen en vergunningen door deze partijen vroegtijdig te betrekken bij nieuwe plannen.

Crisisbeheersing

In 2016 is in het kader van de doorontwikkeling bevolkingszorg een businesscase opgesteld. Het doel is om tot een verdere professionaliseringsslag binnen bevolkingszorg te komen. Er is een duidelijkere afbakening tussen 'regionale' en 'lokale' taken gemaakt. Het beheer van deze lokale taken is ook lokaal belegd.

Overige activiteiten 2017:

- Deelname aan het regionale team bevolkingszorg
- Opstellen uitvoeringsprogramma nota 'preventie en handhaving, Integrale aanpak Drank- en horecawet 2018'
- Herziening/actualisatie APV

VERBONDEN PARTIJ

Veiligheidsregio

In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden. Op basis hiervan zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis. Dit doen ze samen met en voor de regio IJsselland, een gebied met circa 500.000 inwoners. Met als motto: Veiligheid, voor elkaar!

Het ambitieniveau van het beleidsplan Veiligheidsregio IJsselland voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.

<i>Wat mag het kosten?</i>

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 2 Veiligheid						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
2.10 Brandweer en rampenbestrijding						
- lasten	1.819.840	1.800.041	1.543.374	1.542.427	1.541.477	1.540.530
- baten	226.126	70.841	37.547	37.547	37.547	37.547
	1.593.713	1.729.200	1.505.827	1.504.880	1.503.930	1.502.983
2.20 openbare orde en veiligheid						
- lasten	225.132	242.226	207.341	207.341	207.341	207.341
- baten	18.624	20.875	23.075	25.275	25.275	25.275
	206.507	221.351	184.266	182.066	182.066	182.066
Totaal lasten programma 2	2.044.971	2.042.267	1.750.715	1.749.768	1.748.818	1.747.871
Totaal baten programma 2	244.751	91.716	60.622	62.822	62.822	62.822
Totaal saldo van baten en lasten	1.800.221	1.950.551	1.690.093	1.686.946	1.685.996	1.685.049
Storting in reserves (+)	22.912	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves (-/-)	0	45.800	0	0	0	0
Resultaat	1.823.133	1.904.751	1.690.093	1.686.946	1.685.996	1.685.049

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van baten en lasten van dit programma is € 1.690.093 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 1.750.715 en de totale baten op € 60.622.

Er zijn geen stortingen in en onttrekkingen aan reserves, zodat het totaal saldo van baten en lasten gelijk is aan het resultaat.

2.10 Brandweer en rampenbestrijding

De Veiligheidsregio IJsselland heeft de verdeelsystematiek met ingang van 2017 deels geobjectiveerd. De bijdrage aan de Veiligheidsregio is vanaf 2017 verlaagd door het positieve herverdeeldeffect hiervan en door de invulling van de besparing van € 1 miljoen. In 2016 is het uit jaarrekening 2015 beschikbaar gestelde budget voor de tijdelijke huisvesting statushouders verwerkt.

2.20 Openbare orde en veiligheid

Het budget voor de inzet van BOA's is in 2016 incidenteel geraamd. Over structurele invulling ervan besluit de raad bij vaststelling van deze begroting.

Storting/onttrekking reserves

In 2016 is het incidenteel beschikbare budget voor huisvesting statushouders onttrokken aan de reserve nader te bestemmen middelen.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een aanzienlijke invloed hebben op de financiële meerjarenraming.

Geen bijzondere ontwikkelingen.

PROGRAMMA 3 ECONOMIE, RECREATIE EN TOERISME

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDER BOSCH

INLEIDING

Het programma Economie, recreatie en toerisme omvat de volgende beleidsproducten: Economische aangelegenheden (inclusief bouwgrondexploitatie bedrijfsterreinen), Recreatie (en toerisme).

Coalitieakkoord 2014-2018: Olst-Wijhe is een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. Om werkgelegenheid te bevorderen wordt onderzocht welke nieuwe instrumenten nodig zijn om bestaande en startende ondernemers te faciliteren. Bestaande bedrijven moeten zo goed mogelijk in staat gesteld worden om te vernieuwen of uit te breiden op de bestaande locaties. Het midden- en klein bedrijf wordt gezien als de banenmotor van de economische ontwikkeling in de gemeente.

Recreatie en toerisme zijn belangrijke dragers van de (lokale) economie. De gemeente wil dit faciliteren en stimuleren, maar het zijn vooral ook uitdagingen die door de ondernemers in deze sector uitgewerkt moeten worden tot economische dragers.

Nieuw is de gedeeltelijke integratie van het beleidsveld Kunst en Cultuur binnen het beleidsveld Recreatie en Toerisme. Het gaat hierbij om de thema's beeldende- en amateurkunst, cultureel erfgoed, cultuurtoerisme en samenwerking. Een logische keuze, want de cultuursector is een van de dragers van de vrijetijdssector en een motor voor (economische) ontwikkeling. De cultuursector zorgt voor (in)directe economische spin-off, is een vestigingsfactor voor bewoners en bedrijven en zorgt voor creativiteit, innovatie en ontwikkeling. Daarnaast heeft de cultuursector een positieve impact op de ruimtelijke kwaliteit, de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Cultuur is de uiting van de identiteit van de streek, maar het draagt ook bij aan de ontwikkeling daarvan.

Wat willen wij bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. Met betrekking tot stimulering van de lokale economie en het bevorderen van het lokaal ondernemerschap komt de focus vooral te liggen op samenwerking, innovatie en een goede dienstverlening. Daarnaast op aandacht voor startende ondernemers en het behoud van de bestaande bedrijvigheid en werkgelegenheid.
2. Het verder ontwikkelen van de vrijetijdssector, waarin rust, ruimte, natuur en cultuur de boventoon voeren.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Uitbreiden economische structuur	Percentage functiemenging (W)		2015: 44,1%
	Bruto gemeentelijk product (verhouding tussen verwacht en gemeten product) (W)		2013: 14,4
	Vestigingen van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar) (W)		2015: 113,2

Nabijheid winkels voor dagelijkse boodschappen ⁷	Oordeel inwoners over voldoende nabij zijn van winkels voor dagelijkse boodschappen	2014: 71% van de inwoners vinden winkels voldoende nabij
---	---	--

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgelegd, gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Structuurvisie Olst-Wijhe en Geactualiseerde Toekomstvisie Olst-Wijhe (2011-2020, in 2016 wordt de nieuwe visie vastgesteld)
- ✓ Detailhandelstructuurvisie Olst-Wijhe (2008, geactualiseerd 2012, begin 2017 wordt de nieuwe visie vastgesteld)
- ✓ Bedrijventerreinvisie 2010-2020
- ✓ Beleidsvisie Recreatie, toerisme en cultuur 2015-2020

Wat doen wij daarvoor in 2017?

ECONOMISCHE ZAKEN

Regio Zwolle

Voor economische ontwikkeling van onze gemeente is de Regio Zwolle van groot belang. Een robuuste en toekomst vaste economische ontwikkeling met een groeiend Bruto Regionaal Product en een stevige arbeidsmarkt is het primaire doel van de Regio Zwolle.

Aan de hand van een gezamenlijke regionale agenda, opgesteld door de 5 O's in de regio (Ondernemers, Onderzoek, Onderwijs, Organisaties en Overheid) is de inzet een groei van de werkgelegenheid in Regio Zwolle te realiseren van 7% in de periode 2015-2020 (21.700 extra arbeidsplaatsen).

Het werkplan economie 2015-2020 is gericht op de vijf sectoren, waarin de Regio Zwolle sterk is, te weten: Agro en Food, Health, Kunststoffen, Vrijtijdseconomie en Logistiek. De drie hoofdlijnen van de gezamenlijke agenda zijn:

- Economische ontwikkeling, bestaande uit de volgende thema's:
  - vernieuwend ondernemen
  - menselijk kapitaal
  - internationalisering
- Sociale vernieuwing
- Positionering

Vooralsnog is er voor gekozen om de ambtelijke inzet tot een minimum te beperken en niet deel te nemen aan aanvullende clusters en projecten.

Detailhandelstructuurvisie

De Detailhandelstructuurvisie van onze gemeente wordt begin 2017 ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd. Deze visie zal in samenspraak met verschillende maatschappelijke partners worden vormgegeven. Het actieprogramma in 2017 is afhankelijk van de uitkomsten van bovengenoemd proces.

Bedrijventerreinen

De provincie Overijssel heeft in 2015 geconcludeerd dat er met betrekking tot bedrijventerreinen in Overijssel sprake is van een overprogrammering en een kwalitatieve mismatch. Provinciale Staten hebben daarom besloten deze onbalans, in afstemming met alle gemeenten, aan te pakken. Uitgangspunt hierbij is een afgestemde regionale programmering. In 2016 is inzicht verkregen in de

⁷ Ontleend aan burgerpeiling 2014

kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van het regionale aanbod en onze positie daarin. Begin 2017 zal in regionaal verband gekomen worden tot werkafspraken hoe (inhoudelijk en financieel) om te gaan met het areaal aan bedrijventerreinen. Dit binnen de opgave om de gewenste balans te herstellen.

Startersbeleid

Op 8 juni 2016 hebben Provinciale Staten het investeringsvoorstel 'Versterken MKB en Ondernemerschap' in Overijssel aangenomen. Hoofddoel van dit voorstel is het behouden en waar mogelijk uitbreiden van de werkgelegenheid in Overijssel. Eén van de actielijnen is startersondersteuning. De provincie steekt in op:

1. Het inrichten van een programma gebaseerd op de succesvolle ingrediënten van het IkStartSmart programma, met daarbij expliciet aandacht voor starters die de ambitie en potentie hebben door te groeien en sociale ondernemingen.
2. Het uitbouwen van een Overijssel dekkende eerstelijns (fysieke) ondersteuningsstructuur. Het uitvoeringsprogramma zal in het najaar van 2016 worden vastgesteld. Daar waar mogelijk en wenselijk zal onze gemeente aanhaken bij kansen die zich voordoen.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 staat beschreven dat bestaande en startende ondernemers gefaciliteerd moeten worden om de werkgelegenheid te bevorderen. In het verlengde van de Participatiewet gebeurt dit al via het Bijstandsbesluit zelfstandigen (de Bbz-regeling), welke voor onze gemeente wordt uitgevoerd door GROS Deventer (onderdeel van de gemeente Deventer). Naast de dienstverlening in het kader van de Bbz-regeling gaat onze gemeente vanaf 2017 startende en bestaande ondernemers nog verder faciliteren door dienstverlening in te kopen bij het Ondernemershuis Deventer. Het Ondernemershuis kan praktische gespecialiseerde ondersteuning bieden door ondernemers advies te geven op tal van terreinen, zoals op fiscaal of juridisch vlak of op het gebied van marketing. Als extra meerwaarde geldt dat het Ondernemershuis al veel samenwerkt met zowel GROS Deventer als Deventer Werk talent, waardoor 'kruisbestuiving' plaatsvindt en synergie ontstaat. Deze pilot draait in eerste instantie voor een periode van 2 jaar (start in 2017) en ligt in lijn met de ambities van de provincie.

Snel internet in het buitengebied en kleine kernen

Investeringsmaatschappij CIF heeft de ambitie om het gehele buitengebied van Nederland te voorzien van glasvezel. CIF is met de aanleg van glasvezel begonnen in Twente en legt dit ook aan in Salland (Olst-Wijhe, Deventer en Raalte). Voorwaarde voor aanleg is dat 50 % van de bewoners zich inschrijft tijdens de vraagbundelingsactie. CIF verdeelde Salland in Noord en Zuid. In het voorjaar van 2016 hield CIF, samen met bewonersinitiatief SallandGlas, de vraagbundelingsactie voor Salland Noord. Hier werd meer dan 59 % gehaald, wat betekent dat in het najaar 2016 daadwerkelijk wordt gestart met de aanleg van glasvezel in het buitengebied. In Salland Zuid start in het najaar 2016 de vraagbundelingsactie. Bij het behalen van 50 % legt CIF in het voorjaar 2017 glasvezel aan in Salland Zuid.

Onze gemeente zet in op ondersteuning van de vraagbundeling. Daarnaast houden wij toezicht op de werkzaamheden voor de aanleg van glasvezel. Hiertoe is een convenant met CIF getekend.

RECREATIE EN TOERISME

Recreatie, Toerisme en Cultuur

De nieuwe beleidsvisie Recreatie, Toerisme en Cultuur 2015-2020 is een visie op hoofdlijnen. Er is geen sprake van dichtgetimmerde kaders of een concreet uitvoeringsprogramma. Op deze wijze wordt ruimte gecreëerd voor initiatieven van onderop. Voorheen lag de focus op doelambities, nu is gekozen voor procesambities. Deze zijn:

- het ondersteunen van initiatieven, geïnitieerd door het maatschappelijk veld en passend bij het profiel van de gemeente;
- het bevorderen van kennisdeling alsmede lokale, regionale en (cross-)sectorale samenwerking en co-creatie;

- het optimaliseren van de organisatiestructuur binnen de lokale (en regionale) vrijetijdssector.

Er zijn drie hoofdthema's. Deze zijn:

- Beleef de IJssel;
- Geniet van het pure landleven;
- Ontdek de cultuurparels.

Prioriteit wordt gegeven aan het thema Beleef de IJssel. In 2017 vinden meerdere (grootschalige) initiatieven plaats rondom dit thema. Voorbeelden hiervan zijn de IJsselbiënnale (onder voorbehoud), de Internationale Hanzedagen en het 750 jarig bestaan van IJssellandschap. Als gemeente zullen we daar waar mogelijk aanhaken op deze initiatieven.

Naast bovengenoemde hoofdthema's, zijn er ook enkele overkoepelende thema's benoemd. Deze zijn:

- Beleid en monitoring;
- Samenwerking en kennisdeling;
- Beleving en vermarkting;
- Fysieke kwaliteit en zichtbaarheid; en
- Verblijfsrecreatie.

Het is met name aan de maatschappelijke partners om optimaal gebruik te maken van de bestaande gebiedskwaliteiten om de kansen, die de voorliggende beleidsvisie biedt, te pakken en te vertalen in hun eigen handelen en om de investeringen, die zijn gedaan door de gemeente te laten renderen. De gemeente heeft daarbij vooral een faciliterende rol en is volgend. Onze gemeente beschikt over een aanjaagsubsidie, om initiatieven van onderop te ondersteunen.

Vrijetijdsmaakelaar

De tijd, waarin wij leven vraagt om actieve samenwerking. Actieve samenwerking vraagt om organiserend vermogen, een proactieve houding en betrokkenheid. In 2017 zal de vrijetijdsmaakelaar actief zijn.

Recreatiegemeenschap Salland

Het bestuur van de Recreatiegemeenschap Salland (RGS) heeft, als gevolg van het ontbreken van een gezamenlijke ambitie en beëindiging van provinciale middelen besloten om een verkenning te starten naar de mogelijkheden tot en de consequenties van het opheffen van de gemeenschappelijke regeling. Een projectgroep, opgericht door de drie betreffende gemeenten en de RGS, gaat in de aankomende periode de verkenning uitvoeren naar een andere, efficiëntere vorm van beheer en exploitatie van de recreatieve voorzieningen. De gemeenteraden hebben eind september 2016 hun randvoorwaarden kenbaar gemaakt. De uitkomsten van de verkenning zullen in het vierde kwartaal van 2017 aan de drie gemeenteraden ter besluitvorming worden voorgelegd.

Cittaslow

Met uw raad is afgesproken om in de tweede helft van 2016 een haalbaarheidsstudie uit te voeren naar het internationale keurmerk 'Cittaslow'. Daarna zal uw raad een voorstel bereiken of dit keurmerk passend is voor Olst-Wijhe. Deze besluitvorming bepaalt of er in 2017 inzet wordt gepleegd m.b.t. 'Cittaslow'.

VERBONDEN PARTIJ

Recreatiegemeenschap Salland

De vrijetijdssector is een middel voor economische groei. Daarom zet de gemeente in op de versterking van deze sector tot een belangrijke economische pijler. Salland en Olst-Wijhe trekken veel bezoekers vanwege de uitstekende routestructuren. Het behoud hiervan is daarom essentieel.

'De gans met de gouden eieren' mag niet verloren gaan. De verantwoordelijkheid voor het onderhouden van de routestructuren ligt bij de gemeente Olst-Wijhe, maar uit praktische overwegingen (waaronder schaalvoordeel en regionale uniformiteit) beheert en onderhoudt de Recreatiegemeenschap Salland de routestructuren. De Recreatiegemeenschap Salland ontvangt hiervoor een jaarlijkse bijdrage van € 38.294. Het onderhouden en optimaliseren van de routestructuren is randvoorwaardelijk en dragen bij aan het creëren van winst op de 4 B's (Bekendheid, Bezoekers, Bestedingen en Banen). Meer (naams)bekendheid, leidt tot meer bezoekers (die langer verblijven), leidt tot meer bestedingen, leidt tot meer banen.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 3 Economie, recreatie en toerisme						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
3.10 Economische aangelegenheden						
- lasten	706.085	1.044.590	1.312.869	645.487	624.965	726.136
- baten	433.906	1.107.538	1.356.735	680.716	663.999	775.956
	272.179	-62.948	-43.866	-35.229	-39.034	-49.820
3.20 Recreatie						
- lasten	185.051	371.555	211.703	199.413	199.413	199.413
- baten	11.699	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
	173.352	361.555	201.703	189.413	189.413	189.413
Totaal lasten programma 3	891.136	1.416.145	1.524.572	844.900	824.378	925.549
Totaal baten programma 3	445.605	1.117.538	1.366.735	690.716	673.999	785.956
Totaal saldo van baten en lasten	445.531	298.607	157.837	154.184	150.379	139.593
Storting in reserves (+)	3.422	12.463	14.713	2.250	2.250	2.250
Onttrekking aan reserves (-/-)	478.309	161.400	1.000	1.000	1.000	1.000
Resultaat	-29.356	149.670	171.550	155.434	151.629	140.843

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van baten en lasten van dit programma is € 157.837 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 1.524.572 en de totale baten op € 1.366.735. De storting in reserves is geraamd op € 14.713 de onttrekking op € 1.000. Het resultaat is € 171.550 negatief.

3.10 Economische aangelegenheden

De lasten stijgen ten opzichte van 2016 door de fasen waarin de grondexploitaties zich bevinden. De baten zijn hoger door extra opbrengsten uit verkopen.

3.20 Recreatie

Verschuif in lasten 2017-2016 komt doordat in 2016 hogere lasten zijn geraamd door overgehevelde bedragen vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016 (beleidsvisie Recreatie, Toerisme en Cultuur 2015-2020 en Fysieke aanpassingen in het centrum van Olst). Daarnaast zijn in 2016 incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor het burgerinitiatief Olst Mooier aan de IJssel en IJsselzone Olst.

Storting/onttrekking reserves

De onttrekking aan de reserves in 2016 is gebaseerd op het overzicht resultaatbestemming 2015 (beleidsvisie Recreatie, Toerisme en Cultuur 2015-2020 en de in 2016 beschikbaar gestelde budgetten voor Olst mooier aan de IJssel en IJsselzone Olst.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een omvangrijke invloed op de financiële meerjarenraming hebben.

3.10 Economische aangelegenheden

De mutaties in het meerjarig verloop van de ramingen houden verband met de fasen waarin de verschillende grondexploitatie bedrijfsterreinen zich bevinden.

3.20 Recreatie

Geen bijzondere ontwikkelingen.

PROGRAMMA 4 DUURZAAMHEID

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDER BLIND

INLEIDING

Het programma Duurzaamheid omvat de volgende beleidsproducten: Afvalstoffen, Milieutaken en Duurzaamheidsmaatregelen.

Coalitieakkoord 2014-2018: Door al jaren in te zetten op duurzaamheid en innovatie heeft onze gemeente een goede reputatie op weten te bouwen. Het doel is enerzijds een schone en gezonde leef- en werkomgeving voor de inwoners te bereiken (zuinig op grondstoffen en beperking van CO₂ uitstoot). Anderzijds is duurzaamheid ook een kans voor economische ontwikkeling, dus voor werkgelegenheid, en voor het verhogen van economisch rendement (lagere energiekosten). Duurzaamheid is een harmonieuze balans tussen de drie elementen People (mensen) - Planet (planeet/milieu) - Profit (opbrengst/winst).

Wat willen we bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

Een schone, hygiënische, veilige en duurzame leefomgeving voor de burgers en het verminderen van de belasting van het milieu.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Voldoen aan het klimaatakkoord VNG-Rijk voor duurzaamheid	Reductie CO ₂ t.o.v. 1990	30% vermindering in 2020 t.o.v. 1990	17 % in 2015
Voldoen aan het klimaatakkoord VNG-Rijk voor duurzaamheid	Duurzame energieopwekking in 2020	20% in 2020	4 % in 2015
	Hernieuwbare elektriciteit (W)		2013: 4,6%
Afvalinzameling	Afvalinzameling voldoet aan de LAP-2 doelstellingen	De landelijke doelstelling voor nuttige toepassing is 75% van het totaal aan huishoudelijk afval in 2020.	Het percentage hergebruik is in 2015: 76%. (doelstelling van 75%) gehaald.
Afvalinzameling	Verdere reductie van de hoeveelheid restafval	25% reductie ten opzichte van 2010	25% ten opzicht van 2010 is gehaald. Gemiddeld biedt een huishouden in 2015 6,8 keer per jaar restafval aan, in 2014 was dit 7,9 keer.
	Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner) (W)		2014:114 kg
Bodemkwaliteit	Gelijk blijven bodemkwaliteit	0% verslechtering bodemkwaliteit	

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgelegd, gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- ✓ Duurzaamheidsvisie 2010 – 2020
- ✓ Programma Samen Duurzaam 2016-2020 (jaarlijks uitvoeringsprogramma)
- ✓ Afvalbeleidsplan Olst-Wijhe 2010-2015 (evaluatie 2017)
- ✓ Nota Bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart

Wat doen wij daarvoor in 2017?

DUURZAAMHEID

Uitvoering programma Samen duurzaam 2016-2020

In 2010 is de Duurzaamheidsvisie 2010-2020 door uw raad vastgesteld. U hebt aangegeven hoog in te willen zetten op energiebeleid. Vandaar dat het speerpunt van het beleid ten aanzien van duurzaamheid energie is. De uitdagingen ten aanzien van het energievraagstuk zijn zeer groot en veel andere duurzaamheidsaspecten hebben op de een of andere wijze hier mee te maken.

Eind 2015 hebt u het nieuwe programma “Samen Duurzaam” voor 2016-2020 vastgesteld. De ambities in dit programma zijn afgestemd op de Duurzaamheidsvisie 2010-2020 en op de doelstellingen van de provincie Overijssel. Ieder jaar wordt door ons een Uitvoeringsprogramma, vastgesteld waarin de concrete projecten worden benoemd. Ook voor 2017 wordt een Uitvoeringsprogramma opgesteld.

Er moet in de komende programmaperiode veel gebeuren om de ambitie die we gezamenlijk hebben vastgesteld waar te maken, zowel op het vlak van energiebesparing als de productie van duurzame energie. Het vraagt om duidelijke, bewuste keuzes naar de toekomst. In het nieuwe programma is rekening gehouden met de aandachtspunten uit het coalitieakkoord:

1. Het gebruik van duurzame energiebronnen bevorderen.
2. Bedrijven en woningeigenaren stimuleren energiebesparende maatregelen te nemen. Het Platform Duurzaamheid zal hierin een rol blijven vervullen. Verduurzaming van de sociale huurvoorraad blijft onderdeel van de prestatieafspraken met Salland Wonen.
3. Lokale duurzame energieopwekking faciliteren. Initiatieven in de samenleving worden positief benaderd vanuit het principe: “ja, en / ja, mits” in plaats van “nee, tenzij”.
4. Onderzocht wordt of er in gemeenschappelijk verband een routekaart naar zelfredzame, energie- neutrale kernen gerealiseerd kan worden, bijvoorbeeld door initiatieven op het gebied van energiecoöperaties.

Met het nieuwe programma wordt ingespeeld op de veranderende rol van de overheid en hiermee ook de gemeente. De gemeente zal minder sturen en meer ondersteunen en stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving. Er zal ruimte zijn voor duurzaamheidsinitiatieven van onderop, mits deze bijdragen aan de doelstelling van het programma en passen in de beleidskaders van het Coalitieakkoord. De Stichting Duurzaam Olst-Wijhe (SDOW) heeft een belangrijke rol om de initiatieven aan te zwengelen en te ondersteunen. Via overheidsparticipatie faciliteert de gemeente ideeën en projecten. Dergelijke initiatieven worden gezien als kansrijke ontwikkelingen. Het programma Samen Duurzaam 2016-2020 kent een zestal programmalijnen. Iedere programmalijn draagt bij aan de hoofdoelstelling. Per programmalijn zal ingegaan worden op het stimuleren en het faciliteren van initiatieven van onderop, het doorzetten van lopende projecten en het ontwikkelen en uitvoeren van nieuwe projecten.

De volgende programmalijnen zijn beschreven:

1. Energie: lokaal energie opwekken en besparen
2. Mobiliteit: naar duurzame vormen van vervoer
3. Onderwijs: samen duurzaam op scholen
4. Afval: op weg naar een afvalloze samenleving

5. Economie: duurzame bedrijven
6. Voedsel: lokale duurzame voedselproductie

Energieloket

De samenwerking tussen provincie en gemeenten is in 2016 voor wat betreft het energievraagstuk in de bestaande bouw voortgezet door in samenwerking met Raalte een nieuw Plan van Aanpak Energieloket 2.1 in te dienen bij de provincie. Als dit Plan van Aanpak Energieloket 2.1 akkoord is, kunnen we het voortzetten tot 2020. In het Uitvoeringsplan Energieloket 2.1 2016-2020 Olst-Wijhe en Raalte staat hoe en met wie wij de nieuwe doelstelling 735 woningen op label B in 2020 denken te realiseren. Voor onze inwoners is het belangrijk om optimaal gebruik te kunnen maken van de nieuwe regelingen van de provincie. Het Energieloket 2.1 wil nog meer samen met de lokale bouw- en installatiebedrijven werken om te komen tot een goede marktaanpak.

Binnen het nieuwe programma NEO 2016-2020 van de provincie is een budget gereserveerd om de Duurzaamheidslening en de Isolatiepremie in stand te houden. Het programma onderdeel 'Bestaande Bouw' uit het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO) gaat over de periode 2017-2023. Er is dus een voortzetting van de bestaande (gemeentelijke) Energieloketten, hoewel de nadruk nog meer komt te liggen op het verzelfstandigen van de markt. De doelstelling waar we ons aan conformeren is 45% van onze woningvoorraad op label B in 2020 (huur niet mee gerekend). De gemeenten in West-Overijssel hebben aangegeven hier ook de budgetten van de VNG (ondersteuningsstructuur Energieakkoord) voor in te zetten. Er zijn in september 2016 tien innovatieve aanpakken namens de gemeenten in west-Overijssel ingediend. Met twee daarvan kunnen we in 2017 ook voor Olst-Wijhe aan de slag. We kunnen daarbij kiezen uit de 'Straataanpak' met een energieadviseur en lokale bedrijven van Verbeter en Bespaar, deze aanpak gaat ook in Zwolle en Kampen van start. Of de aanpak van Raalte met lokale bedrijven en vrijwilligers om een eigen inlooploket te bemensen

Platform Duurzaamheid; Nu Stichting Duurzaam Olst-Wijhe

Stichting Duurzaam Olst-Wijhe heeft in 2016 vorm gekregen. Ze leggen de focus op de volgende onderwerpen: Bestaande Bouw, Voedsel, Mobiliteit en Hernieuwbare Energie. Er liggen een aantal ideeën klaar. SDOW richt zich voor 2017 en verder op het ondersteunen van het initiatief om een windmolen te realiseren voor Boskamp (en Olst-Wijhe). SDOW wordt betrokken bij het opstellen van het nieuwe Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2017.

Afvalbeleidsplan

Op 4 oktober 2010 is het Afvalbeleidsplan 2010 - 2015 door uw raad vastgesteld. Het Afvalbeleidsplan geeft de koers aan voor het afvalbeleid, waarbij het uiteindelijke streven is om in de toekomst een afvalloze samenleving te hebben volgens het Cradle to Cradle principe. De ambitie is om 75% van het totaal aan huishoudelijk afval beschikbaar te maken voor nuttige toepassing. Dat kan hergebruik zijn, of terug in de kringloop als grondstof. Op dit moment wordt nog steeds op dit beleid gekoerst. In 2016 zou het beleid worden geëvalueerd en zo mogelijk aangepast. Omdat we nog volop in de implementatie zitten van Omgekeerd Inzamelen tweede fase wordt de evaluatie doorgeschoven naar 2017.

Daarnaast moet de koers die ingezet wordt in het Afvalbeleidsplan leiden tot de realisatie van de landelijke doelstellingen en normen uit het Landelijk Afvalbeheerplan 2009-2021. Gelet op de scheidingsresultaten tot nu toe doen we het heel goed en hebben we onze doelstellingen gehaald. Per 1 januari 2017 zijn de vijf grote kernen 'om'. Dat wil zeggen dat de tweede fase omgekeerd inzamelen is afgerond. Restafval wordt ingezameld via ondergrondse verzamelssystemen en de nuttig toepasbare grondstoffen aan huis opgehaald. Naar verwachting zal met deze verandering de reductie van restafval nog verder toenemen en zal daarmee ook het scheidingspercentage toenemen.

Voor 2017 streven we naar een optimalisering van deze nieuwe manier van afval inzamelen, door maatwerk te leveren voor de kleinere kernen en het buitengebied en waar nodig de kwaliteit van deelstromen te verbeteren.

Zwerfafval/Mooi Schoon

Afgelopen jaren heeft het Mooi Schoon programma volop gewerkt. Met de budgetten uit het Verpakkingenconvenant is binnen ROVA verband het programma Mooi Schoon opgezet om zwerfafval samen met de samenleving aan te pakken. De zwerfafvalgelden voor 2015 zijn voor alle gemeenten goedgekeurd. We verwachten in 2017 ook een positief besluit op de budgetten die in 2016 zijn ingezet.

Voor 2017 staan de projecten al klaar. Zo gaan we verder met 'Schone Evenementen'. Dit wil zeggen ook gescheiden afval op evenementen (plastic, blik, rest) en het terrein na afloop netjes achterlaten. Daarvoor hebben wij in 2016 materialen aangeschaft, waar organisaties nu al gebruik van maken. Er zijn pakketten met grijpers en spandoeken ("Wij zijn een schoon evenement"). In 2017 zijn alle faciliteiten in huis, incl. afvaleilanden en 'afvalhotspots', en kunnen de evenementenorganisaties, buurtfeesten en verenigingen ermee aan de slag. Financiering is vanuit het Mooi Schoon budget.

Het onderwijs blijft een belangrijk aandachtspunt van het programma. Naast de Snoeproutes van het voortgezet onderwijs willen we ons ook richten op het basisonderwijs. We zijn in het nieuwe schooljaar 2016-2017 gestart met het project 'Schoon Belonen'. Daar hebben nog niet veel basisscholen zich voor opgegeven. In 2017 willen we graag uitbreiden met alle scholen. Het is een mooie combinatie van afval scheiden, zwerfvuil ruimen en educatie. Het 'Schoon Belonen' sluit naadloos aan op het 'Omgekeerd Inzamelen' wat nu is ingevoerd. Er zijn al veel actieve bewoners die vanuit Mooi Schoon ondersteuning krijgen. Hier gaan we mee door. Ook staat een volgende IJsseloever Opschoon actie op het programma.

WABO – VERGUNNINGVERLENING

Privatisering Bouw- en woningtoezicht

In april 2016 is het wetsvoorstel Kwaliteitsborging voor het bouwen ingediend bij de Tweede Kamer. Het voorstel voorziet in nieuwe regelgeving om in gevallen dat voor bouwplannen de bouwtechnische voorschriften op een verantwoorde wijze via private toetsing en toezicht worden gerealiseerd, de gemeentelijke bemoeienis om te komen tot een vergunning, uitsluitend te betrekken op bestemmingsplan, eventueel welstand en veiligheid van de omgeving. Met andere woorden: de privatisering van het bouw- en woningtoezicht is in aantocht, zij het vooralsnog in een duaal stelsel met naast elkaar private en publieke taakuitoefening. De bedoeling is dat de wet vanaf 1 januari 2017 stapsgewijs in werking treedt. De nieuwe regelgeving zal in 2017 gaandeweg worden geïmplementeerd.

Wabo – toezicht en handhaving

Voor 2017 zal er weer een gezamenlijk Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) worden opgesteld met Deventer en Raalte (DOWR). Een belangrijk onderdeel van het HUP wordt gevormd door de ingevulde planningstool. Hierin is ons bedrijvenbestand opgenomen die afgezet tegen de in RUD-verband vastgestelde controlefrequenties onze werkvoorraad vormt. Twee van onze toezichthouders zullen in 2017 in RUD-verband met name ingezet worden ten behoeve van toezicht en handhaving van agrarische bedrijven binnen het werkgebied van DOWR. Onze derde toezichthouder zal ingezet worden om onze Klasse 1 type B bedrijven te bezoeken (horeca, ambachtsbedrijven etc.).

De overige categorieën bedrijven worden gecontroleerd door gekwalificeerde medewerkers van de partnergemeenten. Deze medewerkers zijn gemandateerd om in onze gemeente toezichtstaken uit te mogen voeren.

In het eerste kwartaal van 2017 zult u het HUP-jaarverslag 2016 aangeboden krijgen. Het HUP-jaarverslag 2016 maakt onderdeel uit van het WABO-jaarverslag. Het verslag geeft inzicht in de behaalde resultaten ten aanzien van de planning en doelstellingen die in het HUP 2016 zijn opgenomen.

RUD

Op 4 april 2016 is de wet tot wijziging van de Wabo (VTH-wet) in werking getreden. Dit betekent dat de kaders waarbinnen de Omgevingsdiensten moeten opereren bij wet zijn vastgelegd. Het gaat

hierbij om het takenpakket, de kwaliteit en de juridische vorm. Voor de eerste twee aspecten opereert de RUD IJsselland al conform de voorschriften. Het punt van de juridische basis betekent voor onze netwerk-RUD dat wij een transitieproces in zullen gaan dat uiterlijk 1 januari 2018 zal resulteren in een gemeenschappelijke regeling (GR). Dit heeft grote gevolgen voor de 11 gemeenten en de Provincie die 'eigenaar' zijn van de RUD. Niet alleen op het vlak van bestuur, organisatie en financiën, maar ook voor de medewerkers. In 2016 is een start gemaakt met de transitie van de netwerk RUD naar de Omgevingsdienst (OD) in de vorm van een GR. Het Bedrijfsplan en de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst IJsselland zullen in het najaar van 2016 worden vastgesteld. In 2017 zal verder gewerkt worden aan de transitie door het opstellen van het organisatie- en formatieplan en vervolgens zal het plaatsingsplan en de arbeidsvoorwaarden worden opgesteld.

BODEM

AMvB bodemenergie

In 2013 is de AMvB bodemenergie in werking getreden. Vanwege deze AMvB worden bij de gemeente gemelde bodemenergiesystemen vastgelegd. Hierbij wordt gecheckt of het nieuwe systeem niet een eerder aangelegd systeem beïnvloed. Als dit dreigt te gebeuren wordt de nieuwe aanleg niet toegestaan.

IJsseluiterwaarden

Voor de bodemsanering Olasfa geldt dat de provincie het bevoegd gezag is. Voor een deel van de vergunningverlening is de gemeente het bevoegd gezag. De bevoegdheden zijn hierdoor nogal verweven. We zorgen dat wij op de hoogte blijven van de ontwikkelingen en houden een vinger aan de pols om de belangen van onze burgers te beschermen. Daarnaast houden we toezicht op het naleven van de milieuvergunning.

Werkzaamheden bij de IJssel

In 2016 is de verwachting dat de aanleg van de hoogwatergeul in de gemeente Heerde zal worden afgerond. Het wordt wel een race tegen de klok. Mochten er in 2017 toch nog werkzaamheden, zoals transporten en laden en lossen plaatsvinden bij de loswal aan de IJssel, dan zullen wij, ondanks dat wij hiervoor geen bevoegd gezag zijn, zoveel mogelijk mee kijken bij de werkzaamheden. We houden ook een vinger aan de pols bij de overige werkzaamheden op ons grondgebied om te zorgen dat onze burgers niet in een ongewenste overlastsituatie belanden.

VERBONDEN PARTIJ

ROVA

ROVA zet zich in voor een schone samenleving; voor nu en in de toekomst. Zij vervullen daarmee een taak van publiek belang en voeren deze uit in opdracht van de aandeelhoudende gemeenten waaronder Olst-Wijhe.

De missie van ROVA is om zorg te dragen voor een schone en duurzame leefomgeving. In die leefomgeving is het niet meer vanzelfsprekend dat waardevolle grondstoffen worden verspild door ze eenmalig te gebruiken en op een laagwaardige manier te verwijderen.

Als uitvoeringsorganisatie van en voor onze gemeenten hebben zij een maximale focus op de dienstverlening aan de inwoners van onze gemeente. Er wordt daarom geïnvesteerd in voorlichting en educatie om inwoners bewust te maken van het effect van hun handelen op het milieu.

Het gezamenlijk afvalbeleid wordt voorbereid door ROVA, hierbij ligt de focus op grondstoffen in plaats van op afval. Gezamenlijk worden nieuwe inzamelmethoden geïntroduceerd en wordt gewerkt aan bewustzijn bij inwoners over hun aankoop- en afdankgedrag. Het doel is om minimaal de landelijke afvaldoelstellingen voor 2020 te bereiken (een teruggang van 250 kilo naar gemiddeld 100 kilo restafval per inwoner per jaar). Daarnaast ligt de focus bij verdere optimalisaties in de inzameling waaronder het vinden van oplossingen voor hoogbouw en het vinden van recycling oplossingen voor overblijvende reststromen, zoals luiers.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 4 Duurzaamheid						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
4.10 Afvalstoffen						
- lasten	1.429.300	1.443.473	1.291.480	1.291.300	1.291.120	1.290.940
- baten	1.603.410	1.617.583	1.540.514	1.540.334	1.540.154	1.539.974
	-174.110	-174.110	-249.034	-249.034	-249.034	-249.034
4.20 Milieutaken						
- lasten	464.107	517.510	349.017	352.235	352.235	352.235
- baten	3.389	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
	460.718	515.010	346.517	349.735	349.735	349.735
4.30 Duurzaamheidsmaatregelen						
- lasten	181.421	178.354	32.474	31.160	29.806	28.411
- baten	18.657	17.545	0	0	0	0
	162.764	160.809	32.474	31.160	29.806	28.411
Totaal lasten programma 4	2.074.828	2.139.337	1.672.971	1.674.695	1.673.161	1.671.586
Totaal baten programma 4	1.625.456	1.637.628	1.543.014	1.542.834	1.542.654	1.542.474
Totaal saldo van baten en lasten	449.371	501.709	129.957	131.861	130.507	129.112
Storting in reserves (+)	0	9.500	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves (-/-)	45.000	88.350	0	0	0	0
Resultaat	404.371	422.859	129.957	131.861	130.507	129.112

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van de baten en lasten van dit programma is € 129.957 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 1.672.971 en de totale baten op € 1.543.014. Er zijn geen stortingen in en onttrekking aan reserves, zodat het resultaat gelijk is aan het totaal saldo van baten en lasten.

4.10 Afvalstoffen

In de ramingen met betrekking tot afvalstoffen is rekening gehouden met de tweede fase omgekeerd inzamelen. In 2016 gaan een aanzienlijk aantal huishoudens over naar de ondergrondse container.

4.20 Milieutaken

In 2016 zijn hogere lasten geraamd door het overgeheveld budget uit 2015 voor de RUD (Regionale Uitvoeringsdienst). Dit budget is bestemd voor kosten ontwikkeling RUD. Verder zijn in 2016 extra lasten geraamd voor de RUD brede VTH-applicatie.

4.30 Duurzaamheidsmaatregelen

Vershil in lasten 2017-2016 wordt veroorzaakt doordat in 2016 hogere lasten zijn geraamd door overgehevelde bedragen vanuit de jaarrekening 2015 naar 2016 (programma duurzaamheid 2015) en geraamde lasten voor het jaarprogramma duurzaamheid 2016.

Storting/onttrekking reserves

Het verschil in storting 2017-2016 houdt verband met de resultaatbestemming 2015 (duurzaamheidsprogramma). Het verschil in onttrekking 2016-2017 houdt verband met de geraamde bedragen met betrekking tot programma duurzaamheid 2015/2016 en het overgeheveld budget uit 2015 voor 2016.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een omvangrijke invloed op de financiële meerjarenraming hebben.

4.10 Afvalstoffen

Geen bijzondere ontwikkelingen.

4.20 Milieutaken

Op het onderdeel Milieutaken zijn vanaf 2018 hogere lasten geraamd in verband met de decentralisatie van provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving.

4.30 Duurzaamheidsmaatregelen

De lagere ramingen duurzaamheidsmaatregelen komen door aflopende kapitaallasten en daarmee samenhangende lagere rentebaten inzake verstrekte geldleningen met betrekking tot zonnepanelen.

PROGRAMMA 5 JEUGD EN ONDERWIJS (INCL. JEUGDZORG)

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDER BLIND EN BURGEMEESTER STRIEN

INLEIDING

Het programma Jeugd en onderwijs omvat de volgende beleidsproducten: Jeugd- en jongerenwerk, Jeugdgezondheidszorg, Lokaal onderwijsbeleid, Huisvesting onderwijs, Overige onderwijsaangelegenheden, Speelvoorzieningen en Kinderopvang.

Coalitieakkoord 2014-2018: Kinderen in onze gemeente moeten optimale kansen blijven krijgen om zich te ontwikkelen tot gelukkige jongvolwassenen. Ieder kind en jeugdige heeft het recht om op te groeien in een veilige omgeving. Ouders zijn daar in de eerste plaats voor verantwoordelijk. We bieden zorg en ondersteuning van goede kwaliteit aan kwetsbare kinderen en jeugdigen, waardoor ook zij gelijke ontwikkelingsmogelijkheden hebben.

We streven naar de optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren door kwalitatief onderwijs en deelname aan sport en cultuur. Kwalitatief onderwijs is de basis om zich te kunnen ontplooiën en een zelfstandige toekomst op te bouwen.

Beleidscontext

Onze gemeente streeft naar een samenleving, waaraan iedere inwoner naar vermogen meedoet en waarbij mensen naar elkaar omkijken. Iedere inwoner is primair zelf verantwoordelijk voor zijn of haar rol in de maatschappij. De gemeente draagt bij aan een klimaat waarin inwoners zelf en met elkaar in staat zijn om mee te doen in onze samenleving.

Onze gemeente moet aantrekkelijk blijven voor jonge gezinnen. Dit betekent dat de woonomgeving aantrekkelijk is met voldoende en kwalitatief sterke voorzieningen en een goed aanbod voor vrijetijdsbesteding. Onze missie is dat alle kinderen veilig kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen tot volwaardige burgers die naar vermogen meedoen in onze maatschappij. Ouders zijn de eerst verantwoordelijke en eerst aangewezen personen voor de opvoeding van hun kinderen en de natuurlijke woon- en leefomgeving van ouders en kinderen is het vertrekpunt. Ouders delen de opvoedtaak met opvoedondersteuners, zoals leerkrachten, leidsters in de kinderopvang en buitenschoolse opvang en trainers van de sportvereniging.

Als gemeente hebben wij de regie over het integrale jeugdbeleid en wij willen met positief jeugdbeleid vorm en inhoud geven aan een klimaat waarbinnen ouders, jongeren en professionals het opgroeien en meedoen van het kind op een uitdagende wijze vorm kunnen geven. Positief jeugdbeleid verankert op een duurzame wijze het beleid op het terrein van ruimtelijke ordening (ruimte om te spelen), het onderwijs (ruimte om te leren), sport (ruimte om te bewegen en te presteren), vrijwilligerswerk (ruimte om te ontplooiën), arbeid (ruimte om te participeren) volkshuisvesting (ruimte om te wonen), hulp (ruimte voor ondersteuning) en veiligheid (ruimte om te experimenteren). Onze rol is in eerste instantie het faciliteren en ondersteunen van organisaties en initiatieven. Als het nodig is pakken wij de sturende rol, om organisaties bijvoorbeeld beter te laten samenwerken.

Wat willen we bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

Jeugd

1. Alle kinderen kunnen veilig opgroeien en zich ontwikkelen tot volwaardige burgers die naar vermogen meedoen in onze maatschappij.
2. Het realiseren van een 'zachte landing' voor cliënten en aanbieders jeugd zorg.
3. Het realiseren van een integrale samenwerking met als basis een hecht Toegangsteam binnen het gekozen toegangsmodel.

4. Het vormgeven van een nieuwe brede welzijnsorganisatie voor Olst-Wijhe, die de sociale cohesie in de buurt versterkt en een belangrijke rol krijgt in het vroegtijdig signaleren, bieden van lichte hulp en ondersteuning.
5. Op langere termijn (vanaf 2018) realiseren van kwalitatief hoogwaardige en doelmatige integrale hulp voor jeugd, geïntegreerd in het sociale domein van Olst-Wijhe.

Onderwijs

6. De gemeente beschikt over een pluriform onderwijsaanbod dat aansluit op de behoeften van onze inwoners waarbij gestreefd wordt naar een zo breed mogelijk aanbod van voortgezet onderwijs en de verdere groei van de aanwezige school voor voortgezet onderwijs wordt gefaciliteerd;
7. De gemeente handhaaft de scholen in de kleine kernen vanwege de maatschappelijke functie, zolang de kwaliteit van het onderwijs dat toelaat;
8. Leerlingen uit onze gemeente volgen een compleet onderwijsprogramma zonder verzuim met als uiteindelijke resultaat een startkwalificatie;
9. De gemeente stimuleert inwoners op het gebied van taal en lezen om te voorkomen dat laaggeletterdheid een reden is om niet volwaardig deel te nemen aan onze maatschappij.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Jeugd kan veilig opgroeien en zich ontwikkelen tot volwaardige burgers	Totaal aantal cliënten met een verstrekt maatwerkarrangement Jeugd per type instelling/per type maatwerkarrangement/per ZIN/PGB/VPT	Een verschuiving realiseren van de tweede naar de eerste lijn en van de eerste naar de nulde lijn	
	Totaal aantal verstrekte maatwerkarrangementen Jeugd per type maatwerkarrangement/per type instelling/ per ZIN/PGB/VPT	Eerst een nulmeting doen, voordat een streefcijfer wordt bepaald.	
	Totaal aantal cliënten Jeugd naar reden beëindiging per individuele voorziening	Eerst een nulmeting doen, voordat een streefcijfer wordt bepaald.	
	Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar) (W)		2015: 10%
	Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar) (W)		2015: 1%
	Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar) (W)		2015: -
Basisonderwijs voldoende nabij	Basisonderwijs voldoende nabij		2014: 56% vindt dit voldoende nabij
Aanbod Voor- en vroegschoolse educatie	Toegankelijk voor doelgroepkinderen (met indicatie)	Voor alle doelgroepkinderen (100%)	2015: 100%
Deelname peuterwerk	Percentage peuters dat gebruik maakt van professioneel peuterwerk	60%	66%

Stimuleren educatie	Aanmelding alfabetiseringscursus	Iedereen die zich aanmeldt voor een alfabetiseringscursus kan binnen een maand deelnemen	100 %
Schoolverzuim	Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen (W)		2014: 0
	Relatief verzuim per 1.000 leerlingen (W)		2014: 25
	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (in % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs) (W)		2013: 1,2%
	Achterstandsleerlingen (% 4 t/m 12 jarigen)		2012: 7,7%
Tevredenheid speelvoorziening	Tevredenheid speelvoorzieningen in de nabije omgeving		2014: 42% van de burgers is tevreden hierover

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgesteld, gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Sociale Toekomstvisie 2012 - 2020
- ✓ Beleidsplan transitie en transformatie Jeugdzorg 2015-2019
- ✓ Nota Integraal Jeugdbeleid "Opvoeden en opgroeien in Olst-Wijhe" (vastgesteld in 2013; evaluatie in 2016)
- ✓ Notitie Toegang tot zorg en ondersteuning in Olst-Wijhe 2014
- ✓ Beleidsnota Spelen (nieuwe evaluatie in 2019)
- ✓ Preventie- en handavingsplan Integrale aanpak Drank- en Horecawet
- ✓ Nota Sport- en Cultuurstimulering 2014 -2018 (vastgesteld door college in februari 2014, tussenevaluatie vastgesteld eind 2015)
- ✓ Bestuursopdracht Overheveling buitenonderhoud Primair onderwijs en uitgangspunten Integraal Huisvestingsplan Onderwijs, 2016 – 2019 (vastgesteld in 2016)
- ✓ Nota, "Peuterwerk, notitie over kwaliteit, educatie en samenwerking 2011 – 2014" (evaluatie vastgesteld in oktober 2015)
- ✓ Nota "Olst-Wijhe aan het woord, aanvalsplan Laaggeletterdheid in woord en daad" (vastgesteld in 2011)
- ✓ Regionaal Educatieplan regio Stedendriehoek 2015 – 2016 (vastgesteld in 2015)
- ✓ Beleidskader Opgroeien en opvoeden in Olst-Wijhe (vastgesteld 2012)
- ✓ Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Olst-Wijhe 2015

Wat doen we daarvoor in 2017?

(Door)ontwikkeling en implementatie opgaven transformatie jeugdhulp, zowel lokaal als regionaal

Het jaar 2017 staat in het teken van de zowel regionale als lokale doorontwikkeling en implementatie van de opgaven, zoals gesteld in de in 2016 vastgestelde regionale/lokale 'Visie Jeugdhulp IJsselland'.

Het operationaliseren van deze visie vraagt om een brede, meerjarige aanpak op diverse onderdelen van de dienstverlening in de jeugdhulp en de rol die onze gemeente daarbij heeft. Dit noemen we de 'Transformatieopgave'. In 2017 werken we aan de (door)ontwikkeling en/of implementatie van onderstaande opgaven. Het betreft hier meerjarige opgaven, waar in 2017 sprake is van een startmoment of een doorontwikkeling die (deels) doorlopen in de jaren daaropvolgend):

- IJssellands model voor bekostiging en inkoop jeugdhulp (contractering). Samen met de tien gemeenten in de regio jeugdhulp IJsselland werken we toe naar een bekostigings- en contracteringssystematiek met sterke prikkels tot samenwerking, sneller afschalen van specialistische jeugdhulp, domeinoverstijgend (samen)werken, inzetten van het eigen netwerk/- kracht en innovatie en kwaliteit, waarbij we sturen op kwaliteit en resultaten.
- Vereveningsmodel jeugdhulp
We werken toe naar een nieuw model voor verevening van de jeugdhulp.
- Kwaliteitscriteria en monitoring
Sturen op kwaliteit/-resultaten vraagt een duidelijke definitie en uitwerking van beide begrippen, en vooral ook hoe we dit kunnen meten. De uitwerking hiervan (eenduidige criteria en prestatie indicatoren (KPI's), zal worden vertaald in een stelsel van monitoring (op het niveau van de individuele gemeente).
- Terugdringen van administratieve lasten
Het terugdringen van administratieve lasten staat hoog op de beleidsagenda in 2017. Dit komt voor een deel tot stand via het in ontwikkeling zijnde IJssellands model voor bekostiging en inkoop (contractering), waarbij andere minder intensieve vormen van verantwoording horen. Ook vanuit kwaliteitsmonitoring wordt gewerkt aan de reductie van administratieve lasten. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om tot nieuwe afspraken te komen die enerzijds de juiste verantwoording faciliteren en anderzijds de administratieve lasten substantieel verminderen.
- De toegang als vliegwiel van vernieuwing (Transformatie)
We verwachten van onze externe partners (o.a. jeugdhulpaanbieders, het onderwijs, verenigingen, inwoners etc.) dat zij actief met elkaar samenwerken. Als gemeente willen we dan ook actief sturen op een open houding en samenwerking tussen onze toegang, het lokale veld en jeugdhulpaanbieders. Daarom geven wij in 2017 prioriteit aan de doorontwikkeling van de toegang tot jeugdhulp in onze gemeente. Het gaat hierbij o.a. om het versterken/verbeteren van zowel de interne (gemeentelijke) als de externe samenwerking en het bevorderen van innovatie en kwaliteit. Denk hierbij aan de integrale doorontwikkeling van het gemeentelijk toegangsteam, zowel intern (3D-breed) als in aansluiting met jeugdhulpaanbieders en maatschappelijke organisaties in de 1^e en 0^e lijn. Naast de regiovisie is de basis voor deze opgave vertaald in de in 2016, in samenwerking met betrokkenen, opgestelde 'Plan van aanpak transformatie toegang'.
- Plan van aanpak preventief jeugdbeleid
In aansluiting op de transformatie van de toegang willen we in 2017 samen met betrokkenen (inwoners, ouders/opvoeders, jeugdige, vrijwilligers en professionals) een plan van aanpak ontwikkelen gericht op het versterken van het preventieve voorveld in onze gemeente. Dit vanuit een positieve (uitgaan van talenten, kansen en mogelijkheden) en een integrale benadering (aandacht voor de verschillende levensgebieden, zoals het gezin, op school, vrije tijd, werk en de openbare ruimte). Ter onderbouwing van het betreffende plan zal een sociale wijkscan worden uitgevoerd onder jeugdige en ouders/opvoeders.
- Doorontwikkeling participatie ouders en jeugdige
In 2015 en 2016 is het fundament gelegd voor ouderparticipatie in onze gemeente en hebben zij input gegeven op zelf gekozen thema's zoals de zichtbaarheid van het CJG en de informatievoorziening. In 2017 gaan we dit verder uitbouwen door enerzijds ouders en jeugdige actief te betrekken bij relevantie beleidsontwikkeling, anderzijds door met hen in gesprek te gaan over de voor hen meest passende vormen van participatie.

Onderwijshuisvesting

De overheveling van de verantwoordelijkheid van het buitenonderhoud naar de schoolbesturen (2015) heeft de nodige consequenties. Tegelijkertijd is een nieuw bekostigingssysteem ingevoerd, waardoor de scholen een lagere rijksvergoeding ontvangen dan op voorhand was voorzien. Onze gemeente heeft veelal verouderde schoolgebouwen, waardoor de komende periode aanzienlijke investeringen nodig zijn voor het uitvoeren van renovatie c.q. groot onderhoud. Schoolbesturen hebben daarvoor niet of onvoldoende kunnen reserveren.

Verder zorgt een verdergaande leerlingendaling voor toename van de leegstand. Als niet op korte termijn wordt ingegrepen, zal binnen enkele jaren bijna 25% van het totale vloeroppervlak van de scholen in Olst-Wijhe leeg staan. Met alle financiële gevolgen voor de exploitatie van dien: de risico's voor de besturen zullen daarmee aanzienlijk toenemen.

Ingrijpen in de omvang van de scholen lijkt op voorhand onontkoombaar. De besturen hebben de gemeente om medewerking gevraagd; daarbij dient in ogenschouw te worden genomen, dat de gemeente rekening dient te houden met haar wettelijke taken op het gebied van onderwijshuisvesting en de beperkte financiële middelen.

In het Integraal Huisvestings Plan 2016 – 2019 (voorzien in het eerste kwartaal 2017) zal onderwijshuisvestingsbeleid voor de middellange termijn worden geformuleerd. De schoolbesturen hebben in 2016 een project "naar een toekomstbestendig en passend onderwijsaanbod voor Salland" opgestart. De uitkomsten hiervan vormen de bouwstenen voor dit IHP.

Doel is om de gevolgen van de leerlingendaling op termijn in beeld te brengen bij zowel het Primair onderwijs (PO) als voortgezet onderwijs (VO) in de gemeenten Olst-Wijhe en Raalte. Er is gekozen voor twee gemeenten, omdat de schoolbesturen van het PO in beide gemeenten scholen hebben. Aan de hand van het verwachte aantal leerlingen wordt via toekomstscenario's een beeld geschetst van de gewenste omvang, vorm en locatie van de verschillende toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen in beide gemeenten. Deze zullen worden getoetst op (financiële) haalbaarheid.

Ook zullen onderstaande uitgangspunten uit het Coalitieakkoord 2014-2018 worden betrokken. Voor een vitaal platteland en de sociale cohesie in de kleine kernen is het voortbestaan van een school van groot belang. Ons streven is dan ook om de scholen zo lang mogelijk in de kleine kernen te behouden, zolang de kwaliteit van het onderwijs dat toelaat en er voldoende draagvlak is. Als gevolg van de ontgroening moeten schoolbesturen keuzes maken uit oogpunt van kwaliteit en kosten. De gemeente heeft geen zeggenschap meer als een school met sluiting wordt bedreigd. Maar aantasting van de leefbaarheid in de kleine kernen gaat ons wel primair aan.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Het Sallandse VVE-plan is in 2016 geactualiseerd. Er hebben geen beleidswijzigingen plaatsgevonden. Het Rijk heeft besloten om de huidige specifieke uitkering nogmaals met een jaar (2017) te verlengen. Wel krijgen wij vanaf 2017 extra middelen om het taalniveau van de pedagogisch medewerkers te verhogen.

Wij blijven u via de bestuursrapportages inzicht geven in het gebruik van gesubsidieerde kindplaatsen en VVE-plaatsen. Dit inzicht is van belang, omdat we sinds 2016 uitgaan van een vraaggestuurde financiering van het peuterwerk (onze financiële bijdrage hangt af van de mate van gebruik van peuterplaatsen).

Een aanbod voor alle peuters

Er gaan landelijk 40.000 peuters niet naar de kinderopvang of peuterspeelzaal. Het eindbeeld van het Rijk en gemeenten is dat alle peuters naar de kinderopvang of peuterspeelzaal (peuterwerk) kunnen gaan. Dit is vanuit de overtuiging dat goede kinderopvang bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen en aan een goede start op de basisschool. Vanuit de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk en gemeenten, zetten zij samen in op toegankelijke voorschoolse voorzieningen en een groter bereik van peuters. Gemeenten moeten zich inspannen voor voldoende en financieel toegankelijk aanbod in een voorschoolse voorziening voor alle peuters waarvan de ouders geen

recht hebben op kinderopvangtoeslag. In onze gemeente gaat 66% van de peuters naar peuteropvang en 13% naar gastouderopvang. Dit betekent dat 20% van de peuters niet bereikt wordt. Samen met betrokken instellingen gaan wij in 2017 onderzoeken waarom wij deze peuters niet bereiken en hoe wij het bereik kunnen vergroten.

VERBONDEN PARTIJ

BVO Jeugd

De Bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland (BVO) is een samenwerkingsverband van 11 gemeenten in Overijssel. De BVO voert voor 11 gemeenten een aantal bedrijfsvoeringstaken uit die verbonden zijn aan de inkoop en contractmanagement, financiële afhandeling en monitoring van de verstrekte maatwerkvoorzieningen jeugdhulp. Jeugdhulp biedt extra ondersteuning aan kinderen en hun ouders bij het opgroeien en opvoeden tot volwaardige burgers die naar vermogen meedoen in de maatschappij. De regeling is aangegaan voor de jaren 2015 en 2016. In het vierde kwartaal van 2016 beslist de gemeente over de samenwerking vanaf 2017.

Risico's zijn gelegen in keuzes over de vormgeving van de samenwerking en inkoop die kunnen doorwerken in de bedrijfsvoering (waaronder de wens tot meer maatwerk, flexibiliteit, toetreding van nieuwe aanbieders op de markt en het eventueel loslaten van de verevening). Daarnaast is het terrein van jeugdhulp dermate in beweging dat noodzakelijke aanpassingen aan het registratiesysteem kunnen leiden tot meerkosten.

GGD IJsselland Zwolle

De gemeente Olst-Wijhe maakt deel uit van de GGD IJsselland. Volgens de Wet publieke gezondheid hebben gemeenten de taak een GGD in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Dit is o.m. gericht op het bevorderen van de algemene gezondheid en het voorkomen van ziekten bij risicogroepen. Een belangrijke rol van de GGD is daarnaast monitoring en signalering.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 5 Jeugd en Onderwijs						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
5.10 Jeugd- en jongerenwerk						
- lasten	81.106	66.949	81.824	81.824	81.824	81.824
- baten	0	0	0	0	0	0
	81.106	66.949	81.824	81.824	81.824	81.824
5.20 Jeugdgezondheidszorg						
- lasten	4.322.033	3.952.809	3.658.594	3.689.182	3.689.187	3.689.623
- baten	169.171	0	0	0	0	0
	4.152.863	3.952.809	3.658.594	3.689.182	3.689.187	3.689.623
5.30 Lokaal onderwijsbeleid						
- lasten	252.058	238.254	249.028	249.734	246.811	245.789
- baten	44.399	22.200	22.200	22.200	22.200	22.200
	207.659	216.054	226.828	227.534	224.611	223.589
5.40 Huisvesting onderwijs						
- lasten	834.211	715.795	656.204	643.608	620.810	601.905
- baten	0	0	0	0	0	0
	834.211	715.795	656.204	643.608	620.810	601.905
5.50 Overige onderwijs aangelegenheden						
- lasten	764.703	713.712	683.505	683.505	683.505	683.505
- baten	45.863	52.293	52.293	52.293	52.293	52.293
	718.840	661.419	631.212	631.212	631.212	631.212
5.60 Speelvoorzieningen						
- lasten	77.426	90.859	82.312	82.312	82.312	82.312
- baten	670	3.650	3.650	3.650	3.650	3.650
	76.757	87.209	78.662	78.662	78.662	78.662
5.70 Kinderopvang						
- lasten	96.295	125.766	114.494	123.979	134.427	144.877
- baten	2.166	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
	94.129	122.766	111.494	120.979	131.427	141.877
Totaal lasten programma 5	6.427.832	5.904.144	5.525.961	5.554.144	5.538.876	5.529.835
Totaal baten programma 5	262.267	81.143	81.143	81.143	81.143	81.143
Totaal saldo van baten en lasten	6.165.565	5.823.001	5.444.818	5.473.001	5.457.733	5.448.692
Storting in reserves (+)	285.789	368.670	368.670	368.670	368.670	368.670
Onttrekking aan reserves (-/-)	294.750	488.264	239.385	236.599	224.006	216.559
Resultaat	6.156.604	5.703.407	5.574.103	5.605.072	5.602.397	5.600.803

Toelichting

Begroting 2017

Het geraamde totaal saldo van de baten en lasten van dit programma is € 5.444.818 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 5.525.961 en de totale baten op € 81.143. De storting in reserves zijn geraamd op € 368.670 en de onttrekkingen aan de reserves zijn geraamd op € 239.385. Het geraamd resultaat is € 5.574.103 negatief.

5.10 Jeugd- en jongerenwerk

Met ingang van 2017 stijgen de lasten doordat de bijdrage aan Landstede voor ambulante jongerenwerk structureel is verhoogd. Deze lasten worden opgevangen binnen de 3D-budgetten.

5.20 Jeugdgezondheidszorg

De integratie-uitkering Sociaal Domein in de Algemene Uitkering voor het onderdeel jeugd is verlaagd. De verlaging van de integratie-uitkering is binnen de begroting budgettair neutraal verwerkt.

Door de GGD wordt de jeugdgezondheidszorg nu integraal benaderd voor 0-18 jarigen. De verrekensystematiek is hierop aangepast, waarbij tevens een groot deel van het maatwerk in de inwonersafhankelijke bijdrage is verwerkt. Ten opzichte van 2016 is dit budgettair neutraal. In 2016 is het uit het jaarrekeningresultaat 2015 beschikbaar gestelde budget voor transformatie jeugdzorg verwerkt.

5.30 Lokaal onderwijsbeleid

Er heeft een herverdeling plaatsgevonden van de subsidie gymonderwijs zonder budgettaire consequenties ten opzichte van 2016.

5.40 Huisvesting onderwijs

De huisvestingslasten betreffen vooral de kapitaallasten van investeringen in huisvesting voor openbaar, bijzonder en voortgezet onderwijs. Door afschrijving zijn de rentelasten in 2017 iets lager. In de geraamde lasten 2016 is incidenteel budget opgenomen.

5.50 Overige onderwijs aangelegenheden

De lasten en baten met betrekking tot leerlingenvervoer, onderwijsbegeleiding, leerplicht en voor- en vroegtijdige educatie (VVE) worden hierop verantwoord. De extra lasten voor de voor- en vroegtijdige educatie zijn in 2016 ten onrechte op 5.70 Kinderopvang geraamd. In de begroting 2017-2020 is dit hersteld. Het rijk heeft vanaf 2017 extra budget beschikbaar gesteld voor voorschoolse voorziening peuters. De lasten zijn in de begroting opgenomen.

5.60 Speelvoorzieningen

Geen bijzonderheden.

5.70 Kinderopvang

In de Algemene Uitkering zijn extra middelen ontvangen voor voorschoolse voorziening peuters. Dit budget is hier geraamd. De extra lasten van VVE zijn vanaf 2017 geraamd op 5.50 overige onderwijs aangelegenheden.

Storting/onttrekking aan reserves

De stortingen 2017 zijn gelijk aan die van 2016 en heeft betrekking op de reserve decentralisatie onderwijshuisvesting. Het verschil in onttrekking aan reserves komt omdat in 2016 het incidenteel beschikbare budget voor transformatie jeugdzorg aan de reserve nader te bestemmen middelen is onttrokken.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een aanzienlijke invloed hebben op de financiële meerjarenraming.

5.20 Jeugdgezondheidszorg

De ontwikkeling in de integratie-uitkering Sociaal Domein, onderdeel jeugd is budgettair neutraal verwerkt.

5.70 Kinderopvang

De toename in de lasten betreft de toename van het beschikbare budget voor voorschoolse voorziening peuters.

PROGRAMMA 6 WELZIJN, SPORT EN CULTUUR

PORTEFEUILLEHOUDER : WETHOUDER BOSCH/WETHOUDER ENGBERINK

INLEIDING

Het programma Welzijn, sport en cultuur omvat de volgende beleidsproducten: Welzijn en welzijnsaccommodaties, Sport en sportaccommodaties, Kunst en cultuur.

Coalitieakkoord 2014-2018: Olst-Wijhe is een aantrekkelijke gemeente om te wonen. De inwoners van onze gemeente voelen zich prettig en veilig en er zijn voldoende mogelijkheden om mee te doen aan onze samenleving. Iedere inwoner is primair zelf verantwoordelijk voor zijn of haar rol in de maatschappij.

De inwoners van de twaalf kernen in onze gemeente zorgen er voor dat er een rijk verenigingsleven is voor jong en oud. In de diverse buurt- en dorpshuizen, het Holstohuis, het Spoc en bij de sportaccommodaties worden een breed scala aan activiteiten georganiseerd. De kernen blijven hierdoor levendig en aantrekkelijk om in te wonen.

De door raad vastgestelde Sociale Toekomstvisie Olst-Wijhe vormt hiervoor het kader.

Beleidscontext

Prettig en veilig wonen

In de lijn van de actualisatie van de Sociale Toekomstvisie beogen wij niet langer een verdere uitbreiding van onze woningbouwopgave, maar zetten we daar waar mogelijk in op herstructurering van dorpen en buurten en kleinschalige inbreidingsprojecten. Daarbij gaan we er vanuit dat onze inwoners in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit en vitaliteit van hun eigen leef- en woonomgeving. Als het gaat om voorzieningen vinden we het van groot belang dat in iedere kern een ontmoetingsfunctie is. Juist dorps- en buurthuizen vervullen een verbindende rol in dorpen. Wij streven naar behoud en een betere benutting van deze functie. Bij onderwijs-, sport- en culturele voorzieningen vinden wij het vooral van belang dat voldoende kwaliteit geboden kan worden. Door de veranderende bevolkingssamenstelling zullen deze voorzieningen onder druk komen te staan en is een discussie over de vraag of voldoende kwaliteit geboden kan worden onontkoombaar.

Voldoende mogelijkheden tot participatie

Juist door de veranderende rol opvatting van de overheid is het stimuleren, mobiliseren en ruimte bieden aan initiatieven van onderop (inwoners, maatschappelijke organisaties) van groot belang. We hebben in de afgelopen periode steeds gemerkt dat waardevolle initiatieven van onderop succesvol werden door onze waardering te tonen, ruimte te bieden, partijen bij elkaar te brengen of een kleine (start-)subsidie te verlenen.

Onze inzet op dit thema is vooral gericht op het bieden van adequate informatie en advies en het ondersteunen van vrijwilligersinitiatieven.

Wat willen we bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. De gemeente draagt zorg voor de instandhouding en de kwaliteit van de primaire voorzieningen binnen dit programma (openbaar bibliotheekwerk; Kulturhusconcept Olst-Wijhe; peuterspeelzaalwerk en jeugd- en jongerenwerk);
2. De gemeente scheidt randvoorwaarden (in de sfeer van aanbod accommodaties en subsidies) voor de secundaire voorzieningen in onze gemeente op het terrein van sport, kunst en cultuur, oudheidkunde/musea en overige recreatieve voorzieningen waarbij het accent wordt gelegd op participatie door jongeren, gehandicapten en inwoners met een minimuminkomen.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Prettig en veilig wonen	Waardering buurt als leef- en woonomgeving		2014: 7,7
Participatie/maatschappelijke ondersteuning	Waardering van inspanningen van de gemeente om burgers volledig te laten deelnemen aan de maatschappij		2014: 6,5
	Waardering inwoner dienstverlening via digitale faciliteiten van de gemeente		2014: 6,6
Voorzieningenniveau	in iedere kern een ontmoetingsfunctie	In iedere kern	
Tevredenheid welzijnsvoorzieningen	Tevredenheid welzijnsvoorzieningen in de nabije omgeving		2014: 42% van de burgers is tevreden hierover
Tevredenheid sportvoorziening	Tevredenheid sportvoorzieningen in de nabije omgeving		2014: 61% van de burgers is tevreden hierover
Sporten en bewegen	Jongeren lid van een sportvereniging of actief op het gebied van sporten en bewegen in de vrije tijd	2018: alle jongeren lid sportvereniging of actief	percentage is 41%.
	Percentage niet sporters (W)		2014: 48%

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgesteld, gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Sociale Toekomstvisie 2012 - 2020
- ✓ Beleidsvisie Recreatie, Toerisme en Cultuur 2015 – 2020
- ✓ Notitie Cultuureducatie Primair Onderwijs gemeente Olst-Wijhe 2016-2020
- ✓ Notitie “Olst-Wijhe (ont)zorgt, beleid voor mantelzorgers en vrijwilligers in Olst-Wijhe” (evaluatie vastgesteld in 2015)
- ✓ Evaluatienotitie Kulturhusconcept Olst-Wijhe (vastgesteld in 2008; evaluatie in 2015)
- ✓ Notitie maatschappelijk vastgoed (vastgesteld in 2015)
- ✓ Toekomstscenario Openbare Bibliotheek Olst-Wijhe 2014
- ✓ Startnotitie ‘Kernen in de gemeente Olst-Wijhe: zo doen wij dat!’ (door het college vastgesteld in 2007, geëvalueerd in 2013)
- ✓ Nota Sport- en Cultuurstimulering 2014-2018 (tussenevaluatie 2015)

Wat doen we daarvoor in 2017?

Maatschappelijk vastgoed

In de notitie maatschappelijk vastgoed, vastgesteld door de raad in 2015, is een kader met duidelijke uitgangspunten geformuleerd waarmee richting kan worden gekozen bij toekomstige vraagstukken op het gebied van maatschappelijk vastgoed. Voorbeelden hiervan zijn: leegstand, exploitaties die onder druk staan, maar ook (onderlinge) samenwerking. Samenwerking met partners, zoals beheerders en gebruikers van de accommodaties is ook in 2017 van belang om onze beleidsdoelen te realiseren op het gebied van sociale ontmoeting, sport en onderwijs.

Breed Welzijns Verband Olst-Wijhe

Vanaf 1 januari 2015 maken ut Huus (lokale welzijnsorganisatie), Landstede Welzijn (ambulant jongerenwerk), Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel (ondersteuning mantelzorgers) en Stichting De Kern (algemeen maatschappelijk werk) onderdeel uit van het Brede Welzijns Verband Olst-Wijhe. Dit is een samenwerkingsverband waarmee subsidieafspraken worden gemaakt over de prestaties die zij gezamenlijk leveren en die tot doel hebben de leefbaarheid, het welzijn en de zorg en ondersteuning aan kwetsbare inwoners te versterken. In 2017 levert het samenwerkingsverband voor het eerst informatie op een aantal vooraf door de gemeente in overleg met het BWV bepaalde prestatie-indicatoren.

Leefbaarheidsfonds

Initiatiefnemers kunnen gebruik maken van het leefbaarheidsfonds. Het leefbaarheidsfonds wordt gevoed door het vroegere Welzijnsfonds en het budget dat beschikbaar was voor de dorpsontwikkelingsplannen.

Wij willen blijven investeren in de civil society, waarbij we op maat reageren op de wensen van onze dorpen en kernen. Via de website kunnen initiatiefnemers kijken waar de gemeente subsidies voor beschikbaar heeft en welke criteria hiervoor gelden.

Sport- en cultuurstimulering

De maatschappelijke betekenis van sport en cultuur wordt onderkend. Sporten draagt bij aan een gezonde en creatieve levensstijl en helpt bij het leggen van sociale contacten. Sport en cultuur zorgen voor verbroedering, tolerantie en inspiratie. Stimulering van sport en cultuur is van groot belang, zeker voor jeugd.

Vanaf 2015 ligt de coördinatie van de uitvoering van de impuls bij ut Huus. Doordat de vakleerkrachten bewegingsonderwijs ook worden ingezet als combinatiefunctionarissen is de samenwerking met het onderwijs structureel en intensief, zowel met het primair als het voorgezet onderwijs. Ook de samenwerking met sportverenigingen en andere partijen, zoals het MKB is geïntensiveerd en wordt voorgezet.

Binnenschoolse cultuureducatie primair onderwijs

De provinciale subsidieregeling 'Cultuur aan de basis' zal naar alle waarschijnlijkheid een vervolg krijgen. De voorwaarden zijn nog niet bekend. Om voor deze meerjarige subsidie in aanmerking te komen zal onze gemeente (in samenspraak met de basisscholen en de combinatiefunctionaris Cultuur) een 'uitvoeringsprogramma binnenschoolse cultuureducatie' opstellen en indienen. Dit plan zal in 2017 gereedkomen. Doel is om er voor te zorgen dat cultuureducatie verankerd wordt binnen het onderwijscurriculum.

Combinatiefunctionaris Cultuur

Ook in 2017 zal de combinatiefunctionaris Cultuur actief zijn. Deze combinatiefunctionaris richt zich met name op jongeren tot en met 18 jaar, zowel op binnenschools als buitenschools (en de relatie tussen beiden). De coördinatie ligt bij ut Huus.

Cultuurmakelaar

De tijd waarin wij leven vraagt om actieve samenwerking en actieve samenwerking vraagt om organiserend vermogen, een proactieve houding en betrokkenheid. Een 'cultuurmakelaar' is een grote steun, daar waar onze gemeente zich op haar kerntaken richt. In 2015 en 2016 werden de uren van de combinatiefunctionaris Cultuur uitgebreid door middel van de cultuurmakelaarsregeling van de provincie Overijssel. Het is nog onduidelijk of deze subsidieregeling een vervolg krijgt. Mocht dat het geval zijn, dan zullen wij vanzelfsprekend een aanvraag indienen.

Speelvoorzieningen

Het speelruimtebeleid is eind 2015 geëvalueerd. Het aantal speelvoorzieningen zal geleidelijk aan afnemen. Alleen in kinderrijke buurten worden speelvoorzieningen aangelegd of opnieuw ingericht.

In wijken waar weinig kinderen wonen, streven we ernaar dat er wel voldoende ruimte blijft om te spelen, zowel in het grijs als in het groen maar afgeschreven speeltoestellen worden daar langzaamaan weggehaald.

Overige activiteiten in 2017:

- Opstellen beleidsregels subsidies 2018

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 6 Welzijn, Sport & Cultuur						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
6.10 Welzijn en welzijnsaccommodaties						
- lasten	573.287	601.174	561.110	545.009	509.552	568.611
- baten	32.801	19.154	19.154	19.154	19.154	19.154
	540.486	582.020	541.956	525.855	490.398	549.457
6.20 Sport en sportaccommodaties						
- lasten	2.226.570	2.111.773	1.694.457	1.680.778	1.659.845	1.646.976
- baten	696.886	432.506	233.356	232.828	235.402	239.527
	1.529.685	1.679.267	1.461.101	1.447.950	1.424.443	1.407.449
6.30 Kunst en cultuur						
- lasten	678.326	623.909	605.485	605.449	605.412	607.676
- baten	303.091	45.383	35.950	35.950	35.950	35.950
	375.235	578.526	569.535	569.499	569.462	571.726
Totaal lasten programma 6	3.478.183	3.336.856	2.861.052	2.831.236	2.774.809	2.823.263
Totaal baten programma 6	1.032.778	497.043	288.460	287.932	290.506	294.631
Totaal saldo van baten en lasten	2.445.405	2.839.813	2.572.592	2.543.304	2.484.303	2.528.632
Storting in reserves (+)	216.125	153.313	112.880	112.880	112.880	112.880
Onttrekking aan reserves (-/-)	141.459	390.692	175.838	164.436	119.633	187.808
Resultaat	2.520.072	2.602.434	2.509.634	2.491.748	2.477.550	2.453.704

Toelichting

Begroting 2017

Het geraamde totaal saldo van baten en lasten van dit programma is € 2.572.592 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 2.861.052 en de totale baten op € 288.460. De storting in reserves zijn geraamd op € 112.880 en de onttrekkingen aan de reserves zijn geraamd op € 175.838. Het geraamd resultaat is € 2.509.634 negatief.

6.10 Welzijn en welzijnsaccommodaties

De jaarlijkse onderhoudslasten zijn gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan. Voor 2017 zijn deze lasten lager dan in 2016.

6.20 Sport en sportaccommodaties

Openluchtzwembad de Welters is in 2016 over gegaan naar stichting Zwembad de Welters. De baten en lasten van het zwembad zijn voor een groot deel overgegaan naar de stichting. Dit geeft vanaf 2017 structureel lagere lasten en baten in de gemeentebegroting.

6.30 Kunst en cultuur

Het verschil tussen de baten en lasten van 2017 en 2016 wordt met name veroorzaakt door incidentele baten en lasten in 2016 zoals het subsidiëren van de week van de amateurkunst en voor het realiseren van een taalpunt.

Storting/onttrekking aan reserves

Het verschil in de onttrekkingen reserve welzijnsaccommodaties is voornamelijk toe te schrijven aan fluctuaties in onderhoudsbedragen die voortkomen uit de meerjarig onderhoudsplanning.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een omvangrijk invloed op de financiële meerjarenraming hebben.

6.10 welzijn en welzijnsaccommodaties

De verschillen in de meerjarige ramingen worden veroorzaakt door de fluctuaties in de onderhoudslasten.

6.20 Sport en sportaccommodaties

De vermindering van de lasten wordt met name veroorzaakt door een afname van de kapitaallasten en lagere onderhoudslasten.

6.30 Kunst en cultuur

Geen bijzondere ontwikkelingen.

PROGRAMMA 7 WERK, INKOMEN EN ZORG

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDER ENGBERINK / BURGEMEESTER STRIEN

INLEIDING

Het programma Werk, inkomen en zorg omvat de volgende beleidsproducten: Bijstandsverlening, Werkgelegenheid, Minimabeleid, Maatschappelijk werk, Maatschappelijke ondersteuning, Participatie, Gezondheidszorg.

Coalitieakkoord 2014-2018: De gemeente streeft naar een samenleving, waaraan iedere inwoner naar vermogen meedoet en waarbij mensen naar elkaar omkijken. Iedere inwoner is primair zelf verantwoordelijk voor zijn of haar rol in de maatschappij. De gemeente draagt bij aan een klimaat, waarin inwoners zelf en met elkaar in staat zijn mee te doen in onze samenleving. De gemeente biedt daarbij zorg en ondersteuning van goede kwaliteit aan kwetsbare inwoners.

Beleidscontext

Zorg en ondersteuning aan kwetsbare inwoners

Op dit thema zullen de landelijke hervormingen op werk, inkomen, zorg en onderwijs een grote inspanning van ons gaan vragen.

Belangrijke uitgangspunten bij de uitvoering van deze nieuwe taken zijn:

- We gaan uit van het gedachtegoed van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo); inzetten op eigen kracht, het benutten van het sociale netwerk en het versterken van algemene of collectieve voorzieningen om het beroep op individuele voorzieningen zoveel mogelijk te voorkomen.
- We kiezen voor kleinschalige organisaties waarbij sprake is van korte lijnen en gewerkt wordt vanuit het principe “kennen en gekend worden”.
- We vinden dat er altijd een verbinding tussen formele en informele zorg moet zijn, bij voorkeur per dorp of buurt georganiseerd.
- We kijken integraal naar de ondersteuningsvraag van een cliënt en zijn of haar naaste omgeving.
- We willen dezelfde kwaliteit van zorg bieden voor minder geld door o.a. de administratieve last te verminderen en bureaucratie te vermijden.

Daarnaast willen we investeren in een excellente communicatie tussen gemeente en inwoners.

Om een krachtig en vitaal sociaal beleid voor de komende jaren te realiseren hebben de stichtingen Welzijn Olst-Wijhe, Kulturhus Olst-Wijhe, Vrijwillige Thuiszorg Overijssel, De Kern en Landstede (jeugd- en jongerenwerk) zich verenigd in het samenwerkingsverband BWV, Breed WelzijnsVerband Olst-Wijhe.

Wat willen we bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. Een optimale zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van onze inwoners zowel economisch als sociaal waarbij de eigen verantwoordelijkheid van onze inwoners voorop wordt gesteld;
2. Hierbij wordt extra accent gelegd bij onze inwoners tot 23 jaar en mensen met beperkingen;
3. De gemeente draagt zorg voor de instandhouding en de kwaliteit van de primaire voorzieningen binnen dit programma (voorzieningen voor ouderen en gehandicapten).

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Gezondheid inwoners	Waardering inwoner van de eigen gezondheid ⁸		2014: 7,5
Voorzieningsniveau	Aanwezigheid van een ontmoetingsfunctie	In iedere kern	
Tevredenheid gezondheidsvoorziening	Tevredenheid over gezondheidszorgvoorziening in de nabije omgeving		2014: 77% van de burgers is tevreden hierover
Maatschappelijke participatie	Waarderingscijfer van de inwoners m.b.t. de inspanningen van de gemeente om burgers volledig te laten deelnemen aan de maatschappij	6	
	Alle klanten die een periodieke uitkering van de gemeente ontvangen, moeten een voor hen passend traject volgen	De ontwikkeling van de omvang van het klantenbestand van de gemeente moet positief afwijken van de ontwikkeling in vergelijkbare gemeenten in Nederland	
	Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar (W)		
	Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jaar)(W)		
	Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)(W)		2012: 2,02%
	Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame bevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)(W)		2015: 67,7%
	Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jaar) (W)		2012: 0,92%
	Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners) (W)		2015: 163,4
	Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar) (W)		2015: 122,9
	Cliënten met een maatwerkarrangement (aantal per 10.000 inwoners) (W)		2015: 570

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgelegd, gebaseerd op de volgende documenten:

⁸ Burgerpeiling waarstaatjegemeente.nl 2014

- ✓ Nota ouderenbeleid 2010 - 2013 (vastgesteld in 2009, evaluatie in 2016)⁹
- ✓ Notitie "Olst-Wijhe (ont)zorgt, beleid voor mantelzorgers en vrijwilligers in Olst-Wijhe" (vastgesteld in 2012; evaluatie in 2016)¹⁰
- ✓ Masterplan Wonen, zorg en welzijn 2011-2020 (vastgesteld in 2011, evaluatie in 2016)¹¹
- ✓ Beleidsplan Wmo 2013 – 2016 (vastgesteld in 2013, evaluatie in 2016)¹²
- ✓ Beleidskader Individuele Voorzieningen Wmo 2014-2017 (vastgesteld in 2013, evaluatie 2016)¹³
- ✓ Sociale Toekomstvisie 2012 – 2020 (vastgesteld in 2013)
- ✓ Nota "Olst-Wijhe, gezond en vitaal", lokaal gezondheidsbeleid 2013 - 2016 (vastgesteld in 2013, evaluatie in 2016)
- ✓ Evaluatie Nota Herziening Wet sociale werkvoorziening (vastgesteld in 2010)
- ✓ Beleidskader Participatiewet 2015-2018 (vastgesteld in 2014, evaluatie in 2016)
- ✓ Beleidskader Minimabeleid 2014-2017 (vastgesteld in 2014, evaluatie 2017)

Wat doen wij daarvoor in 2017?

Ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers

Onze gemeente wil een gemeente zijn waar mensen naar elkaar omzien: kennen en gekend worden. In onze visie vormen mantelzorgers en vrijwilligers belangrijke steunpilaren in een krachtige samenleving waarin burgers zoveel mogelijk zelfredzaam zijn. Door alle veranderingen in de zorg zullen we steeds meer van hen vragen. Dat kan alleen wanneer we voor voldoende ondersteuning zorgen. Er is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in een goede ondersteuning van deze groepen en in een betere afstemming tussen alle betrokken organisaties. Eind 2016 wordt de notitie "Olst-Wijhe (ont)zorgt, beleid voor mantelzorgers en vrijwilligers in Olst-Wijhe 2012-2016" geëvalueerd. Daarnaast vindt een tussentijdse evaluatie plaats van ons in 2015 ingevoerde "blijk van waardering" voor mantelzorgers van zorgvragers uit onze gemeente. De evaluatie is bij het opstellen van de beleidsbegroting 2017 nog niet vastgesteld. Aanbevelingen uit de evaluatie worden in 2017 opgepakt.

Naast de algemene ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) vraagt in 2017 extra aandacht een sterk groeiende groep van inwoners die vrijwilligerswerk zoeken maar daarbij ook individuele begeleiding nodig hebben. Het gaat bijvoorbeeld om inwoners met een verstandelijke beperking of psychiatrische achtergrond of om mensen met een allochtone achtergrond die op zoek zijn naar vrijwilligerswerk als middel om te integreren.

Masterplan Wonen, zorg en welzijn (2011-2020)

In 2011 is het Masterplan Wonen, Welzijn en Zorg vastgesteld, met daarin de ambitie dat in 2015 de helft van onze inwoners in een woonservicegebied zou moeten wonen. Om dit te realiseren is sindsdien, met behulp van provinciale subsidie, aan diverse (fysieke en sociale) projecten gewerkt. Begin 2016 is het uitvoeringsplan van het Masterplan geëvalueerd. De aanbevelingen worden opgenomen in het Beleidsplan Wmo 2017-2020.

In 2017 vragen de volgende onderwerpen extra aandacht:

- integraal en gebiedsgericht werken
- optimale benutting van bestaande fysieke ontmoetingsplekken (incl. thema "ontmoetingen", met het oog op eenzaamheidsproblematiek)
- samen met maatschappelijke partners de signaalfunctie rond kwetsbare inwoners borgen

⁹ Vanaf 2017 geldt als nieuw beleidskader het Wmo Beleidsplan 2017-2020. Hierin worden bovengenoemde beleidskaders geïntegreerd. Het Wmo beleidsplan 2017-2020 wordt naar verwachting eind 2016/ begin 2017 vastgesteld in de raad.

¹⁰ Zie noot 8.

¹¹ Zie noot 8.

¹² Zie noot 8.

¹³ Zie noot 8.

Wmo

Op 1 januari 2015 trad de vernieuwde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) in werking. Sindsdien zijn gemeenten, naast de bestaande taken, ook verantwoordelijk voor het ondersteunen van inwoners die tot die datum via de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) begeleiding ontvingen. De transitie van de zorg en ondersteuning heeft van alle partijen veel aandacht gevraagd. Voor 2017 is ervoor gekozen om de huidige raamovereenkomst maatwerkvoorzieningen Wmo (met enkele aanpassingen) voort te zetten. Hiermee wordt bereikt dat er een stabiele situatie voor de aanbieders en de gemeenten ontstaat. Grootschalige wijzigingen (te denken valt aan bijvoorbeeld een andere wijze van bekostigen) komen die stabiliteit niet ten goede en kosten bovendien meer tijd om te ontwikkelen.

In 2017 vragen de volgende onderwerpen extra aandacht:

- Programma transformatie sociaal domein opstellen, samen met de domeinen Jeugdhulp en Participatiewet
- Uitvoering transformatieopgave Wmo, samen met onze maatschappelijke partners (aanbieders zorg en welzijn), waaronder experimenten sociaal domein en het ontwikkelen van algemene voorzieningen voor klanten die nu nog een Wmo maatwerkvoorziening krijgen
- Inrichting Brede adviesraad voor het sociale domein (samen met Wmo Adviesraad en Cliëntenraad WWB)
- Communicatie naar onze inwoners en maatschappelijke partners (o.a. over de bekendheid en vindbaarheid van de toegang tot zorg en ondersteuning en over wijzigingen in beleid huishoudelijke hulp en maatwerk vervoersbeleid)
- Samen met regiogemeenten de inkoop maatwerk Wmo vanaf 2018 voorbereiden (met o.a. aandacht voor doorontwikkeling transformatie, afstemming met beschermd wonen en het jeugd domein, doorgaande zorglijnen en vernieuwend aanbod realiseren voor de doelgroep 18-/18+, een sterkere verbinding met werk en inkomen (bijvoorbeeld een bouwsteen arbeidsmatige dagbesteding) en kwaliteitsborging.
- Bekendheid en aanbod van onafhankelijke cliëntondersteuning vergroten
- Samenwerking met zorgverzekeraar (o.a. afstemming tussen de domeinen Wmo, Wet langdurige zorg en Zorgverzekeringswet)
- Financiële monitoring/tussenrapportages

Het Beleidsplan Wmo 2013-2016 wordt eind 2016 samen met het Beleidskader Individuele Voorzieningen Wmo 2014-2017 geëvalueerd.

De Raamovereenkomst Maatwerkvoorzieningen Wmo kende een looptijd van twee jaar (2015-2016) met de mogelijkheid van een aantal jaarlijkse verlengingen. De huidige raamovereenkomst Inkoop Maatwerk Wmo wordt voor een jaar (2017) verlengd.

Begin 2016 evalueerden wij tevens de nota Ouderenbeleid. Het beleid voor deze doelgroep wordt daarna opgenomen in het Wmo Beleidsplan 2017-2020.

Beschermd wonen

Sinds de Wmo 2015 zijn gemeenten wettelijk verantwoordelijk voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De gemeenten Olst-Wijhe, Raalte, Lochem, Zutphen en Deventer vormen samen de centrumgemeente Deventer. De centrumgemeente ontvangt de financiële middelen van het rijk en is verantwoordelijk voor de uitvoering. Begin 2017 vindt de besluitvorming plaats van de nieuwe meerjarenvisie (Regionaal Kompas 2.0, inclusief beschermd wonen ggz). In de meerjarenvisie is aandacht voor sociale inclusie, het 'normaliseren' van het beschermd wonen en een verschuiving van het wonen in instellingen naar wonen in de wijk. Bij de visie hoort een uitvoeringsplan.

In de meerjarenvisie en het uitvoeringsplan is aandacht voor:

- samenwerking met cliëntenvertegenwoordiging, aanbieders, verzekeraars en andere relevante partijen;
- aansluiting bij de transformatie in het sociale domein;

- goede verbinding tussen lokaal en regionaal beleid.

Bundeling doelgroepenvervoer

De Regiotaxi staat onder druk. De Provincie Overijssel heeft aangegeven dat zij per 1 januari 2017 stopt met het OV deel van de Regiotaxi. Dit houdt niet in dat mensen die behoren tot de Wmo doelgroep niet meer vervoerd kunnen worden. De gemeente behoudt hierin haar taak. Het houdt wel in dat de Regiotaxi als aanvulling op het openbaar vervoer komt te vervallen. Daarnaast heeft de Provincie Overijssel aangekondigd dat buslijn 161 na ingang van de nieuwe concessie in 2018 in zijn huidige vorm niet terug zal komen. Er wordt samen met onder andere de provincie, de Capellenborg, de buurtbusvereniging en zorgleveranciers naar alternatieven gezocht. Medio 2017 worden deze alternatieven gepresenteerd.

Participatiewet

Eind 2014 is het Beleidskader Participatiewet 2015-2018 vastgesteld. Eind 2016 wordt er een eerste evaluatie uitgevoerd aangezien de bijbehorende verordeningen, waarvan de laatsten op 1 juli 2015 in werking zijn getreden, dan tenminste één jaar gelden. Tevens kunnen dan de uitkomsten van het klanttevredenheidsonderzoek onder de klanten die een uitkering ontvangen in het kader van de Participatiewet worden meegenomen. In 2017 wordt er uitvoering gegeven aan de vastgestelde verbeterpunten voortkomend uit de evaluatie. Tevens wordt er uitvoering gegeven aan het vastgestelde pakket aan verbetermaatregelen die zijn geformuleerd in de Rapportage Bestuursopdracht Uitvoering Werk en Inkomen.

Participatie van statushouders

Vanwege de verhoogde instroom van vluchtelingen in Nederland ervaren we meer noodzaak voor integratie en participatie van statushouders die zich vestigen in gemeenten. De landelijke overheid stimuleert gemeenten door een financiële bijdrage te leveren aan het participatieverklaringstraject. Het participatieverklaringstraject wordt in 2017 middels een wetwijziging verplicht. In de notitie participatie van statushouders (en bijbehorende plan van aanpak) wordt beschreven op welke wijze wij de integratie en participatie van statushouders vorm willen geven. Omdat het beleid met betrekking tot het onderwerp participatie van statushouders nieuw is, zal sprake zijn van een verdere uitwerking op basis van ervaringen.

Volksgezondheidsbeleid

In 2017 is de nota lokaal gezondheidsbeleid toe aan evaluatie. Het onderwerp volksgezondheid wordt een belangrijk onderwerp in de lokale uitwerking van nieuwe omgevingswet. We onderzoeken of een nieuwe nota lokaal gezondheidsbeleid dan nog wenselijk is.

Overige activiteiten 2017

- Uitvoeren klanttevredenheidsonderzoek onder de klanten van de Wmo en Jeugdwet.

VERBONDEN PARTIJ

Sallcon

Wij zijn samen met de gemeente Deventer aandeelhouder van Sallcon en Sallcon is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken en verplichtingen voortkomend uit de Wet sociale werkvoorziening. Daarnaast maken wij gebruik van de kennis en kunde van Sallcon om de doelstellingen inzake de Participatiewet te kunnen realiseren.

GGD IJsselland Zwolle

De gemeente Olst-Wijhe maakt deel uit van de GGD IJsselland. Volgens de Wet publieke gezondheid hebben gemeenten de taak een GGD in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Dit is o.m. gericht op het bevorderen van de

algemene gezondheid en het voorkomen van ziekten bij risicogroepen. Een belangrijke rol van de GGD is daarnaast monitoring en signalering.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 7 Werk, inkomen en zorg						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
7.10 Werk en inkomen						
- lasten	6.492.600	6.760.106	6.554.067	6.371.528	6.221.103	6.093.059
- baten	2.374.646	2.353.829	2.589.425	2.589.425	2.589.425	2.589.425
	4.117.954	4.406.277	3.964.642	3.782.103	3.631.678	3.503.634
7.20 Maatschappelijk werk						
- lasten	782.645	804.746	735.044	734.947	734.850	734.753
- baten	107.433	0	0	0	0	0
	675.212	804.746	735.044	734.947	734.850	734.753
7.30 Maatschappelijke ondersteuning						
- lasten	3.613.283	4.297.264	3.717.220	3.703.194	3.681.097	3.681.029
- baten	300.749	174.867	319.300	319.300	319.300	319.300
	3.312.534	4.122.397	3.397.920	3.383.894	3.361.797	3.361.729
7.40 Gezondheidszorg						
- lasten	142.157	131.808	132.121	132.121	132.121	132.121
- baten	2.070	0	0	0	0	0
	140.087	131.808	132.121	132.121	132.121	132.121
Totaal lasten programma 7	11.030.685	11.993.924	11.138.452	10.941.790	10.769.171	10.640.962
Totaal baten programma 7	2.784.898	2.528.696	2.908.725	2.908.725	2.908.725	2.908.725
Totaal saldo van baten en lasten	8.245.786	9.465.228	8.229.727	8.033.065	7.860.446	7.732.237
Storting in reserves (+)	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves (-/-)	0	0	0	0	0	0
Resultaat	8.245.786	9.465.228	8.229.727	8.033.065	7.860.446	7.732.237

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van baten en lasten van dit programma is € 8.229.727 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 11.138.452 en de totale baten op € 2.908.725.

Er zijn geen stortingen in en onttrekking aan reserves, zodat het resultaat gelijk is aan het totaal saldo van baten en lasten.

7.10 Werk en inkomen

De bijstandsuitkeringen nemen nog steeds toe. Dit is in de budgetten verwerkt. Het gevolg is dat we verwachten een beroep te moeten doen op de vangnetregeling. De bestuursopdracht uitvoering werk en inkomen is verwerkt conform voorstel in de Kadernota. De gevolgen van de gerechtelijke uitspraken omtrent huishoudelijke verzorging zijn op basis van verwachting in de budgetten

verwerkt. De in 2016 geraamde extra kosten bijzondere bijstand zijn daarom met ingang van 2017 vervallen en de kosten voor huishoudelijke verzorging onder 7.30 Maatschappelijke ondersteuning nemen toe. Van de decentralisatiebudgetten wordt hier het participatiebudget verantwoord. Het betreft de budgetten voor uitvoering Wet sociale werkvoorziening en re-integratie. Ten opzichte van 2016 zijn de beschikbare middelen afgenomen.

7.20 Maatschappelijk werk

Het betreft de lasten voor algemeen maatschappelijk werk, ouderen beleid en overige activiteiten Wmo waaronder uitvoering decentralisaties.

7.30 Maatschappelijke ondersteuning

De kosten voor huishoudelijke verzorging zijn gestegen door de gerechtelijke uitspraken hierover. (zie ook 7.10 Werk en inkomen). De inkomsten uit eigen bijdrage stijgen hierdoor ook. De kosten voor de Wmo zorg en de uitvoering zijn budgettair neutraal verwerkt en in lijn met 2016. Wel is een deel van het budget verantwoord onder 7.10 Werk en inkomen voor de uitvoering van de Bestuursopdracht Uitvoering werk en inkomen.

7.40 Gezondheidszorg

Het betreft de lasten voor de volksgezondheid en overige gezondheidszorg.

Storting/onttrekking aan reserves

In 2016 en 2017 hebben er geen mutaties in de reserves plaatsgevonden.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een aanzienlijke invloed hebben op de financiële meerjarenraming.

7.10 Werk en inkomen

De afname van de kosten in de jaren 2018 tot en met 2020 is met name het gevolg van de rijks bezuiniging op de integratie-uitkering sociaal domein voor het onderdeel participatie.

7.30 Maatschappelijke ondersteuning

De integratie-uitkering sociaal domein voor het onderdeel zorg neemt af in de jaren 2018 tot en met 2020.

Storting/onttrekking aan reserves

Niet van toepassing.

PROGRAMMA 8 DIENSTVERLENING

PORTEFEUILLEHOUDER: BURGEMEESTER STRIEN

INLEIDING

Het programma Dienstverlening omvat de volgende beleidsproducten: Publiekszaken.

Coalitieakkoord 2014-2018: Het uitgangspunt is dat het bestuur en de ambtelijke organisatie ten dienste staan van inwoners, bedrijven en instellingen in de gemeente en niet omgekeerd. De gemeente draagt zorg voor een efficiënte dienstverlening van haar producten, waarbij de vraag van de inwoner centraal staat en waarbij de inwoners zoveel mogelijk onafhankelijk van tijd en plaats via één loket de gevraagde producten kunnen betrekken.

Wat willen we bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. De gemeente draagt zorg voor een efficiënte dienstverlening van haar producten waarbij de vraag van de burger centraal staat en waarbij de burger zoveel mogelijk onafhankelijk van tijd en plaats via één loket de gevraagde producten kan betrekken.
2. De inwoners van de gemeente verstrekken maar één keer hun gegevens c.q. de gemeente vraagt geen gegevens waarover reeds beschikt kan worden (Andere Overheid).
3. De gemeente beschikt over kwaliteitshandvesten en servicenormen met betrekking tot haar dienstverlening.
4. De gemeente participeert actief in de ontwikkeling en investeert in de kwaliteit van het dienstverleningsniveau van derden in onze gemeente en toont zich daarbij een actieve partner.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer	Meest recente cijfer
Dienstverlening	Waardering inwoner van dienstverlening van de gemeente		2014: 6,7
	Waarderingscijfer van de inwoners m.b.t. de dienstverlening via de digitale faciliteiten van de gemeente		2014: 6,6

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in wetgeving is vastgelegd, gebaseerd op de volgende documenten:

- Visie doorontwikkeling dienstverlening gemeente Olst-Wijhe
- Communicatiebeleidsplan 2013-2017

Wat doen wij daarvoor in 2017?

Visie dienstverlening gemeente Olst-Wijhe

In 2017 wordt de dienstverleningsvisie geëvalueerd en geactualiseerd, inclusief de daaraan gekoppelde doelstellingen.

Dienstverleningsconcept, Kulturhusgedachte en Holstohusconcept

In 2017 zoeken wij verdere samenwerking met externe partijen.

In 2017 leveren wij, als partner en vaste huurder in het Holstohus, actief een bijdrage aan de actualisatie van het Holstohusconcept.

Operatie BRP (Basisregistratie Personen)

Eind 2017 wordt er meer duidelijk over de planningsdata en de voortgang van het project Operatie BRP (voorheen mGBA). Al geruime tijd wordt er gewerkt aan een moderniseringsslag en de implementatie van een ander landelijk ICT-platform. Binnen het samenwerkingsverband DOWR is de gemeente Deventer trekker van het traject Operatie BRP.

Wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand

Met de komst van de Wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand, het gewijzigde Besluit burgerlijke stand 1994 en het Besluit elektronische dienstverlening burgerlijke stand is er een wettelijk kader gerealiseerd voor de elektronische aangifte van geboorte, voorgenomen huwelijk en geregistreerd partnerschap alsmede voor de elektronische verkrijging van uittreksels en afschriften van de daarop betrekking hebbende akten. De wet en beide besluiten bevatten een bepaling op grond waarvan elektronische dienstverlening door de burgerlijke stand gefaseerd in werking kan treden. Met deze wetgeving worden de bestaande procedures voor de burger een stuk eenvoudiger.

Jaarlijkse zelfevaluatie BRP en zelfevaluatie Paspoorten en Nederlandse identiteitskaarten (NIK)

Aandacht voor de kwaliteit van de BRP en Paspoorten en NIK moet een constante factor zijn binnen gemeenten.

In het najaar van 2017 voeren wij de zelfevaluatie BRP en de zelfevaluatie Paspoorten en NIK uit. De zelfevaluaties helpen om de kwaliteit van gegevens en processen rond de BRP en Paspoorten en NIK hoog te houden en het biedt de minister voldoende middelen om de kwaliteit te kunnen toetsen.

Verkiezingen

Op woensdag 15 maart 2017 organiseren wij de Tweede Kamerverkiezing.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 8 Dienstverlening						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
8.10 Publieksdiensten						
- lasten	530.534	526.525	179.725	165.671	138.116	97.962
- baten	297.751	296.380	305.900	280.400	231.900	200.900
	232.782	230.145	-126.175	-114.729	-93.784	-102.938
Totaal lasten programma 8	530.534	526.525	179.725	165.671	138.116	97.962
Totaal baten programma 8	297.751	296.380	305.900	280.400	231.900	200.900
Totaal saldo van baten en lasten	232.782	230.145	-126.175	-114.729	-93.784	-102.938
Storting in reserves (+)	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves (-/-)	0	0	0	0	0	0
Resultaat	232.782	230.145	-126.175	-114.729	-93.784	-102.938

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal van baten en lasten van dit programma is € 126.175 positief. De totale lasten zijn geraamd op € 179.725 en de totale baten op € 305.900.

Er zijn geen stortingen in en onttrekking aan reserves, zodat het resultaat gelijk is aan het totaal saldo van baten en lasten.

8.10 Publieksdiensten

De lasten en baten van de publieksdiensten zijn in 2017 ten opzichte van 2016 licht gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door een verwachte stijging van het aantal rijbewijzen.

Storting/onttrekking aan reserves

Niet van toepassing.

Meerjarenbegroting 2018-2020

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een aanzienlijke invloed hebben op de financiële meerjarenraming.

8.10 Publieksdiensten

De baten en lasten nemen vanaf 2017 af. De oorzaak hiervoor is de tariefswijziging uit 2012 en het geldigheidstermijn van 10 jaar voor reisdocumenten. Dit resulteert in een forse dip van het aantal uitgiftes vanaf 2018. Deze trend is landelijk en heeft tot gevolg dat de inkomsten via gemeentelijke leges afnemen.

In 2020 zijn er geen verkiezingen gepland, dit resulteert in lagere lasten.

PROGRAMMA 9 BESTUUR EN COMMUNICATIE

PORTEFEUILLEHOUDER: BURGEMEESTER STRIEN

INLEIDING

Het programma Bestuur en communicatie omvat de volgende beleidsproducten: Bestuursorganen, Voorlichting en communicatie, Bestuursondersteuning.

Bij dienstverlening is al vermeld dat het bestuur en de ambtelijke organisatie ten dienste staan van inwoners, bedrijven en instellingen in de gemeente. De overheid moet transparant en toegankelijk zijn. Informatie moet makkelijk te vinden zijn. De afstand tussen de gemeente en de inwoners wordt verkleind. Er wordt ook een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners gedaan¹⁴.

Wat willen wij bereiken?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

1. Een democratisch bestuur dat effectief, efficiënt en transparant is.
2. Beleid wordt zoveel mogelijk in samenspraak met burgers, instellingen en bedrijven opgesteld en uitgevoerd
3. Communicatie wordt ingezet om kennis houding en/of gedrag van doelgroepen te beïnvloeden, met als beoogd resultaat een betere wisselwerking tussen het politiek bestuur, de ambtelijke organisatie en de burger, alsmede een duidelijker beeldvorming van de gemeente Olst-Wijhe bij andere relevante doelgroepen.

INDICATOREN EN STREEFWAARDEN

Doel	Indicator	Streefcijfer ¹⁵	Meest recente cijfer ¹⁶
Transparante en toegankelijke overheid	Waardering inwoners van alle inspanningen van de gemeente voor haar burgers	6	6,5
Relatie burger - gemeente	Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd (% (heel) veel)		25%
	Waardering wijze waarop gemeente burgers en organisaties betreft bij het beleid en de samenwerking zoekt		6,1
Communicatie	Waardering communicatie en voorlichting vanuit de gemeente		6,5
Bestuur en ondersteuning	Formatie per 1.000 inwoners (W)		5,4 fte per 1000 inwoners
	Bezetting per 1.000 inwoners (W)		5,4 fte per 1000 inwoners
	Apparaatskosten per inwoner (W)		€ 560 per inwoner

¹⁴ Uit Coalitieakkoord 2014-2018

¹⁵ Nader te bepalen

¹⁶ Burgerpeiling waarstaatjegemeente.nl 2014

	Externe inhuur (kosten als % van de totale loonsom en totale kosten externe inhuur) (W)		10,3% van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen
	Overhead (% van de totale lasten) (W)		14%

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit programma is, naast hetgeen in landelijke programma's wordt vastgelegd, is gebaseerd op de volgende documenten:

- ✓ Communicatiebeleidsplan 2013-2017
- ✓ Nota overheidsparticipatie "In verbinding met onze kernen en inwoners" (2016)

Wat doen wij daarvoor in 2017?

Uitvoering communicatiebeleidsplan

Bij het vertalen en uitvoeren van de strategische uitgangspunten uit het Communicatiebeleidsplan, zowel intern als extern richten wij ons in 2017 op:

- de taal van de gemeente;
- verder verfijnen van burgerparticipatie waarbij onze inwoners vroegtijdig uitgedaagd worden om mee te denken met vraagstukken die hen raakt;
- een verdere doorontwikkeling van overheidsparticipatie: uitvoering van het gedachtegoed dat we meer moeten streven naar een samenleving waarin de gemeente participeert bij initiatieven vanuit de gemeenschappen;
- de verdere doorontwikkeling van de digitale dienstverlening (met o.a. de website, social media, apps) met inachtneming van de gedachte om zaken via meerdere kanalen (ook de traditionele) te communiceren;
- doorontwikkeling van de kernengerichte samenwerking, één op één communiceren;
- in samenwerking met onderwijsinstellingen verder uitvoering geven aan de wijze om ook jongeren op een interactieve wijze kennis te laten maken met het openbaar bestuur, in 2017 specifiek aandacht voor de onderbouw en middenbouw
- de communicatie van projecten zowel intern (bijvoorbeeld Digitaal Werken) en extern (bijvoorbeeld Bedrijventerreinen, Omgevingswet);
- de communicatie binnen DOWR-verband;
- de interne communicatie.

Opstellen nieuw communicatiebeleidsplan

Het Communicatiebeleidsplan 2013-2017 zal in 2017 geëvalueerd worden en vervangen worden door een nieuw beleidsplan.

Uitvoeren communicatieonderzoek

Een keer in de vijf jaar laten we door de afdeling Kennis en Verkenning van de gemeente Deventer een onderzoek uitvoeren naar de communicatie van de gemeente naar de inwoners en de bekendheid van het bestuur. De laatste keer is dit in 2012 geweest.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Programma 9 Bestuur en communicatie						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
9.10 Bestuursorganen						
- lasten	1.540.911	1.391.805	715.516	714.626	714.267	714.016
- baten	0	0	0	0	0	0
	1.540.911	1.391.805	715.516	714.626	714.267	714.016
9.20 Voorlichting en communicatie						
- lasten	394.762	402.701	71.532	71.532	71.532	71.532
- baten	7.486	0	0	0	0	0
	387.276	402.701	71.532	71.532	71.532	71.532
9.30 Bestuursondersteuning						
- lasten	1.049.667	970.453	124.723	125.873	129.973	134.098
- baten	0	1.450	1.450	1.450	1.450	1.450
	1.049.667	969.003	123.273	124.423	128.523	132.648
9.40 Bestuurlijke samenwerking						
- lasten	903.646	1.249.929	640.848	640.848	79.848	79.848
- baten	822.702	1.163.400	637.500	637.500	0	0
	80.944	86.529	3.348	3.348	79.848	79.848
Totaal lasten programma 9	3.888.986	4.014.888	1.552.619	1.552.879	995.620	999.494
Totaal baten programma 9	830.188	1.164.850	638.950	638.950	1.450	1.450
Totaal saldo van baten en lasten	3.058.799	2.850.038	913.669	913.929	994.170	998.044
Storting in reserves (+)	0	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
Onttrekking aan reserves (-/-)	0	0	0	0	0	0
Resultaat	3.058.799	2.895.038	958.669	958.929	1.039.170	1.043.044

Toelichting

Begroting 2017

Het totaal saldo van baten en lasten van dit programma is € 913.669 negatief. De totale lasten zijn geraamd op € 1.552.619 en de totale baten op € 638.950. De storting in reserves zijn geraamd op € 45.000 en er zijn geen onttrekkingen aan de reserves geraamd. Het geraamd resultaat is € 958.669 negatief.

9.10 Bestuursorganen

De salarissen en sociale lasten voor zowel de raad als het college van B&W, zijn in 2017 toegenomen. Daarentegen zijn de kapitaallasten van het gemeentehuis gedaald.

9.20 Voorlichting en communicatie

Als gevolg van de decentralisaties waren de communicatiekosten hoger in 2016 dan in 2017.

9.30 Bestuursondersteuning

Vanaf 2016 is het budget voormalig personeel verlaagd ter dekking van de desintegratiekosten die voortvloeien uit de verzelfstandiging van zwembad de Welters.

9.40 Bestuurlijke samenwerking

De kosten en inkomsten van de RUD zijn ten opzichte van 2016 met 2% gestegen. Daarnaast is onze bijdrage aan de GGD voor bestuursondersteunende taken met 2% gestegen ten opzichte van 2016.

Storting/onttrekking reserves

Er is door uw raad besloten naast de voorziening pensioenen wethouders een reserve wachtgeldverplichting voormalig wethouders te vormen. Deze reserve is gevormd om mogelijke toekomstige verplichtingen omtrent wachtgeld te dekken. Zolang er geen wethouders aftreden blijven de middelen in deze reserve en op het moment dat het speelt wordt het benodigde bedrag aan de reserve onttrokken en gestort in de voorziening wachtgeldverplichting voormalig wethouders.

Meerjarenbegroting 2018-2020

9.10 Bestuursorganen

Geen bijzondere ontwikkelingen.

9.20 Voorlichting en communicatie

Geen bijzondere ontwikkelingen.

9.30 Bestuursondersteuning

Vanaf 2018 wordt de desintegratieschade van Zwembad de Welters minder. Dit komt met name door een hogere bijdrage van stichting de Welters aan de gemeente. Vanaf 2018 neemt het budget voormalig personeel, door een lagere desintegratiekosten die voortvloeien uit de verzelfstandiging van zwembad de Welters, toe.

9.40 Bestuurlijke samenwerking

De huidige netwerk RUD is wettelijk verplicht om in 2018 als gemeenschappelijke regeling verder te gaan in een nieuw te vormen Omgevingsdienst IJsselland. Dit betekent dat de RUD ICS vanaf 2019 geen baten en lasten verantwoorden in de begroting van Olst-Wijhe.

10. ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

PORTEFEUILLEHOUDER: WETHOUDER BOSCH

INLEIDING

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziën omvat de volgende beleidsproducten: Treasury, Algemene uitkering, Lokale heffingen, Algemene baten en lasten, Overhead, Vennootschapsbelasting en Mutaties reserves.

Wat willen we bereiken ?

HOOFDDOELSTELLING/BEOOGD MAATSCHAPPELIJK EFFECT

Het voeren van een doelmatig financieel beleid dat leidt tot structureel sluitende begrotingen.

BELEIDSKADERS

Het beleid voor dit onderdeel is - naast hetgeen in wetgeving is vastgelegd- gebaseerd op de volgende documenten:

- Nota reserves en voorzieningen (2015)
- Treasurystatuut 2011
- Financiële verordening 2007
- Controleverordening 2003
- Onderzoeksverordening 2005
- Nota weerstandsvermogen 2013

TOELICHTING OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Treasury

In dit onderdeel wordt volstaan met een korte toelichting. In de gemeentewet is een afzonderlijke financieringsparagraaf voorgeschreven. Deze paragraaf vormt een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Voor deze toelichting wordt verwezen naar Hoofdstuk 2 paragraaf 4.

Als gevolg van de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn alle financieringslasten en –baten met ingang van 2017 verantwoord in dit onderdeel. In de programma's komen de financiële lasten en baten nu niet meer voor. Het financieringsresultaat komt hier ook tot uitdrukking.

Algemene uitkering

De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt aangemerkt als algemeen dekkingsmiddel en wordt berekend naar de plaatselijke situatie. Basis voor deze begroting vormt de meicirculaire 2016 van het Rijk.

Lokale heffingen

De ontwikkelingen op het terrein van de lokale heffingen komen uitgebreid aan de orde in de paragraaf Lokale heffingen.

In dit onderdeel wordt volstaan met een korte beschrijving van en toelichting op de lokale – niet gebonden – heffingen: de onroerende zaakbelastingen en de toeristenbelasting. Deze heffingen kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht en de afvalstoffenheffing vooraf geen specifiek bestedingsdoel. Het zijn algemene dekkingsmiddelen, die vrij kunnen worden ingezet.

Gemeentelijke belastingen (algemene middelen)

1. Onroerende zaakbelastingen
Betreft een eigenarenbelasting woningen en eigenaren- en gebruikersbelasting niet-woningen. Alle onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. Dit heeft dus ook gevolgen voor de ozb-tariefberekeningen. In de ramingen 2017 wordt voor de ozb-tarieven uitgegaan van een opbrengststijging van 1%.
2. Toeristenbelasting
De raad heeft in december 2015 het tarief voor 2016 en 2017 vastgesteld op € 0,50. De trendmatige verhoging wordt in het tarief pas doorgevoerd op het moment, dat het leidt tot een verhoging met € 0,05.

Heffingen en rechten

3. Rioolrecht
Ter bekostiging van nieuwe zorgtaken is de verbrede rioolheffing ingevoerd. De nieuwe zorgtaken zijn verwerkt in het door uw raad in december 2015 vastgestelde Gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020 (GRP). Kaderstelling voor de berekening van de tarieven maakt hier onderdeel van uit. Het uitgangspunt is, dat de heffing 100% kostendekkend is voor de totale kosten rioleringszorg.
4. Afvalstoffenheffing
De tarieven zijn gebaseerd op de meest actuele ramingen voor het verzamelen en verwerken van afval. Het uitgangspunt is, dat de heffing 100% kostendekkend is. Bij de ramingen en de berekening van de tarieven is rekening gehouden met de tweede fase omgekeerd inzamelen wat in de loop van 2016 is ingevoerd.
5. Overige leges, rechten en tarieven
De opbrengsten van de leges en overige rechten en tarieven voor gemeenschapsvoorzieningen zijn trendmatig verhoogd met 1%.

Algemene baten en lasten

Voor "onvoorzien" uitgaven is in de begroting een bedrag opgenomen van € 41.400. Verder wordt hier de stelpost onderuitputting verantwoord, alsmede de verwachte dekking uit investeringen en projecten voor interne capaciteit.

Overhead

Als gevolg van de wijzigingen in het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) en de indeling naar taakvelden moeten de gemeentelijke organisatiekosten, niet zijnde de direct toe te rekenen salariskosten, worden toegerekend aan het taakveld 0.4 Overhead. In de begroting zijn deze overheadkosten opgenomen onder dit onderdeel met uitzondering van toegerekende overheadkosten op programma 9 Bestuur en communicatie voor de onderdelen Bestuursondersteuning, Representatie, Bestuurlijke communicatie & voorlichting en Commissie advies en bezwaarschriften.

Wat mag het kosten?

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien						
Beleidsproducten	Realisatie 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
10.10 Treasury						
- lasten	14.777	10.595	-661.981	-354.086	-313.876	-326.559
- baten	423.263	602.849	732.008	723.189	711.088	687.478
	-408.486	-592.254	-1.393.989	-1.077.275	-1.024.964	-1.014.037
10.20 Algemene uitkering						
- lasten	0	0	0	0	0	0
- baten	22.605.725	22.776.346	22.364.317	22.384.960	22.206.664	22.161.883
	-22.605.725	-22.776.346	-22.364.317	-22.384.960	-22.206.664	-22.161.883
10.30 Lokale heffingen						
- lasten	301.244	287.264	264.029	264.029	264.029	264.029
- baten	4.149.882	4.152.823	4.219.823	4.244.823	4.269.823	4.294.823
	-3.848.638	-3.865.559	-3.955.794	-3.980.794	-4.005.794	-4.030.794
10.40 Algemene baten en lasten						
- lasten	278.560	507.026	135.190	160.190	185.190	185.190
- baten	20	157.790	143.790	143.790	143.790	143.790
	278.540	349.236	-8.600	16.400	41.400	41.400
10.50 Overhead (0.4)						
- lasten	547.570	1.364.082	5.784.237	5.717.666	5.625.101	5.537.996
- baten	1.190.628	926.416	129.581	113.341	138.741	66.373
	-643.058	437.666	5.654.656	5.604.325	5.486.360	5.471.623
Vennootschapsbelasting (VPB)						
- lasten			0	0	0	0
Subtotaal lasten algemene dekkingsmiddelen	1.142.151	2.168.967	5.521.475	5.787.799	5.760.444	5.660.656
Subtotaal baten algemene dekkingsmiddelen	28.369.518	28.616.224	27.589.519	27.610.103	27.470.106	27.354.347
Totaal saldo van baten en lasten	-27.227.367	-26.447.257	-22.068.044	-21.822.304	-21.709.662	-21.693.691
Reserveringen (0.10)						
- lasten	1.813.696	2.007.419	725.356	689.765	677.622	672.222
- baten	2.323.001	4.231.151	680.602	590.604	575.372	598.411
	-509.305	-2.223.732	44.754	99.161	102.250	73.811
Totaal lasten algemene dekkingsmiddelen	2.955.847	4.176.386	6.246.831	6.477.564	6.438.066	6.332.878
Totaal baten algemene dekkingsmiddelen	30.692.519	32.847.375	28.270.121	28.200.707	28.045.478	27.952.758
Resultaat	-27.736.672	-28.670.989	-22.023.290	-21.723.143	-21.607.412	-21.619.880

Toelichting

Begroting 2017

Het saldo van baten en lasten van dit programma is € 22.068.044 positief. De totale lasten zijn geraamd op € 5.521.475 en de totale baten op € 27.589.519.

De stortingen in reserves zijn totaal geraamd op € 725.356 en de onttrekkingen aan reserves zijn totaal geraamd op € 680.602. Het resultaat is € 22.023.290 positief.

10.10 Treasury

Vanwege de wetswijziging vernieuwing BBV hebben de ramingen op dit taakveld inhoudelijke wijzigingen ondergaan. Zo wordt o.a. de aan de overige taakvelden toegerekende rente hier nu als negatieve last verantwoord. Ook wordt het financieringsresultaat hier nu verantwoord in plaats als kostenplaatsresultaat.

10.20 Algemene uitkering

De Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2016. Hierin zijn de aanpassingen in het accres, maatstaven en uitkeringsfactor verwerkt. Daarnaast zijn de aanvullende uitkomsten van de tweede fase onderhoud gemeentefonds hierin meegenomen.

In 2017 is de incidentele bijdrage voor de WMO huishoudelijke hulp toeslag komen te vervallen.

10.30 Lokale heffingen

De inkomsten uit lokale heffingen zijn in 2017 ten opzichte van 2016 hoger vanwege de 1% prijscompensatie en de autonome groei van de onroerende zaakbelastingen.

10.40 Algemene baten en lasten

Vanwege de wetswijziging vernieuwing BBV heeft er een verschuiving van de lastenramingen op dit taakveld plaatsgevonden naar het taakveld 10.50 Overhead.

10.50 Overhead

In onderstaand overzicht wordt een nadere specificatie van het saldo overhead weergegeven. Een deel van de overhead lasten is verantwoord in programma 9. Deze lasten hebben betrekking op:

- Bestuursondersteuning
- Representatie
- Bestuurlijke communicatie & voorlichting
- Commissie advies en bezwaarschriften

Door lagere personeelslasten neemt de overhead in het financiële perspectief iets af.

taakveld 0.4 overhead						
omschrijving	totaal	salaris- kosten	overige personeels- kosten	overige goe- deren en diensten	kosten samen- werking DOWR	kapitaallasten
Overhead diverse teams (incl. directie en concerncontrol)	2.633.171	2.418.707	36.158	178.306		
Bestuursondersteuning	83.975		23.925	60.050		
Representatie	28.350			28.350		
Bestuurlijke communicatie & voorlichting	71.532		4.262	56.270	11.000	
Commissie advies bezwaarschriften	10.948			10.948		
ICT/GEO	1.333.687		3.915		1.205.141	124.631
Huisvesting binnendienst	907.340			83.840	306.592	516.908
DIV	12.250			10.250	2.000	
Facilitaire lasten	181.623			30.300	151.323	
Overige kosten P&O	349.020		141.799	155.183	52.038	
Overige kosten P&O (DOWR)	69.979				69.979	
Financien algemeen	183.232		8.325	10.369	164.538	
Huisvesting buitendienst	138.669		6.696	73.379	11.260	47.334
Divers en afronding	7.045		7.045			
	6.010.821	2.418.707	232.125	697.245	1.973.871	688.873
toegerekend aan grondexploitaties	(103.949)					
toegerekend aan investeringen en proje	(57.411)					
saldo taakveld 0.4 overhead	5.849.461					

10.60 Storting/onttrekking aan reserves

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekking aan reserves wordt verwezen naar de bijlage onder 3.6. Hier wordt alleen de ontwikkeling van de reservemutaties die samenhangen met programma 10 toegelicht. De toelichting op de overige reserve mutaties is toegelicht bij de betreffende programma's.

Meerjarenbegroting 2018-20120

Bij dit onderdeel wordt alleen een toelichting gegeven op die beleidsproducten die een omvangrijke invloed op de financiële meerjarenraming hebben.

10.10 Treasury

De lasten nemen vanaf 2018 toe in verband met opgenomen stelposten vanwege hogere annuïtaire afschrijvingsbedragen en lagere doorbelastingen aan de producten riolering en afvalstoffen.

10.20 Algemene uitkering

De Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2016. Hierin zijn de aanpassingen in het accres, maatstaven en uitkeringsfactor verwerkt. Daarnaast zijn de aanvullende uitkomsten van de tweede fase onderhoud gemeentefonds hierin meegenomen.

10.30 Lokale heffingen

De inkomsten uit de onroerende zaakbelasting stijgen licht door de verwachte nieuwbouw.

10.40 Algemene baten en lasten

De lasten nemen in 2018 en 2019 toe door verlaging van de stelpost onderuitputting.

10.50 Overhead

De lasten en baten nemen af door afloop van projecten en fluctuerende onderhoudslasten.

10.60 Storting/onttrekking aan reserves

De dotaties nemen af door lagere geraamde toevoegingen aan de reserve bovenwijkse voorzieningen.

De ontwikkeling in de onttrekking aan de onderhoudsreserves hangt met name samen met de op basis van een meerjarenonderhoudsplanning geraamde onderhoudslasten.

HOOFDSTUK 2 BELEIDSBEGROTING – DE PARAGRAFEN

PARAGRAAF 1 LOKALE HEFFINGEN

1. INLEIDING

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (inclusief kwijtscheldingsbeleid), de lokale lastendruk en de geraamde inkomsten van de diverse heffingen. Daarnaast geeft de paragraaf inzicht in de kostendekkendheid van de heffingen en de producten die samenhangen met de heffingen. In deze paragraaf staat het beleid dat de gemeente in 2017 gaat voeren ten aanzien van de lokale heffingen.

In deze paragraaf is conform artikel 10 van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) informatie opgenomen over de volgende zaken:

- beleid ten aanzien van de lokale heffingen, met ingang van 2017 sluiten we aan bij de nieuwe BBV regels waarbij inzichtelijk wordt gemaakt hoe de berekening van tarieven wordt bewerkstelligd.
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen
- per belastingsoort de verwachte inkomsten
- een aanduiding van de lokale lastendruk
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en zijn een integraal deel van het te voeren beleid. Zij dienen als instrument om tot afgewogen beslissingen rond de keuzen van (nieuwe) voorzieningen in relatie tot de belastingdruk voor de burgers te komen.

Begripsbepaling

De lokale heffingen zijn onder te verdelen in twee categorieën:

- Belastingen (bijv. de OZB);
- Rechten (bijv. afvalstoffenheffing en rioolheffing);

Belastingen zijn heffingen waar geen aanwijsbare tegenprestatie van de overheid tegenover staat. De lokale belastingen zijn daarmee bijdragen in de algemene kosten van de gemeente en hebben derhalve een budgettaire functie. Doel ervan is niet anders dan via de belastingen inkomsten te verwerven.

Rechten zijn heffingen voor het gebruik van bepaalde werken of inrichtingen van de overheid. Tegenover de heffing van de burger staat een tegenprestatie van de overheid. Rechten zijn in feite bestemmingsheffingen.

Met betrekking tot de belastingen en rechten zijn de beleidsuitgangspunten verschillend.

Beleidsuitgangspunt gemeentelijke belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De meeste inkomsten uit belastingen worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Er hoeft geen relatie te zijn tussen de opbrengsten van deze belastingen en de dienstverlening vanuit de gemeente. De belastingen worden voor het jaar 2017 geïndexeerd met 1%, tenzij er uit budgettaire of beleidsoverwegingen anders wordt voorgesteld.

Hieronder valt onder meer de Eigenarenbelasting woningen en eigenaren- en gebruikersbelasting niet-woningen. Alle onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. Dit heeft gevolgen voor de jaarlijkse ozb-tariefberekeningen. Ook voor de ramingen 2017 voor de ozb-tarieven wordt

uitgegaan van een opbrengststijging van 1%. De definitieve tarieven worden in de raadsvergadering van december 2016 vastgesteld. Het uitgangspunt is de begrotingsrichtlijn 2017.

Olst-Wijhe heft de volgende gemeentelijke belastingen:

- a. Onroerende zaakbelasting
- b. Baatbelastingen
- c. Toeristenbelasting
- d. Reclamebelasting

Beleidsuitgangspunt rechten

Door het karakter van de rechten als bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeentelijke overheid te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief aan de burger. Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. Er zijn onderlinge verschillen in kostendekkendheid tussen de verschillende producten uit de legesverordening. Voor alle leges, rechten en tarieven voor gemeenschapsvoorzieningen hanteren we voor 2016 een stijgingspercentage van 1%. Het uitgangspunt is de begrotingsrichtlijn 2017. Uitzondering zijn de leges waarvan de tarieven wettelijk worden bepaald (zoals tarieven paspoorten en rijbewijzen).

Richtlijnen tariefvoorstellen

Bij de tariefvoorstellen is rekening gehouden met een deelbaarheid door 12. In de verordeningen wordt de heffing naar tijdsgelang is geregeld. Het vergemakkelijkt de inning van belastinggelden bij tussentijdse aanslagoplegging en de terugbetaling van ontheffingen. Hierdoor treden er marginale afwijkingen naar beneden op in de voorgestelde tariefhoogte t.o.v. de begrote 1% tariefstijging.

2. TARIEFONTWIKKELING 2017

Uitgangspunten lastendruk 2017

Voor de lokale heffingen zijn de volgende gemeentelijke uitgangspunten geformuleerd:

- De Beleids- en financiële begroting 2017-2020 wordt gebaseerd op de beleids- en financiële begroting 2016-2019, vastgesteld door de raad d.d. 9 november 2015, inclusief de begrotingswijzigingen tot en met de 1e bestuursrapportage 2016.
- De trendmatige verhoging van de tarieven voor de onroerende zaakbelastingen bedraagt 1%.
- De toeristenbelasting is overeenkomstig eerdere besluitvorming vastgesteld op € 0,50 per overnachting.
- Ook de tarief gebonden retributies en leges worden trendmatig verhoogd met 1%. Voor tarief gebonden retributies en leges geldt in principe het uitgangspunt om (gefaseerd) te streven naar 100% kostendekking.
- Op basis van het Coalitieakkoord 2014-2018 is de hondenbelasting met ingang 2016 niet meer geraamd.

Lokale lastendruk 2017

Om een indruk te hebben wat de "lokale lastendruk" is, wordt gekeken wat een huishouden aan gemeentelijke belasting moet betalen. Daarbij worden de voor huishoudens gebruikelijke heffingen OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing betrokken.

De tariefaanpassingen 2017 leiden voor wat betreft de belangrijkste tarieven tot het volgende beeld:

- Uitgegaan is van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning voor 2016 van € 218.905 (bron: DOWR belastingen jaar 2016)
- De voorlopige raming geeft een waardestijging van circa 2%.
- De berekening van de OZB 2017: gemiddelde woning waarde in 2016: € 218.000 (afgerond)
- Container voor restafval (240 liter) 7 aanbiedingen
- Container voor GFT afval (140 liter) gratis/nultarief (2016 ook gratis/nultarief).
- Verzamelcontainer (ondergrondse), in de kernen in 2016. Per aanbieding € 1,55
- Kosteloze kunststofinzameling.
- Een rioolaansluiting met een waterverbruik < 500 m³, gebaseerd op het gemeentelijke rioleringsplan 2016-2020 (VGRP), € 214,20.

Woonlastenoverzicht 2017

De tariefsaanpassingen voor 2017 leiden voor wat betreft de belangrijkste tarieven tot het volgende beeld:

Uitgegaan is van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning voor 2016 van € 218.000;

Voor 2017 geldt een voorlopige gemiddelde waardestijging van 2%.

Dit resulteert in een gemiddelde woningwaarde van € 222.000 (afgerond).

De berekening van de OZB 2017 is waarde woning € 222.000 x 0,1763% (tarief 2016) is € 391,39.

Voor de afvalstoffenheffing gaan we uit van het basistarief van € 117,00 (was € 116)

- container voor restafval (240 liter) 7 aanbiedingen .
- Kosteloze GFT afval (ook in 2016).
- Kosteloze PMD inzameling (plastic, metaal, drankenkartons).
- Het tarief voor rioolheffing huishoudens is voor 2017 € 214,20.(was € 210,-)

De lastendruk voor de burger in 2017 komt neer op:

	Tarief 2016	Tarief 2017	Lastenmutatie
Afvalstoffenheffing (basis)	€ 116,00	€ 117,00	0,90%
240 liter (rest) *)	€ 64,47	€ 64,47	
140 liter (gft)	€ 0,00	€ 0,00	
Rioolrecht huishoudens	€ 210,00	€ 214,20	2,00%
Woonlasten gebruiker	€ 390,47	€ 395,67	1,30%
OZB eigendom	€ 384,33	€ 388,17	1,00%
Woonlasten gebruiker / eigenaar	€ 774,80	€ 783,84	1,17%

*) 7 aanbiedingen x € 9,21

Toelichting:

Deze tabel geeft een indicatie van de stijging van de lastendruk 2017 ten opzichte van 2016. De lastendruk stijgt voor de eigen woningbezitter met gemiddeld 1,17%.

Ozb

Volgens de begrotingsrichtlijnen wordt de ozb-tarieven uitgegaan van een opbrengststijging van 1%. Afhankelijk van de uitkomsten van de herwaardering worden de definitieve tarieven vastgesteld. Deze gevolgen brengen we nader in beeld bij het raadsvoorstel en verordening OZB. Voor huurders (geen OZB) is de lastenstijging in dit geval 1,3%.

Commerciële WOZ bureaus

Sinds enkele jaren bieden steeds meer bedrijven aan om op no-cure-no-pay-basis "gratis" bezwaar te maken tegen WOZ-beschikkingen. Dit is een groeiende groep commerciële bedrijven, die naast het ondersteunen van de burger bij bezwaar tevens gebruik maakt van de in de AWB vastgestelde uitgangspunten voor bezwaar en beroep. Steeds meer burgers laten zich op deze wijze ondersteunen. Hierdoor zien we ook in onze gemeente een lichte toename van bezwaren maar ook de vergoedingen van proceskosten.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de rijksregelgeving. De kwijtschelding betreft met name de afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De genormeerde kosten van bestaan zijn door het Rijk bepaald op 90% van de bijstandsuitkering. Het staat de gemeente vrij dit percentage te verhogen tot 100%. Wij hanteren de norm van 100%. Een hoger percentage is niet toegestaan. Er vindt een toets plaats naar het inkomen en het vermogen.

Naar verwachting wordt in 2017 voor een bedrag van ca. € 75.000 kwijtgescholden. Burgers doen in toenemende mate een beroep op kwijtschelding. Voor de ledigingen wordt slechts beperkt kwijtschelding verleend, zodat er ook voor de minima een prikkel blijft bestaan om bewust met het aanbieden van huishoudelijk afval om te gaan.

Belasting/heffing	Geraamde kwijtschelding in 2017
Kwijtschelding	75.000

3. BELASTINGEN, NADERE TOELICHTING

Onroerende zaakbelasting (OZB)

Wij stellen elk jaar de WOZ-waarde van onroerende zaken vast. Op basis van deze jaarlijkse herwaardering gaan we de tarieven voor de onroerendzaakbelasting voor 2017 opnieuw berekenen. Per september 2016 zijn de conceptwaarden van de herwaardering nog onvoldoende om nauwkeurige tarieven te berekenen voor het heffen van de belasting in 2017. De raad stelt de tarieven voor de onroerendzaakbelasting 2016 uiterlijk in december vast.

Voor de opbrengst OZB is voor 2017 uitgegaan van 1% stijging in verband met inflatie. Verder wordt uitgegaan van de (geactualiseerde) toename van de woningvoorraad volgens de begrotingsrichtlijnen 2017-2020. De status van diverse objecten per september 2016 is als volgt:

Aantallen te gebruiken voor bepalen tarief 2017 Olst-Wijhe	
aantal wooneenheden, gebruikscodes 10-12	7385
aantal (niet)-woningen, gebruikscodes 20-30	1011
in aanbouw woningen* soc 5100	55
in aanbouw niet woning soc 5300	2
totaal objecten	8453

*Kavels niet in telling meegenomen

De tariefbepaling OZB is afhankelijk van de uitkomsten van de herwaardering 2017. Voor 2017 wordt de waarde bepaald naar het waarde niveau op 1 januari 2016. Alle onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. Op basis van deze waardering wordt het OZB tarief bepaald. De herwaardering voor 2017 is nog niet afgerond. Er is een analyse uitgevoerd op de waardeontwikkeling. Mogelijk wordt deze nog bijgesteld na afronding van de herwaardering.

De opbrengsten worden geraamd op:

Belasting	Geraamde opbrengst in 2017
OZB eigenaar woning	€ 2.807.000
OZB eigenaar niet-woning	€ 818.000
OZB gebruiker niet-woning	€ 484.000
Totaal OZB	€ 4.109.000

Baatbelastingen riolering buitengebied

De gemeente heeft wettelijk de mogelijkheid tot het heffen van een baatbelasting wanneer onroerende zaken door het aanbrengen van gemeentelijke voorzieningen zijn 'gebaat'. De belasting wordt geheven van de eigenaar van de onroerende zaak. Onze gemeente kent een baatbelasting voor de riolering van het buitengebied.

Deze van oudsher oude belastingsoorten lopen nog jaren. Echter gezien de tijdsduur, die aan de individuele contracten is verbonden zal de gerealiseerde opbrengst langzaam verminderen.

Belasting	Geraamde opbrengst in 2017
Baatbelastingen	15.599

N.B. i.v.m. oude overeengekomen contracten geldt hier geen inflatiecorrectie

Toeristenbelasting

In de begrotingsraadsvergadering van november 2015 is het tarief per overnachting voor 2016 en 2017 vastgesteld op € 0,50. Bij de begrotingsraadsvergadering van november 2016 wordt het tarief voor 2018 vastgesteld (op basis van afspraak met verblijfsbieders). Op basis van de uitgangspunten gemeentebegroting 2016 en 2017 (beide 1% inflatie) blijft het tarief voor 2018 € 0,50. De uitgestelde inflatie van 2016 en 2017 berekenen we in de tarieven door op het moment dat we tot een afgerond bedrag van € 0,05 uitkomen. Op basis van werkelijk opgegeven aantal persoonsovernachtingen uit 2015 (138.090) wordt de geraamde opbrengst € 70.790.

Belasting	Geraamde opbrengst in 2017
Toeristenbelasting	€ 70.790

Reclamebelasting

Op verzoek van de Algemene Wijhese Ondernemersvereniging heeft uw raad in 2010 ingestemd met de invoering van reclamebelasting in het centrum van Wijhe ten behoeve van de vorming van een ondernemersfonds. De opbrengst reclamebelasting wordt (na aftrek van de perceptiekosten) overgemaakt aan de Stichting ondernemersfonds Wijhe (SOFW), welke de reclamegelden beheert en zorgdraagt voor een goede besteding (conform die in het convenant/de statuten benoemde doelstellingen. Op verzoek van de SOFW is het tarief in 2016 verhoogd naar € 500,00 per vestiging (was € 474,00). Het tarief voor 2017 blijft ongewijzigd. De aanslag reclamebelasting wordt gecombineerd met de aanslag gemeentelijke belastingen, tevens wordt de mogelijkheid geboden de aanslag met automatische incasso te betalen.

Belasting	Geraamde opbrengst in 2017
Reclamebelasting	19.434

4. RECHTEN, NADERE TOELICHTING

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing en valt voor de lokale heffingen onder belastingen. De bestemmingsbelasting wordt geheven van een burger die geacht wordt van bepaalde overheidsuitgaven profijt te hebben en wordt alléén daarvoor gebruikt. De

afvalstoffenheffing mag maximaal kostendekkend zijn. Bij de afvalstoffenheffing is het belastbare feit het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan de gemeente een inzamelplicht heeft voor de huishoudelijke afvalstoffen die in een particuliere huishouding kunnen ontstaan.

De gemeente Olst-Wijhe heeft gekozen voor omgekeerd inzamelen, omdat afvalscheiding en daarmee de inzameling van herbruikbare grondstoffen er door toeneemt en de hoeveelheid restafval afneemt. Herbruikbare materialen worden aan huis opgehaald. Het overgebleven restafval wordt weggebracht naar een ondergrondse verzamelcontainer in de buurt.

Per 1 januari 2017 is de tweede fase van omgekeerd inzamelen afgerond en zijn een aanzienlijk aantal huishoudens overgegaan naar de ondergrondse container waarmee voor een groot deel het omgekeerd inzamelen is ingevoerd.

De tarieven worden gebaseerd op de meest actuele ramingen voor het verzamelen en verwerken van afval. Het uitgangspunt is dat tarieven 100% kostendekkend zijn. De definitieve tarieven afvalstoffenheffing 2017 worden opgenomen in de verordening afvalstoffenheffing om de heffing mogelijk te maken.

Volume container	2016	2017
Basistarief	€ 116,-	€ 117,-
240 liter (restafval)	€ 9,21	€ 9,21
140 liter (restafval)	€ 5,63	€ 5,63
240 liter (gft)	Gratis	Gratis
140 liter (gft)	Gratis	Gratis
Plasticafval	Gratis	Gratis

Recht	Geraamde opbrengst in 2017
Afvalstoffenheffing	€ 1.137.642

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid afvalstoffenheffing:

Omschrijving	Taakveld	Bedrag
Kosten taakveld afval	7.3.	1.291.480
Inkomensregelingen (kwijschelding)	6.3.	35.600
Inkomst taakveld (Nedvang)	7.3.	-402.872
Netto kosten taakvelden	7.3.	924.208
Toe te rekenen kosten:		
Overhead *	0.4.	74.924
BTW *		138.510
Totale kosten		1.137.642
Opbrengst heffingen		-1.137.642
Dekking %		100

*) De overhead is toegerekend in aansluiting met het gepresenteerde meerjarenperspectief in het raadsbesluit van 30 november 2015 (besluit tot vaststellen van het afvalstoffentarief - vast en variabel 2016). De compensabele btw wordt als kostenpost beschouwd en loopt mee in het verhaal van kosten.

Rioolheffing

De rioolheffing heeft het karakter van een bestemmingsheffing waarmee kosten kunnen worden verhaald om collectieve maatregelen te treffen die de gemeente noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering en overige maatregelen ten aanzien van hemelwater en grondwater. Het is toegestaan belasting te heffen voor de kosten van die zorgplicht. De te heffen belasting is bedoeld om de kosten en investeringen te dekken welke gemoeid zijn met het uitvoeren van de volgende taken:

- Het inzamelen en transporteren van afvalwater;
- Het inzamelen en afvloeien van hemelwater;
- Het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van de nadelige gevolgen van hoge grondwaterstanden.

Grondslag voor deze belasting is het direct of indirect afvoeren van afvalwater en/of hemelwater op de gemeentelijke riolering en/of via andere daartoe aangelegde gemeentelijke voorzieningen. De belastingplichtige is de gebruiker van een eigendom dat is aangesloten op de gemeentelijke riolering of gebruik maakt van gemeentelijke voorzieningen voor de afvoer van afvalwater, hemel- en/of grondwater. De tarieven voor de rioolheffing zijn gebaseerd op het gemeentelijke rioleringsplan.

Ter bekostiging van nieuwe zorgtaken is de verbrede rioolheffing ingevoerd. De nieuwe zorgtaken zijn verwerkt in het door de raad in december 2015 vastgestelde Verbrede gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Vooralsnog wordt uitgegaan van het huidige beleid. Het uitgangspunt is dat de heffing 100% kostendekkend is voor de totale kosten rioleringszorg.

Voor het rioolaansluitrecht zijn de tarieven verdeeld in 3 categorieën; aansluiting gemengde riolering in bebouwd gebied, aansluiting gescheiden stelsel in bebouwd gebied en aansluiting op de drukriolering in het buitengebied.

Recht	Geraamde opbrengst in 2017
Rioolheffing	1.637.796

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid rioolheffing:

Omschrijving	Taakveld	Bedrag
Kosten taakveld riolering	7.2	1.404.312
Verkeer en vervoer (straatveegkosten)	2.1	19.050
Inkomensregelingen (kwijtschelding)	6.3	39.400
Inkomsten taakveld (overig)	0.64 + 7.2	-151.278
Netto kosten taakveld(en)		1.311.484
Overhead *	0.4.	131.312
BTW *		195.000
Totale kosten		1.637.796
Opbrengst heffingen		-1.637.796
Dekking %		100%

*) De overhead is toegerekend in aansluiting met het vastgesteld Gemeentelijk Rioleringsplan Olst-Wijhe 2016-2020. De compensabele btw wordt als kostenpost beschouwd en loopt mee in het verhaal van kosten.

Leges

Leges gaat om betalingen aan de gemeente voor een door de gemeente uitgevoerde dienst of geleverd product. In de tarieventabel van de legesverordening wordt er onderscheid gemaakt tussen drie titels:

Titel 1: Dienstverlening algemeen

Titel 2: Omgevingsvergunning en bestemmingswijziging

Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn

Titel 1 betreft de leges voor reisdocument, rijbewijs, burgerlijke stand, uittreksel uit de basisregistratie personen en enkele kleinere leges.

Titel 2 betreft de leges voor omgevingsvergunning en bestemmingswijziging.

Titel 3 betreft de leges voor evenement, horeca en enkele kleinere leges.

Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk, gelet op sociaal maatschappelijke factoren of wettelijk vastgestelde (maximum-)tarieven. Er zijn onderlinge verschillen in kostendekkendheid tussen de verschillende producten uit de legesverordening.

Recht	Raming 2017
<i>Titel 1:</i>	
Reisdocumenten	€ 176.000
Rijbewijzen	€ 87.000
Overige leges	€ 42.900
<i>Titel 2:</i>	
Omgevingsvergunningen / bestemmingswijziging	€ 246.500
<i>Titel 3:</i>	
Evenementen, horeca en overig	€ 13.800

De afgelopen jaren is gestart met het onderzoek kostenonderbouwing en kostendekkendheid tarieven. Voor verschillende tarieven is de kostenonderbouwing helder gemaakt en de kostendekkendheid opnieuw beoordeeld. In 2017 vindt hierop een vervolg plaats met betrekking tot titel 1 van de legesverordening.

Voor de legestarieven gerelateerd aan de omgevingsvergunningen (Titel 2) vormt het raadsbesluit van 17 november 2014 en de daar bijhorende nota "Kostenonderbouwing leges omgevingsvergunning" het kader. Voor de legestarieven gerelateerd aan algemene plaatselijke verordening/bijzondere wetten (Titel 3) is het raadsbesluit van 15 december 2014 en de daar bijhorende nota "Onderzoek kostendekkende leges APV en bijzondere wetten" het kader

Het Bbv heeft nieuwe regels gepubliceerd ter verhoging van de inzichtelijkheid van de kosten en tarieven van de leges. Op het niveau van de titels inzage gegeven is te globaal: we geven daarom per hoofdstuk van de tarieven tabel inzicht in de kosten en de kostendekkendheid van de verschillende leges.

Overzicht kostendekkendheid leges 2017

Titel 1	Algemene dienstverlening	Lasten	Baten	Kostendekkendheid
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand			
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 108.890	€ 88.000,00	81%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen			
Hoofdstuk 4	Verstrekkings uit de basisregistratie personen			
Hoofdstuk 5	Verstrekkings uit het Kiezersregister	nihil	nihil	
Hoofdstuk 6	Verstrekkings op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 7	Bestuursstukken	nihil	nihil	
Hoofdstuk 8	Vastgoedinformatie	nihil	nihil	
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken			
Hoofdstuk 10	Gemeentearchief	nihil	nihil	
Hoofdstuk 11	Huisvestingswet 2014	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 12	Leegstandwet	nihil	nihil	
Hoofdstuk 13	Gemeentegarantie	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 14	Standplaatsen	1.047	1.013	97%
Hoofdstuk 15	Winkeltijdenwet	688	695	101%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	1.091	794	73%
Hoofdstuk 17	AVOI			
Hoofdstuk 18	Verkeer en vervoer			
Hoofdstuk 19	Kinderopvang			
Hoofdstuk 20	Diversen	8.980	4.105	46%

Titel 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	Lasten	Baten	Kostendekkendheid
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 2	Vooroverleg/beoordelen conceptaanvraag	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 279.813	€ 246.500	88%
Hoofdstuk 4	Vermindering	nihil	Nihil	
Hoofdstuk 5	Teruggaaf	nihil	Nihil	
Hoofdstuk 6	Intrekking omgevingsvergunning	nihil	nihil	
Hoofdstuk 7 en 7a	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	nihil	nihil	
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	nihil	nihil	
Hoofdstuk 8a	Procedure hogere grenswaarde			
Hoofdstuk 9	In deze titel niet benoemde beschikking	nihil	nihil	
Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	Lasten	Baten	Kostendekkendheid
Hoofdstuk 1	Horeca	5.850	2.959	51%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	23.388	2.814	12%
Hoofdstuk 3	Seksbedrijven			
Hoofdstuk 4	Huisvestingswet 2014	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 5	Leefmilieuverordening	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 6	Brandbeveiligingsverordening	2.801	1.738	62%
Hoofdstuk 7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	0	0	

Lijkbezorgingsrechten/begraafplaatsen

Deze heffing heeft betrekking op rechten voor het gebruik van een begraafplaats, voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats. Bij het bepalen van de tarieven dient de gemeente er rekening mee te houden dat niet meer dan 100% van de kosten kunnen worden verhaald. Het algemene beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn.

Recht	Geraamde opbrengst in 2017
Begraafrechten	58.000

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid begraafplaatsen

Omschrijving	Taakveld	Bedrag
Kosten taakveld begraafplaatsen	7.5	€ 117.248,00
Toe te rekenen kosten:		
Overhead*	0.4.	€ <u>13.606,00</u>
Totale kosten		€ 130.854,00
Opbrengst begraafplaatsrechten		€ (58.000,00)
Dekking %		44%

*) De overhead is toegerekend in aansluiting met het vastgestelde Beleids- en beheersplan Begraafplaatsen 2014-2018.

PARAGRAAF 2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

INLEIDING

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan “de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten dan wel risico’s te dekken waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie”.

Het gaat bij weerstandsvermogen om die risico’s die niet via verzekeringen of gevormde voorzieningen kunnen worden ondervangen. De niet verzekerde risico’s hebben, als ze zich voordoen, (grote) financiële consequenties. Het is dus zaak voor een gemeente, dat ze zich bewust is van de risico’s die ze loopt, en ze beheerst. Het uitsluiten van risico’s is echter niet mogelijk. Uw raad heeft in 2013 de Nota Weerstandsvermogen vastgesteld.

Begrip risico

Onder een risico wordt verstaan “het gevaar voor schade of verlies door interne en/of externe omstandigheden”. Het gaat hierbij om gevaar, schade en verlies van financiële aard. Er wordt dus een omschrijving van alle redelijke voorzienbare risico’s gegeven waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd (niet volledig kwantificeerbare risico’s) of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.

Risico’s gemeente Olst-Wijhe

Voor het verkrijgen van een getrouw beeld van de financiële positie is het nodig inzicht te krijgen in de risico’s die niet in de begroting zijn verwerkt.

Er is een drietal categorieën risico’s te onderscheiden:

- A. Top 10 Budgettaire risico’s;
- B. Risico’s grondexploitaties;
- C. Overige risico’s.

Voor het continue beheersen van de risico’s hanteert de gemeente de cyclus van: identificeren, kwantificeren en risicoweging naar klassen. In deze paragraaf staat de top 10 risico’s, de weerstandscapaciteit en de actuele ratio van het weerstandsvermogen.

RISICO’S

TOP 10 RISICO’S

Participatiewet

Het aantal uitkeringen (Pw, IOAW en IOAZ) is in 2015 met ongeveer 8% toegenomen (van 160 naar 173 huishoudens). Voorgaande ontwikkelingen hebben er over heel 2015 toe geleid dat de totale uitkeringslasten (dus niet alleen WWB, maar ook IOAW, IOAZ en Bbz) na aftrek van de ontvangen baten € 2.311.423 bedragen. Aangezien de lasten minder dan 5% het beschikbare (rijks)budget van € 2.205.411 overschrijden is er geen aanvraag in het kader van de Vangnetregeling aangevraagd. Het tekort op de uitkeringslasten komt overeen met een bedrag van € 106.012 en moet volledig door de gemeente worden gedragen aangezien het bedrag minder is dan 5% van het toegekende BUIG-budget. Aangezien het met name voor de komende jaren niet zeker is, temeer het aantal huishoudens met een participatiewetuitkering verder stijgt en het BUIG-budget voor 2016 is gedaald, vormt dit een risico. Voor de berekening van het risico wordt er voor 2016 van uitgegaan dat er bovenop het eigen risico van de gemeente van 5%, ongeveer € 300.000 aan vergoeding moet worden aangevraagd via de Vangnetregeling. Er wordt gerekend met een matige kans (50%) van voordoen dat de vergoeding niet wordt toegekend.

Aanleg breedband

Investeringsmaatschappij CIF wil glasvezel aanleggen in het buitengebied van Olst-Wijhe. In het najaar van 2016 start CIF met de aanleg van Salland-Noord, waaronder het noordelijk gedeelte van Olst-Wijhe valt. Voor Salland-Zuid is half november duidelijk of de door CIF gevraagde 50% van de bewoners meedoet. De gemeente verleent voor de aanleg een instemmingsbesluit. Ook is het belang van de gemeente dat de glasvezelkabel zo wordt aangelegd dat de weg en bermen na aanleg goed bereikbaar blijven. Hiervoor is toezicht nodig. Met CIF zijn hoofdlijnsafspraken gemaakt over betaling voor het instemmingsbesluit en voor toezicht. We gaan er van uit dat het door CIF betaalde bedrag volstaat. Moet er toch extra toezicht worden gehouden, blijken er meer uren benodigd voor verlening van het instemmingsbesluit of is de staat van de bermen en wegen slechter dan verwacht, dan is er een risico. Het gaat om de aanleg van veel kilometers in het buitengebied, dus het kan om flinke kosten gaan. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 130.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Onverzekerd eigen risico

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) bevat een schadevergoedingsregeling voor vermogensschade. Hierbij kan worden gedacht aan geweigerde vergunningen of het toepassen van bestuursdwang. Op grond van het Burgerlijk Wetboek (BW) zijn bijvoorbeeld claims mogelijk bij schade aan voertuigen als gevolg van het in onvoldoende mate onderhouden van openbare wegen. Tegen bovengenoemde claims is de gemeente verzekerd.

De vaste activa van de gemeente zijn alle verzekerd tegen de meest voorkomende gevallen van schade. Samengevat is de gemeente onder andere verzekerd tegen schade door:

- brand, schade aan opstal en inventaris;
- fraude;
- aansprakelijkheidsstelling college en medewerkers;
- vermogensaansprakelijkheid;
- risico's bij de uitvoering van werken;
- ongevallen.

Met het formuleren van een ARBO beleidsplan en ARBO actieplannen wordt ernaar gestreefd de medewerkers een veilige werkomgeving te bieden en ze bewust te maken van veilig gedrag. Het aantal solide verzekeraars die gemeentelijke risico's willen verzekeren is de afgelopen jaren afgenomen. De verzekeringsmaatschappij heeft het eigen risico vastgesteld op € 2.500 voor schade aan zaken (per geval), € 2.500 voor schade aan personen (per geval) en € 12.500 voor vermogensschade per geval.

Bepaalde risico's zijn in het geheel niet meer bij een verzekering onder te brengen. Hierbij valt te denken aan het niet nakomen van toezeggingen of gewekte verwachtingen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 45.000 met een grote kans (70%) van voordoen.

Het risico op cybercrime en datarisico's wordt meer manifest. Daarnaast is er wetgeving per 1 januari 2016, hetgeen betekent dat in eerste instantie dit jaar een bewustwordingstraject wordt opgestart, daarna volgt de keuze beheersmaatregelen. Kans en financiële impact is op dit moment moeilijk te bepalen.

Algemene uitkering

Periodiek wordt er "groot onderhoud" gepleegd aan de verdeling van het gemeentefonds om de werkelijke kosten aan gemeentelijke taken aan te laten sluiten met de ijkpunten in het gemeentefonds. Als gevolg van de onderhoudsoperatie wijzigt de (landelijke) omvang van het gemeentefonds niet. Wel worden gelden overgeheveld van clusters onderling. Dit leidt bij individuele gemeenten tot herverdeeffecten. In 2015 heeft de eerste tranche van de herijking van het gemeentefonds plaatsgevonden, welke 75% van het gemeentefonds betrof. Deze verliep voor onze gemeente nagenoeg budgettair neutraal. Met ingang van 2016 is een derde van de resultaten van de tweede fase van de herijking doorgevoerd, waarbij besloten is een verdiepingsonderzoek in te voeren. Het gaf omvangrijke herverdeeffecten te zien in het voordeel van gemeenten met een groot buitengebied. Voor onze gemeente resulteerde dit in een hogere uitkering van 17 euro per inwoner. Effecten (positief en negatief) zullen worden afgetopt tot € 15 per inwoner per jaar. De drempel stijgt dus jaarlijks € 15 per inwoner. Het maximale nadeel in de jaren 2016 t/m 2019 bedraagt op basis van 17.886 inwoners: van € 268.290 (2017) tot € 1.073.160 (2020). Aangezien recent het grootste deel van de uitkering is herijkt wordt voor de berekening van het risico uitgegaan van € 268.290 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Implementatie heroverwegingsmaatregelen bedrijfsvoering

Naast de heroverweging op de programma's is een heroverwegingsoperatie uitgevoerd op de bedrijfsvoering. In vier fases is tot en met jaarschijf 2017 een bezuiniging van ruim 1,5 miljoen euro uitgevoerd. De werkdruk in de organisatie is echter dusdanig groot dat de kans aanwezig is dat de laatste jaarschijf van deze operatie niet geheel wordt gerealiseerd.

Exploitatie maatschappelijk vastgoed

Bij het beheren en exploiteren van een belangrijk deel van het maatschappelijk vastgoed in onze gemeente is sprake van een alliantie tussen gemeente, ut Huus (voorheen stichting Kulturhus Olst-Wijhe) en woningstichting. De gemeente subsidieert, de stichting verzorgt de exploitatie en de panden Holstohus, Infocentrum IJssel Den Nul, de sporthallen op het SPOC-park in Wijhe zijn eigendom van de woningcorporatie. Inkomsten uit verhuur van ruimten aan derden maken een belangrijk deel uit van de exploitatie. De inkomsten uit vaste- en losse verhuur nemen af. Een groot deel van de uitgaven (bijv. verschuldigde huur aan de woningstichting i.v.m. langlopende huurcontracten) zijn niet of nauwelijks beïnvloedbaar. Vanwege de gedeelde verantwoordelijkheid voor beheer en exploitatie van het maatschappelijk vastgoed in onze gemeente vormen bovenstaande ontwikkeling een risico voor onze gemeente. Daarnaast bestaat het risico dat de dienstverlening via het Holstohus op termijn onder druk komt te staan. Vanuit financieel perspectief is het risico € 50.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Zwembad

Sinds 1 januari 2016 is een zelfstandige stichting verantwoordelijk voor het beheer van het zwembad De Welters. Met het nieuwe stichtingsbestuur van het zwembad is afgesproken dat eventuele financiële tegenvallers in de energielasten gedragen worden door onze gemeente. Dit heeft te maken met het feit dat in het najaar van 2015 een nieuwe houtkachel is geplaatst die tot lagere energielasten zou moeten leiden dan de aanvankelijk geplaatste houtkachel. Wanneer deze lasten toch hoger liggen dan door ons is ingeschat, lopen wij daarin het financiële risico. De subsidie aan de stichting is gebaseerd op een bedrijfsplan dat vooraf, in samenspraak met de stichting in oprichting en een extern adviseur, is opgesteld. De exploitatie van een buitenzwembad is afhankelijke van diverse factoren die niet altijd beïnvloedbaar zijn. Natuurlijk is in het bedrijfsplan hiermee rekening gehouden. Wel hebben we met het stichtingsbestuur afgesproken dat we met hen in gesprek blijven wanneer zich grote financiële mee- of tegenvallers zich voordoen. Wij blijven eigenaar van het zwembad en lopen daardoor een beperkt risico. energie en personeel. Vanuit financieel perspectief wordt het risico berekend op € 50.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Organisatierisico's

Met betrekking tot haar eigen organisatie loopt de gemeente continu werkgeverrisico's. Het gaat er dan vooral over of wel de juiste mensen op de juiste plaats zitten en of de organisatie in het geheel haar taken wel aankan. De risico's die hieruit voort kunnen vloeien worden beperkt via een adequaat stelsel van interne controle, het beschrijven en borgen van werkprocessen en het formuleren en bewaken van de HRM gesprekscyclus.

Een kleine organisatie kent over het algemeen veel 'solo' functies, functies die door slechts één medewerker worden uitgeoefend. Uitval van de medewerker of onvoldoende functioneren heeft tot gevolg dat taken onvoldoende worden uitgevoerd of tot werkloosheid. De gemeente is eigen risicodragers voor dergelijke werkgeverrisico's. De kosten die voortvloeien uit onvoorziene situaties zijn niet begroot. Voorts dient bij uitval achtervang of tijdelijke capaciteit ingezet te worden om de dienstverlening te kunnen garanderen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 100.000 met een kleine kans (30%) van voordoen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 100.000 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Plan Molenstraat te Wijhe (voorheen locatie Bieënkorf)

In 2012 hebben wij aan projectontwikkelaar Innové uit Reutum voor de bouw van een achttal woningen aan de Molenstraat te Wijhe (voorheen locatie Bieënkorf).

In een anterieure overeenkomst zijn afspraken gemaakt over de bouw van de woningen en inrichting van de infrastructuur rondom het bouwperceel. De herinrichting van de omgeving zijn voor kosten van de koper. Op 31 maart 2014 en daarna 30 september 2014 zou het totale werk, inclusief de infrastructuur, opgeleverd worden. Na meerdere verzoeken en overleggen tot uitstel is uiteindelijk door de gemeente ingestemd met een uiterste uitstel voor de realisatie van bouw en inrichting van de infrastructuur tot 1 januari 2015. De betreffende woningen zijn volgens contract gerealiseerd, maar de op te leveren infrastructuur in de openbare ruimte is door koper na herhaalde aanmaningen niet aangelegd. Uiteindelijk is de infrastructuur in opdracht van de gemeente aangelegd en zijn de gemaakte kosten bij koper in rekening gebracht. Koper heeft laten weten niet met het eindbedrag te kunnen instemmen waarop wij hem hebben uitgenodigd voor nader overleg. Op de uitnodiging is hij niet ingegaan en heeft verder niet meer gereageerd. De nota is conform de opgemaakte eindafrekening inmiddels meerdere malen aan koper toegezonden. De vordering is in handen gesteld van de deurwaarder. De door ons gemaakte kosten bedragen € 100.000. Hiervoor hebben wij een voorziening getroffen van € 70.000. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 30.000 met een grote kans (70%) van voordoen.

Rente

Het totaal aan jaarlijkse aflossingen op de aangegane langlopende geldleningen bedraagt in de jaren 2017 t/m 2020 jaarlijks gemiddeld ca. 3 miljoen. De gemiddelde rentevergoeding over de aangetrokken leningen bedraagt ruim 3%. Voor de korte financiering van het financieringstekort wordt structureel een rentepercentage van 2,75% aangehouden. Rekening houdend met een financieringstekort van € 3 miljoen bedraagt de (jaarlijkse) financieringsbehoefte € 6 miljoen. 1% rentestijging leidt tot € 60.000 extra lasten. Gelet op de huidige historisch lage rentetarieven wordt op dit moment de kans als klein geschat. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 60.000 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Risico's	Bedrag
<i>Top 10:</i>	
Participatiewet	150.000
Aanleg breedband	65.000
Onverzekerd eigen risico	31.500
Algemene uitkering	80.487
Implementatie heroverwegingsmaatregelen bedrijfsvoering	40.000
Exploitatie maatschappelijk vastgoed	25.000
Zwembad	25.000
Organisatierisico's	30.000
Molenstraat	21.000
Rente	18.000
Subtotaal	485.987
Overige risico's	249.626
Totaal	735.613

RISICO'S GRONDEXPLOITATIES

Voor de risico's met betrekking tot grondexploitaties geldt een apart regime. De omvang van de risico's worden per exploitatie bepaald en voor voorziene verliezen wordt per exploitatie een verliesvoorziening getroffen. Het beleid is om het totaal van deze risico's als weerstandsvermogen in de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) aan te houden. Het saldo is als mutatie in de Algemene Reserve verwerkt.

Voor een toelichting van de verschillende risico's wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid. De effecten van de uitwerking van de nieuwe Bbv-regels zijn verwerkt in de begroting.

OVERIGE RISICO'S

Niet alle risico's hebben financiële consequenties, maar hebben wel impact, zoals imago- en risico's. De drie belangrijkste zijn:

1. Basisregistratie Persoonsgegevens

Voor zowel de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) als de reisdocumenten is er sinds 2013 een nieuw jaarlijks evaluatie-instrument (webapplicatie Kwaliteitsmonitor) beschikbaar gesteld, waarbij Rijk én gemeenten een duidelijke rol hebben. Het betreft een jaarlijkse zelfevaluatie welke met ingang van 2014 jaarlijks in het najaar moet worden uitgevoerd. Risico is financieel en imago. Financieel moeilijk te kwantificeren. Overigens blijkt uit de zelfevaluatie 2016 dat wij op alle beoordeelde onderdelen goed scoren.

2. Imago- en risico's

Als de gemeente op een ongunstige manier in beeld komt, kan dit risico's met zich meebrengen. Hiervoor heeft Olst-Wijhe het Communicatiebeleidsplan 2013-2017 vastgesteld. De naleving hiervan en de controle hierop moet ervoor zorgen dat imago- en risico's zich nauwelijks voordoen. Zowel de kans als het financiële gevolg zijn niet te berekenen.

Overige financiële risico's

De overige risico's met een beperkt financieel effect belopen een totaal van € 249.626.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Met ingang van 2016 is voor de overheidsondernemingen de vennootschapsbelasting (Vpb) ingevoerd. De Vpb-plicht geldt voor alle commerciële en niet-commerciële activiteiten, waarmee in concurrentie wordt getreden. Met de invoering van de Vpb-plicht worden de eventuele "fiscale winsten" uit de betreffende activiteiten, voornamelijk vanuit de grondexploitaties, belast met Vpb. Onze eerste voorzichtige conclusie is dat het merendeel van de activiteiten die mogelijk met de Vpb te maken kunnen krijgen, vooral (fiscaal) verliesgevend zijn. Als er sprake is van structurele verliesgevendende activiteiten, betekent dit dat deze buiten de Vpb heffing vallen. Wij gaan ervan uit dat alleen de grondexploitaties daadwerkelijk met de Vpb te maken kan krijgen, omdat deze een (fiscaal) winstgevendende activiteit kunnen zijn. Omdat er binnen de grondexploitaties met veel variabelen en onzekerheden wordt gewerkt en thans niet duidelijk is hoe deze fiscaal moeten worden geduid, kunnen wij in dit stadium niet aangeven of en in welke omvang er financiële gevolgen zijn m.b.t. de Vpb plicht voor de grondexploitaties. In de begroting 2017 is hiervoor dan ook geen bedrag opgenomen. Ook de aan de gemeente verbonden partijen worden aangemerkt als overheidsondernemingen. Verbonden partijen vormen een indirect risico. Een verbonden partij is verantwoordelijk voor de door haar eventueel verschuldigde vennootschapsbelasting. Een gevolg zou kunnen zijn dat door de Vpb de benodigde bijdragen van de aaneengesloten gemeenten worden verhoogd. Tot op heden hebben ons echter geen signalen bereikt dat op basis van de Vpb de bijdragen omhoog zullen gaan.

WEERSTANDSCAPACITEIT

Onder weerstandscapaciteit wordt het geheel van middelen en mogelijkheden verstaan, waarmee niet begrote en onverwachte substantiële kosten kunnen worden opgevangen. Het is als het ware een buffer om er voor te zorgen dat het bestaande beleid en voorzieningen niet in gevaar komen, wanneer risico's werkelijkheid worden. De volgende componenten maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit:

Reserve nader te bestemmen middelen

Het geraamde saldo van deze reserve bedraagt begin 2017 € 894.991.

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

De ratio van het weerstandsvermogen wordt als volgt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Totale weerstandscapaciteit}}{\text{Financiële impact risico's bij 90\% zekerheid}}$$

Op grond van de huidige gegevens bedraagt de ratio: € 894.991/ 735.613 = afgerond 1,22. Volgens de door uw raad vastgestelde Nota Weerstandsvermogen en risicomangement dient minimaal een ratio van 1,0 als streefwaarde te worden aangemerkt.

FINANCIËLE KENGETALLEN

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) schrijft voor dat in deze paragraaf een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. Deze kengetallen gelden voor de begroting vanaf 2016 en de jaarrekeningstukken vanaf 2015. Het gaat om een kengetal voor de:

1a. netto schuldquote, 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, 2. solvabiliteitsratio, 3. Grondexploitatie, 4. structurele exploitatieruimte en 5. belastingcapaciteit. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen.

De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht over de financiële positie van de gemeente.

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote spiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

2. De solvabiliteitsratio:

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Op grond van het Bbv wordt gevraagd om in de balans afzonderlijk op te nemen:

Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:

1. Niet in exploitatiegenomen bouwgronden; en
2. Overige grond- en hulpstoffen.

Tevens wordt 'onderhanden werk' vermeld, hieronder vallen ook bouwgronden in exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in

exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel moet conform het Bbv in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Op grond van het Bbv wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. Ook wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage. De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2016 - op basis van de cijfers van [waarsstaatjegemeente.nl](http://www.waarsstaatjegemeente.nl) - bedragen € 723.

Kengetallen voor gemeente Olst-Wijhe bij begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
1a. netto schuldquote	109,34%	118,85%	103,06%
1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	84,84%	95,55%	81,06%
2. solvabiliteitsratio	21,08%	17,99%	19,63%
3. grondexploitatie	30,25%	29,31%	29,22%
4. structurele exploitatieruimte	5,09%	0,68%	0,43%
5. belastingcapaciteit: woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde	118,58%	109,28%	108,41%

Toelichting kengetallen

De netto schuldquote en de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, nemen af door een afname van de schuldpositie in 2017. De schulden nemen af door aflossingen.

De solvabiliteitsratio vertoont in 2017 een hogere waarde dan bij de begroting 2016. Dit komt enerzijds door een lager balanstotaal dan in de begroting 2016, anderzijds neem de hoogte van de reserves in 2017 iets toe ten opzichte van 2016.

Het kengetal grondexploitatie heeft geen significante wijziging in de begroting 2017

Uit het kengetal structurele exploitatieruimte blijkt dat de gemeente financieel gezond is. Dit blijkt uit het feit dat voor de jaren 2017-2020 een reëel structureel sluitende begroting wordt gepresenteerd.

Het kengetal belastingcapaciteit geeft aan dat onze gemeente boven het landelijk gemiddelde uitkomt (=100%). Het verschil wordt kleiner. De tarieven voor onroerende zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing moeten voor 2017 nog definitief worden vastgesteld.

PARAGRAAF 3 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

INLEIDING

Volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) dient de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen tenminste de kapitaalgoederen wegen, riolering, water, groen en gebouwen te bevatten. Van deze kapitaalgoederen moeten in deze paragraaf zowel het beleidskader als de daaruit voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling daarvan in de begroting worden aangeven. De paragraaf geeft daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van veiligheid, vervoer, recreatie en welzijn en welbevinden. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de (jaarlijkse) lasten.

De kapitaalgoederen van onze gemeente kunnen als volgt gerubriceerd worden:

- infrastructuur (wegen, water, riolering, civieltechnische kunstwerken);
- voorzieningen (groen, verlichting, speel- en sportfaciliteiten);
- gebouwen.

Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Gezien de duurzaamheid van de kapitaalgoederen is dat een taak die continue budgettaire middelen vergt.

Voor het verwezenlijken van de meeste gemeentelijke programma's spelen de kapitaalgoederen een rol. Omdat het onderhouden van de kapitaalgoederen veel geld kost en het uitstellen van onderhoud aanvankelijk niet tot problemen leidt (maar later des te meer), is het van belang er voor te waken dat onderhoud van kapitaalgoederen niet zonder nadere besluitvorming van de raad de sluitpost van de begroting wordt.

Dit wil niet zeggen, dat er geen flexibiliteit is bij het onderhoud van kapitaalgoederen. De vereiste kwaliteit is daarbij een sterk bepalende factor.

Voor de verschillende categorieën kapitaalgoederen zijn door ons afzonderlijke onderhoudsnota's en onderhoudsplanningen opgesteld. De uitgangspunten voor beheer en onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen zijn in deze paragraaf opgenomen.

BELEIDSKADER EN BUDGETTEN

Het onderstaande beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt gehanteerd.

Openbare ruimte					
Beleidskader					
De kwaliteit van de openbare ruimte is vastgesteld op de volgende niveaus (verwezen wordt naar het raadsvoorstel IBOR van mei 2016):					
Beheercategorie	Centrum	Hoofdinfra	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Groen	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag
Wegen en water	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag
Meubilair	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag
Reiniging	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag
Technische installatie	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Kunstwerken	Basis	Laag	Laag	Laag	Laag
Wegen					
Beleidskader	Beheer en onderhoud aan wegen vindt plaats op basis van de door de raad in 2003 vastgestelde Nota Wegbeheer. Dit gebeurt op basis van de landelijk gebruikte systematiek van rationeel wegbeheer van de CROW. Het				

	<p>kwaliteitsniveau is het basiskwaliteitsniveau (sober, maar zodanig dat net geen achterstallig onderhoud ontstaat en er geen aansprakelijkheidsclaims op de gemeente afkomen).</p> <p>Op grond van het raadsbesluit van de Heroverweging, 3^e fase, en gelet op de staat van de wegen in onze gemeente heeft uw raad voor de komende vier jaren (2014-2018) ingestemd met een temporisering en versobering van het onderhoud van de wegen. Temporisering en versobering betekent niet, dat de door uw raad vastgestelde ondergrens wordt overschreden.</p> <p>Om de twee jaar wordt ons gehele wegennet geïnspecteerd volgens deze systematiek. In 2015 is een inspectieronde geweest. De inspectiegegevens zijn verwerkt in ons geautomatiseerd wegbeheersysteem wegen van de Grontmij. Met behulp van deze gegevens en dit programma worden de jaarlijkse onderhoudsplannen vervaardigd. Binnen het beschikbare budget wordt gekeken waar accenten gelegd moeten worden in het onderhoudsniveau en waar niet. Uitvoering van onderhoud van wegen heeft prioriteit boven wegereconstructies.</p> <p>Uit ons onderhoudsplan 2015 blijkt dat onze wegen er redelijk goed bij liggen. Voor de komende vijf jaren is het huidige budget naar de inzichten van nu toereikend.</p> <p>Reconstructies van wegen: In het rationeel wegbeheer worden wegen beheerd volgens het rationeel wegbeheer tot vijf jaar voor reconstructie. De laatste vijf jaar wordt alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud uitgevoerd. Reconstructies van wegen vinden plaats om uiteenlopende redenen, onder andere vanwege het einde van de levensduur van de gebruikte materialen, vervanging van riolering en verandering van de inrichting door wijziging van de functie van een weg. In programma 1 staat vermeld welke reconstructies voor 2016 zijn gepland.</p>	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Aantal kilometers weg:	289 km
	waarvan buiten bebouwde kom	Ca. 67 %
	w.v. binnen bebouwde kom	Ca. 33 %
	Oppervlakte wegennet:	1.422.196 m ²
	w.v. asfalt	62 %
	w.v. klinkers	30 %
	w.v. overig	8 %
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn verwerkt in programma 1, beleidsproduct 1.40 Openbare ruimte – wegen.	
Openbare verlichting		
Beleidskader	<p>Uitgangspunten bij het beheer en onderhoud zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Periodieke controle van de lampen op hun goede werking. Defecte lampen worden vervangen. Uitgangspunt is dat minimaal 97% van onze openbare verlichting brandt. • Verouderde verlichting, masten en armaturen worden vervangen op volgorde van prioriteit, tijdens reconstructies en projectmatig. • Duurzaamheid. In het kader van duurzaamheid passen we armaturen toe met energie zuinige verlichting en een lange levensduur. 	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Lichtpunten	3.250 stuks
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn verwerkt in programma 1, beleidsproduct 1.40 Openbare ruimte – wegen.	

Riolering en water		
Beleidskader	<p>Naast de zorg voor het inzamelen van afvalwater heeft de gemeente de zorg voor hemelwater en grondwater. De daaruit voortvloeiende taken zijn geregeld in het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Olst-Wijhe 2016-2020, dat door uw raad in december 2015 is vastgesteld. In het plan staat aangegeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • welk beleid de gemeente voert voor de zorgplichten riolering; • wat de gemeente aan rioleringsvoorzieningen heeft; • hoe deze worden beheerd; • welke voorzieningen aan vervanging of renovatie toe zijn; • welke verbeteringen nog nodig zijn, onder meer voor het milieu; • hoeveel dat alles kost; • hoe deze kosten op de burgers en bedrijven worden verhaald. 	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Vrijvervalriolering	94 km
	(Riool)gemalen	20 stuks
	Persleidingen	2.500 m1
	Pompunits drukriolering	908 stuks
	Drukriolering	178 km
	Gemengde overstorten	16 stuks
	Regenwateruitlaten/-overstorten	34 stuks
	Randvoorzieningen (BergBezinkBassins)	4 stuks
	Inspectieputten	2.450 stuks
	Kolken	5.678 stuks
Lijngoten	1.800 m1	
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn verwerkt in programma 1, beleidsproduct 1.70 Openbare ruimte – riolering.	
Kunstwerken		
Beleidskader	<p>Onder kunstwerken worden verstaan: bruggen, duikers, loswal, steigers en beschoeiingen.</p> <p>Voor de uitvoering van het onderhoud op het niveau “laag” is een budget geraamd. Uitgangspunten bij dit niveau van beheer en onderhoud zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er vindt regulier onderhoud plaats. • Schades worden gerepareerd. • De brugdekken worden regelmatig gereinigd. • Het dek van de houten bruggen en betonnen bruggen wordt stroef gehouden d.m.v. een coating of slijtlaag. • Leuningen worden regulier geschilderd • Het totaalbeeld heeft een minimale beeldkwaliteit. Ten gevolge van de bezuinigingen besteden we meer aandacht aan veiligheid dan aan het aanzien. (Een stroef brugdek is belangrijker dan mooi geschilderde leuningen); 	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Verkeersbruggen	29
	Spoortunnel	1
	Fietstunnel	1
	Fietsbrug	13
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn verwerkt in programma 1, beleidsproduct 1.40 openbare ruimte - wegen.	
Openbaar groen/begraafplaatsen		
Beleidskader	Het Groenbeleidsplan Olst-Wijhe 2007-2017 is door uw raad in 2006	

	<p>vastgesteld. Het groen wordt beheerd op twee beheerniveaus: normaal in de centra en in de woonwijken en een laag niveau op industrieterreinen en randen van de dorpen als overgang naar het buitengebied.</p> <p>Jaarlijks wordt in de begroting over de uitvoering van het groenbeleidsplan gerapporteerd.</p> <p>Het onderhoudsniveau van de begraafplaatsen handhaven we op een hoog niveau. Met het oog op het kostendekkend maken van de begraafplaatsen is in 2014 een nieuw beleids- en beheersplan vastgesteld.</p>	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Stedelijk groen (gazon, heesters, sier)	
	Landschappelijk groen (berm, bosplantsoen)	
	Begraafplaatsen	
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn verwerkt in programma 1, beleidsproduct 1.60 openbare ruimte – groen en 1.80 begraven.	
Speelterreinen		
Beleidskader	<p>Het beleidskader (Zo spelen wij in Olst-Wijhe) voor de periode 2011-2014 is door uw raad vastgesteld in 2011. De evaluatie van deze nota hebt u in oktober 2015 voor kennisgeving aangenomen.</p> <p>Voor de komende jaren blijft het huidige beleid overeind, waarbij de nadruk komt te liggen op het aantrekkelijk en uitdagend maken van de bestaande speelvoorzieningen. Een aantal beleidsuitgangspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle speeltoestellen die in beheer van de gemeente zijn worden twee keer per jaar geïnspecteerd. Onderhoud vindt plaats volgens het Attractiebesluit. • In nieuwe woonwijken wordt 3% van de beschikbare ruimte als speelruimte bestemd. • Het budget voor onderhoud en vervanging van speeltoestellen is, als gevolg van de heroverwegingsoperatie 2011, met 20% gekort. Deze korting wordt opgevangen door een verruiming van de speelcirkels. Indien speeltoestellen aan vervanging toe zijn, wordt onderzocht of het betreffende speelterrein op grond van deze ruimere speelcirkels verwijderd kan worden. • Onderhoud en beheer wordt uitgevoerd op een sober niveau. • Efficiency in de uitvoering is gerealiseerd door samen met buurgemeente Deventer de inkoop van speeltoestellen en valondergronden aan te besteden. 	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Aantal speelplaatsen	73
	Aantal speeltoestellen	340
Vertaling naar begroting	De budgetten zijn opgenomen onder programma 5, beleidsproduct 5.60 speelvoorzieningen.	
Gebouwen		
Beleidskader	<p>Voor de in gemeentelijk beheer zijnde panden zijn Meerjarenonderhoudsplanningen (MJOP's) opgesteld. Uitgangspunt daarbij is dat de technische staat van de panden conform wettelijke richtlijnen moet zijn/blijven en dat de staat van onderhoud op redelijk/goed niveau moet zijn.</p>	
Kerncijfers	<i>Areaal</i>	<i>Aantal - eenheid</i>
	Welzijnsgebouwen	11
	Brandweerkazernes Olst en Wijhe	2
	Gymnastieklokalen	3
	Kerktorens	3

	Aula's begraafplaatsen	2
	Gemeentegebouwen	2
	Onderwijsgebouwen	
Vertaling naar begroting	<p>De lasten van de gebouwen zijn verwerkt binnen de verschillende programma's in de begroting.</p> <p>Sinds 1 januari 2015 zijn de schoolbesturen voor primair onderwijs verantwoordelijk voor de kosten van het buitenonderhoud aan de schoolgebouwen. Deze wetwijziging stelt de schoolbesturen voor een zeer complexe opgave. De schoolbesturen voorzien grote financiële gevolgen. Gelet op de leeftijd van de schoolgebouwen in onze gemeente zijn in de komende periode grote investeringen nodig, die bij lange na niet gedekt worden door de rijksvergoeding die zij vanaf 2015 hiervoor ontvangen. Investerings overigens waarvoor zij ook niet hebben kunnen reserveren. Daarnaast ontvangen de schoolbesturen minder rijksvergoeding dan wij eerder voor deze taak hebben ontvangen en is er sprake van een gewijzigde vergoedingssystematiek (leegstand wordt niet langer vergoed). Dit, samen met de wetenschap dat het leerlingaantal op vrijwel alle basisscholen sterk daalt, plaatst de schoolbesturen voor een complexe opgave.</p> <p>Mede vanwege het feit, dat wij als gemeente uiteindelijk verantwoordelijk blijven voor het goed faciliteren van het onderwijs in onze gemeente, is het niet ondenkbaar, dat ook wij in de komende periode extra moeten investeren in toekomstbestendige schoolgebouwen, zoveel mogelijk afgestemd op het toekomstig aantal leerlingen in onze gemeente. In het nieuwe Integrale Huisvestingsplan Onderwijs 2016 – 2019 zullen wij een indicatie geven over de hoogte van deze investering.</p>	

PARAGRAAF 4 FINANCIERING

INLEIDING

De wet Financiering Decentrale Overheid (FIDO) stelt regels voor het financieringsgedrag van decentrale overheden. In het kader van deze wet is in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een paragraaf 'financiering' voorgeschreven, in zowel de begroting als in het jaarverslag. De wet FIDO definieert treasury als volgt: het sturen, beheersen, verantwoorden over en toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Het beleid op dit punt van onze gemeente is vastgelegd in het Treasurystatuut. Het Treasurystatuut Olst-Wijhe 2011 is op 7 februari 2011 ter kennisname gebracht aan uw raad.

Bij de wijzigingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de invoering van Vennootschapsbelasting (VPB) voor de lagere overheden is de toerekening van rente een belangrijk aandachtspunt.

Hoe met ingang van 1 januari 2016 met rente dient te worden omgegaan bij de grondexploitatie staat beschreven in de notitie grondexploitaties 2016 die de commissie BBV heeft uitgebracht. In de notitie rente 2017 wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en -baten in de begroting en jaarstukken. De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van begrotingsjaar 2018.

DOELSTELLINGEN VAN DE TREASURYFUNCTIE

De treasuryfunctie dient tot:

- verzekeren van duurzame toegang tot de financiële markten tegen acceptabele condities;
- het tegengaan van ongewenste financiële risico's, zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de gegeven kaders en richtlijnen.

RISICOBEEHER FINANCIERING

Algemeen

Om de risico's te beperken is in het treasurystatuut een aantal uitgangspunten en verplichtingen opgenomen. Zo is in het statuut bepaald dat de gemeente in principe geen leningen aan derden verstrekt uit hoofde van haar "publieke taak". Ook staat de gemeente niet garant voor de betaling van rente en aflossingen van leningen die door derden worden aangegaan wanneer er sprake is van een zogenoemde voorliggende voorziening. Op deze algemene regel kan een uitzondering worden gemaakt voor welzijnsinstellingen.

Koersrisico's

Om het koersrisico te beperken is in het treasurystatuut bepaald welke producten gehanteerd mogen worden in de situatie van uitzettingen uit hoofde van treasury. Van structurele financieringsoverschotten op lange termijn (langer dan twee jaar) is op dit moment geen sprake.

Renterisicobeheer

In het kader van het renterisicobeheer mag de gemiddelde netto-vlottende schuld per kwartaal van een openbaar lichaam de kasgeldlimiet niet overschrijden en mag het renterisico op het begrotingstotaal van een openbaar lichaam de renterisiconorm niet overschrijden.

De kasgeldlimiet en de renterisiconorm bedragen beide een percentage (8,5% respectievelijk 20%) van het begrotingstotaal van de gemeente. Indien een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, stelt het daarvan de toezichthouder op

de hoogte, en legt het de kwartaalrapportage en een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring voor aan de toezichthouder.

Hieronder treft u de begrote kasgeldlimiet en renterisiconorm aan.

De kasgeldlimiet geeft de toelaatbare omvang van de netto vlottende schuld aan en dient derhalve om het renterisico op de korte termijn te beheersen.

Berekening kasgeldlimiet	
De kasgeldlimiet moet berekend worden naar de situatie bij de aanvang van het kalenderjaar.	
Begrotingstotaal 2017	€ 41.838.003
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,50%
Kasgeldlimiet voor 2017 (afgerond)	€ 3.556.000

De renterisiconorm heeft betrekking op schuld met een looptijd van meer dan een jaar. De norm is gericht op een evenwichtige opbouw van de vaste schuld door gemeenten. Beoogd wordt te voorkomen dat er te grote renterisico's ontstaan in enig jaar door renteherziening of (her-)financiering.

Verloop stand renterisiconorm (bedragen x € 1.000,-)				
Basisgegevens renterisiconorm	2017	2018	2019	2020
1 Renteherzieningen op leningen o/g				
2 Betaalde aflossingen	3.729	3.231	1.984	1.987
3 Renterisico (1 + 2)	3.729	3.231	1.984	1.987
4a Begrotingstotaal	41.838	40.049	38.350	37.884
4b Het bij Min. Regeling vastgesteld %	20	20	20	20
5 Renterisiconorm (4a x 4b /100)	8.368	8.010	7.670	7.577
6a Ruimte onder de risiconorm (5-3)	4.639	4.779	5.686	5.590
6b Overschrijding risiconorm (3-5)				

Conclusie: gedurende de planperiode blijft het renterisico ruim beneden de aangegeven normering.

Kredietrisico's

Niet betalende debiteuren kunnen binnen vier weken na de vervaldatum van de betreffende nota een eerste herinnering tegemoet zien. Bij niet tijdige betaling na deze herinnering volgt binnen drie weken een laatste herinnering. Mocht ook die actie geen resultaat hebben dan wordt mondeling contact gezocht, eventueel gevolgd door een bezoek van een deurwaarder.

In de algemene voorwaarden voor het gebruik van gemeentelijke, overdekte sportaccommodaties is een bepaling opgenomen op grond waarvan aan gebruikers van deze accommodaties die hartgrondig weigeren te betalen de toegang kan worden ontzegd.

Liquiditeitsrisico's

Om zo optimaal mogelijk om te gaan met de beschikbare liquiditeiten is een overeenkomst gesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten. Op basis van deze regeling worden de verschillende bij deze bank aangehouden rekeningen valutorisch als één rekening gezien. Tevens geldt een gunstig renteregime voor deze regeling.

Voor wat betreft de bij de andere banken aangehouden rekeningen geldt dat het streven er op gericht is om daar te kunnen beschikken over beperkte saldi. Overschotten die op deze rekeningen ontstaan, worden periodiek overgeheveld naar de hoofdrekening bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

OPTIMALISEREN VAN DE RENTERESULTATEN

Om maximaal te kunnen profiteren van een gunstige rentestand is het van belang dat naast inzicht in de renteontwikkelingen, beschikt wordt over actuele en betrouwbare informatie over de liquiditeitspositie. In dit kader worden er periodiek liquiditeitsplanningen opgesteld. Op basis

hiervan wordt inzicht verkregen in de liquiditeitspositie op korte termijn. Daarnaast worden er planningen opgesteld voor de langere termijn. Voor juiste werking van deze planningen is het tijdig kunnen beschikken over betrouwbare informatie van evident belang.

Schatkistbankieren/Schatkistbeleggen

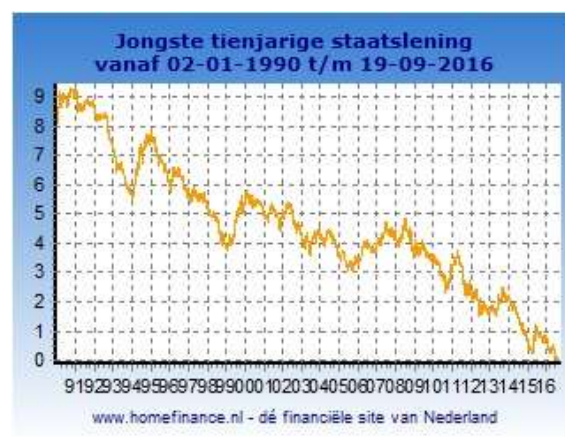
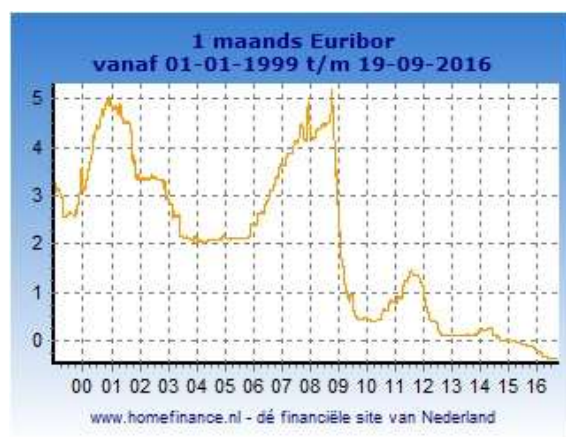
Eind 2013 heeft het parlement de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) gewijzigd in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist (verplicht schatkistbankieren). Voor decentrale overheden (waaronder gemeenten) betekent dit dat zij verplicht zijn om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Aangezien onze gemeente niet (structureel) beschikt over overtollige middelen is de impact van de wet, afgezien van extra administratieve handelingen, voor onze gemeente beperkt. Hieronder wordt de liquiditeitenplanning voor de periode 2017-2020 weergegeven.

Liquiditeitenplanning (lange termijn)		bedragen x 1.000				
Jaar	rente	aflossing	cashflow grondexploitatie	investeringen	totaal	
2017	1.030	3.729	- 2.954	0	1.805	
2018	935	3.231	- 2.308	1.728	3.586	
2019	849	1.984	- 818	0	2.015	
2020	780	1.987	- 837	0	1.930	

De begroting laat per 01-01-2017 een substantieel financieringstekort zien. Afhankelijk van met name de voortgang van de cashflow van de grondexploitatie zullen ter voldoening aan de wettelijke financieringsvoorschriften eventueel aanvullende geldleningen worden aangetrokken.

RENTEVISIE

Zoals blijkt uit navolgende grafieken bevinden de huidige rentetarieven zich op een historisch laag niveau. De ECB zal een ruim monetair beleid blijven voeren. De centrale bank koopt tot maart 2017 maandelijks voor een bedrag van EUR 80 miljard aan staatsleningen en andere effecten op. Het depositotarief wordt naar verwachting no 10 basispunten verlaagd naar -0,5%. De overige officiële tarieven blijven onveranderd. Het ruime monetaire beleid ondersteunt de economische groei in het eurogebied. De lange rentetarieven zullen mede onder invloed van een hogere inflatie naar verwachting wat gaan oplopen.

FINANCIERINGSBELEID

Wij hanteren in beginsel het principe van integrale financiering. In dit systeem bestaat er geen direct verband tussen een bepaalde investering en het financieringsmiddel. De rentekosten voor investeringen worden toegerekend via een gemiddeld percentage, de zogenaamde omslagrente. Met ingang van 2011 bedraagt deze (nog) 4%. Bij expliciete besluitvorming kan hiervan worden afgeweken (projectfinanciering). Voor de grondexploitatie is met ingang van de begroting 2017-2020 een afwijkend rentepercentage gehanteerd (circa 2,4%).

In deze begroting zijn stelposten opgenomen vanwege de verwachte effecten op het gehanteerde rentepercentage vanaf 2018 (zie de toelichting renteomslag in paragraaf 3.3.4).

RESULTAAT TAAKVELD TREASURY

Overeenkomstig de in de raadsvergadering van 4 juli 2016 vastgestelde begrotingsrichtlijnen wordt voor zowel de berekening van de zogenaamde bespaarde rente alsmede voor de rentebijschrijving aan de reserves een percentage van 1,5% gehanteerd. Een uitzondering hierop vormt de bestemmingsreserve kapitaallasten gemeentehuis waaruit gedeeltelijk de kapitaallasten van het nieuwe gemeentekantoor worden gedekt. Deze volgt de renteomslag van 4%.

Voor de rente van op te nemen financieringsmiddelen met een korte looptijd (kasgeld) wordt op basis van de begrotingsrichtlijnen meerjarig 2,75 % gehanteerd.

Gelet op de huidige historisch lage rentetarieven voor kort geld wordt voor 2017 1,6% gehanteerd.

Onderstaand overzicht schetst het renteresultaat op het taakveld Treasury over 2017.

Boekwaarde vaste activa per 1 januari 2017		67.403.628
Financieringsmiddelen per 1 januari 2017:		
1) Leningschuld	36.697.011	
2) Reserves	13.041.024	
3) Voorzieningen	9.633.274	
		59.371.309
Tekort aan financieringsmiddelen		8.032.319
De externe rentelasten over de korte en lange financiering:		
- Rente van langlopende geldleningen		1.141.098
- Rente van kasgeld (1,6% van € 8.032.319)		128.517
De externe rentebaten		- 389.098
Saldo rentelasten en baten		880.517
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend (2,22% van €15.574.658)	- 345.757	
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (woningbouwleningen SallandWonen)	- 111.088	
De rentebaat van doorverstrekte leningen, indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	111.088	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		535.270
Rente over eigen vermogen		176.839
Rente over voorzieningen		83.614
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		795.212
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		- 1.941.344
Renteresultaat op het taakveld Treasury		1.146.132

PARAGRAAF 5 BEDRIJFSVOERING

BELEID EN STRATEGIE

De gemeentelijke organisatie ontwikkelt zich aan de hand van de Bedrijfsvoeringsvisie “naar de organisatie van morgen”. Daarmee speelt de organisatie in op de veranderende wereld en nieuwe vraagstukken, bijvoorbeeld op het vlak van participatie. De organisatie onderscheidt zich op basis van deze visie op dienstverlening, partnerschap en communicatie. Deze Bedrijfsvoeringsvisie is vertaald in een gefocust Uitvoeringsprogramma, met Wendbaarheid en Balans als leidende thema's.

MANAGEMENT

Op managementniveau wordt door middel van teamontwikkelplannen gewerkt aan het verder toegroeien naar taakvolwassen medewerkers en taakvolwassen teams. Daarmee kan de organisatie wendbaar inspelen op opgaven, is er eigentijds ruimte en uitdaging voor medewerkers én wordt de omvang van het management beperkt gehouden.

FINANCIËN EN MEDEWERKERS

De afgelopen jaren hebben verschillende heroverwegingen plaatsgevonden, waardoor de organisatie een substantieel kleinere omvang heeft gekregen (daling van ca. 16 fte's). De heroverwegingen zijn grotendeels gerealiseerd, op enkele kleine onderdelen zal dit de komende tijd tot realisatie komen. Enkele taakonderdelen zijn daarnaast uitgeplaatst, met name het grootste deel van de bedrijfsvoering (DOWR).

De omvang van de organisatie in relatie tot de ambities noodzaakt tot het maken van keuzes en goed organiseren. Dit is nodig om datgene wat is afgesproken waar te maken, en ook vanuit een goed werkgeverschap. Er is in de organisatie geen vrije ruimte meer. Met teamplannen wordt door de Directie gestuurd op een effectieve en gestructureerde inzet van de beschikbare capaciteit voor bestuurlijke ambities en 'going concern' werkzaamheden. Keuzes worden aan de hand van het bestuurlijk dashboard in de portefeuille overleggen en in het overleg college – directie gemaakt. Voor grotere eenmalige en bijzondere bestuurlijke opgaven wordt gewerkt met startnotities, waarin de aanpak wordt uitgewerkt, en de benodigde capaciteit wordt geregeld. Het afgelopen jaar is deze werkwijze gemeengoed geworden. Dat correspondeert met een professionalisering van het projectmatig werken in de organisatie. Met de vaststelling van het Overheidsparticipatieplan is ook een werkwijze versterkt waarbij aan de voorkant benodigde capaciteit om in te spelen op maatschappelijke initiatieven in beeld wordt gebracht.

Een goed samenspel bestuur – organisatie is van belang. Helderheid over en weer over de ambities in het bestuurlijk dashboard, korte lijnen, notities to the point, vermijden van een overdaad aan interne procedures.

Dat de organisatie met de aanpak van een Bedrijfsvoeringsvisie, een Uitvoeringsprogramma én een passend HRM beleid tot resultaat komt blijkt uit het predicaat 'Brons met een zilveren randje', dat vanuit Investors in People aan Olst-Wijhe in 2016 is toegekend. Om medewerkers ook in de toekomst te blijven binden en boeien aan onze organisatie is dit belangrijk en draagt dit bij aan een toekomstbestendige organisatie. Olst-Wijhe wil een zogenaamde 'ontwikkelgemeente' blijven. Dit geven wij vorm door een geactualiseerd opleidingsprogramma, herijking van de organisatiecompetenties, op onderdelen aangepaste arbeidsvoorwaardenregelingen, een geactualiseerd integriteitsbeleid én Arbeidsbeleid én door de implementatie van een generatiepactregeling.

INFORMATIE

De VNG heeft in haar verenigingsstrategie De Gemeente 2020 de volgende passage opgenomen over de informatiemaatschappij.

“Vrije toegang tot kennis en informatie hebben de samenleving ingrijpend veranderd. Iedereen kan in principe meedoen: de hoeveelheid informatie neemt niet alleen exponentieel toe, het gebruik dat mensen en bedrijven ervan maken ook. De invloed van die ontwikkeling op het openbaar bestuur is

immens, we profiteren van de geweldige kansen maar ondervinden ook de schaduwzijden van de democratisering van de informatie en informatietechnologie. Daarbij mogen we overigens niet vergeten dat een deel van onze samenleving niet voldoende aan kan haken. We zullen groepen in de samenleving moeten blijven ondersteunen, zodat zij niet over de rand van de informatiemaatschappij vallen. Het openbaar bestuur moet zich aan de informatiesamenleving aanpassen, anders zal de samenleving het openbaar bestuur wel aanpassen. Dat gaat een stuk verder dan papierloos vergaderen of het onderhouden van een website met gemeentelijke informatie. De aanpassing aan en adaptatie van de informatiesamenleving zal op verschillende niveaus moeten plaatsvinden: bij de bestuurlijke taakuitoefening, in de interne werkprocessen en in de gemeentelijke dienstverlening. Informatietechnologie is een belangrijke sleutel voor de verbetering van de gemeentelijke dienstverlening.

Een gestroomlijnde ICT-infrastructuur is belangrijk, zowel binnen de overheid als tussen de overheid en betrokken partners. Onder de noemer Digitale Agenda 2020 wordt ingezet op een collectieve aanpak voor gemeenten.

Dit doen we door middel van het faciliteren van projecten, met als kern 'samen doen wat samen kan: collectief optreden waar mogelijk maakt ons sterk'.

De drie ambities van de Digitale Agenda 2020 zijn:

1. Transparant en efficiënt werken.
2. Werken als één overheid.
3. Standaardiseren waar mogelijk en lokaal maatwerk bieden waar nodig".

In DOWR verband wordt met het oog op bovenstaande ontwikkelingen in de informatiemaatschappij en de Digitale agenda 2020 gewerkt aan een nieuwe I-visie 2016-2020. De I-visie zal vertaald worden in een uitvoeringsplan. Dan zal ook aangegeven worden met welke lasten rekening gehouden moet worden.

De DOWR gemeenten kennen ieder een eigen ontwikkelagenda om invulling te geven aan de positionering en taakinvolving. Het DOWR programma digitalisering is recent vertaald naar een Olst-Wijhese digitaliseringsprogramma die geïmplementeerd gaat worden.

PROCESSEN

Met permanent verbeteren ('lean'), met werken aan taakvolwassen medewerkers en teams, met programmatisch werken, met samenwerken in DOWR verband, met digitalisering, met investeren in het bestuurlijk – ambtelijk samenspel wordt gewerkt aan een organisatie die goede resultaten laat zien, op basis van de kracht van de kleine gemeente.

RESULTAATGEBIEDEN

De kwaliteit van onze bedrijfsvoering wordt uiteindelijk afgemeten aan de behaalde resultaten. Resultaten die gerealiseerd moeten worden met beperkte financiële middelen en met een relatief kleine formatie.

Het optimaliseren (lees: minimaliseren) van het kostenniveau blijft een belangrijk speerpunt voor de bedrijfsvoering. Daarbij mag de dienstverlening in de richting van onze burgers, bedrijven en instellingen niet uit het oog worden verloren. Door ons instrumentarium van klanttevredenheidsonderzoeken, medewerkerstevredenheidsonderzoeken, Investor in People, Vensters voor Bedrijfsvoering en deelname aan www.waarstaatjegemeente.nl consequent toe te passen, monitoren wij periodiek en gestructureerd onze resultaten. Door middel van periodieke deelname aan bepaalde benchmarks plaatsen we dit ook in een perspectief. In 2017 wordt ook weer een onderzoeksprogramma uitgevoerd.

PARAGRAAF 6 VERBONDEN PARTIJEN

INLEIDING

Een van de verplichte paragrafen voor de begroting en het jaarverslag is de paragraaf verbonden partijen. Deze verplichting volgt uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het idee achter deze paragraaf is uw raad inzicht te geven in de verbonden partijen van onze gemeente (welke, waarom) en de risico's die hiermee (mogelijk) gelopen worden.

Onze gemeente werkt met een aantal verbonden partijen samen om de gewenste beleidseffecten uit de begroting op een efficiënte - en doelmatige wijze te realiseren. Met deze externe partijen is de samenwerking op verschillende manieren georganiseerd.

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen zijn partijen waarin de gemeente een financieel en bestuurlijk belang (deelname) heeft. We spreken van financieel belang als de gemeente aansprakelijk is bij niet nakoming van verplichtingen of als er geen verhaalmogelijkheden zijn bij een faillissement. We spreken van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft, bijvoorbeeld als een wethouder, raadslid of ambtenaar zitting heeft in het bestuur of namens de gemeente stemt bij een algemene vergadering van aandeelhouders. Van indirect bestuurlijk belang is sprake als de verbonden partij een wettelijke taak van de gemeente uitvoert of publieke dienstverlening verzorgt die beslissend is voor het realiseren van een bestuurlijk doel.

Er zijn verschillende vormen van verbonden partijen, zo zijn er publiekrechtelijke- en privaatrechtelijke verbonden partijen. Publiekrechtelijke verbonden partijen zijn organisaties op basis van de Wet Gemeenschappelijke regelingen verder Gemeenschappelijke regelingen (GR) genoemd. Privaatrechtelijke verbonden partijen zijn organisaties op basis van Burgerlijk Wetboek, voorbeelden zijn: naamloze vennootschappen (NV's), besloten vennootschappen (BV's), verenigingen (VN) en stichtingen (ST). Op deze regel zijn een paar uitzonderingen:

- Stichtingen waarin de gemeente in het bestuur participeert en waarmee wij een subsidie-relatie hebben zijn geen verbonden partijen.
- Partijen waarvan wij leningen hebben gegarandeerd zijn geen verbonden partijen.

ONTWIKKELINGEN IN 2017

- Vernieuwing BBV

Het rijk heeft op 17 maart 2016 de definitieve wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gepubliceerd. De wijzigingen uit dit besluit zijn van toepassing op de begroting 2017. Hierin volgt de splitsing van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling over de taakvelden van de gemeente uit de introductie van de taakvelden in de begroting en het feit dat de beleidsdoelstellingen van de verbonden partijen bij de programma's en dus taakvelden van de gemeente waaraan de verbonden partij bijdraagt moet worden opgenomen.

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN

Afhankelijk van de mate van verbondenheid (bijv. geplaatst aandelenkapitaal) zijn wij in meer of mindere mate in staat om invloed op het beleid van de betreffende verbonden partij uit te oefenen. De genoemde verbonden partijen kennen hun eigen risicopositie. Daar waar sprake is van een aanzienlijk, niet afgedekt, risico wordt dit meegenomen bij de paragraaf weerstandsvermogen.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN EN PROGRAMMA'S

Hieronder staat een overzicht met de verbonden partijen van onze gemeente. In dit overzicht wordt vermeld wie de gemeente vertegenwoordigt en op welk beleidsterrein de verbonden partij actief is.

Soort	Verbonden partij	Relatie met Programma	Bestuurlijke vertegenwoordiging	Exploitatie Bijdrage ('17-'20)	Geraamd Dividend*
GR	GGD IJsselland	1,5,7 & 9	Dhr. A.G.J. Strien	€ 576.719	n.v.t.
GR	Veiligheidsregio IJsselland	2	Dhr. A.G.J. Strien	€ 1.391.438	n.v.t.
GR	Werkvoorzieningsschap Sallcon Werk talent	7	Dhr. H.G. Engberink en Dhr. A.G.J. Bosch	€ 2.029.542	n.v.t.
GR	Recreatiegemeenschap Salland	3	Dhr. A.G.J. Bosch & Dhr. M. Blind	€ 37.000	n.v.t.
ST	Stichting de Mare	5	Dhr. R. Leber en Dhr. J. Gerkes	n.v.t.	n.v.t.
VN	Dimpact	10	Dhr. A.G.J. Strien	onderdeel DOWR-I	n.v.t.
GR	Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland	5	Dhr. M. Blind	€ 2.849.858	n.v.t.
N.V.	ROVA	4 & 10	Dhr. M. Blind	€ 1.195.418	€ 50.000
N.V.	Enexis Holding	3	Dhr. M. Blind	n.v.t.	€ 56.000
B.V.	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	3	Dhr. M. Blind	n.v.t.	n.v.t.
N.V.	Wadinko	3	Dhr. A.G.J. Bosch	n.v.t.	€ 30.000
N.V.	Vitens	3	Dhr. M. Blind	n.v.t.	€ 74.500
N.V.	Bank Nederlandse Gemeenten	10	Dhr. A.G.J. Bosch	n.v.t.	€ 22.200

(exclusief 15% dividendbelasting)

OVERZICHT PER VERBONDEN PARTIJEN

Vervolgens geven wij per verbonden partij nog nadere informatie. Van deze verbonden partijen zijn de laatst bekende cijfers meegenomen.

Bedrijfsgegevens	GGD IJsselland (GR)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	Beschermen en bevorderen van de gezondheid van onze inwoners.	
Beleidsvoornemens	GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, bestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen.	
Bestuurlijk belang	De GGD IJsselland wordt gevormd door elf gemeenten. Onze burgemeester heeft zitting en inspraak in het algemeen bestuur. Bestuurlijke vertegenwoordiging: Burgemeester A.G.J. Strien	

Financieel belang	<p>Jaarlijkse bijdrage van € 576.719,- aan de GGD IJsselland.</p> <p>Eigen Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 766.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 1.312.000,- bedragen. <p>Vreemd Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 5.947.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 5.733.000,- bedragen <p>Resultaat 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 0,-
Risico's en kansen	Gemeenten worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort . De GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. Het weerstandsvermogen is toereikend. De financiële risico's voor onze gemeente zijn klein.

Bedrijfsgegevens	Veiligheidsregio IJsselland (GR)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	Zorgdragen voor de veiligheid van onze inwoners door veiligheidstaken uit te voeren op basis van de Wet veiligheidsregio's.	
Beleidsvoornemens	Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.	
Bestuurlijk belang	De veiligheidsregio wordt gevormd door elf gemeenten. Onze burgemeester heeft zitting en inspraak in het dagelijks bestuur en in het algemeen bestuur.	
	Bestuurlijke vertegenwoordiging: Burgemeester A.G.J. Strien	
Financieel belang	<p>Jaarlijkse bijdrage van € 1.391.438,- aan de veiligheidsregio. Dat is 4,37% van de totale bijdrage van de 11 gemeenten. Onze gemeente heeft een maatwerkafpraak met de veiligheidsregio van € 33.419. In onze gemeente worden een aantal taken nog verricht door personeel in loondienst van de veiligheidsregio.</p> <p>Eigen Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 1.654.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 2.829.000,- bedragen. <p>Vreemd Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 31.906.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 31.041.000,- bedragen. <p>Resultaat 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 0,- 	
Risico's en kansen	Gemeenten worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Het grootste risico is wanneer de regio wordt getroffen door een ramp of crisis waarbij niet verhaalbare kosten moeten worden gemaakt. Het weerstandsvermogen is toereikend. De financiële risico's voor onze gemeente zijn klein.	

Bedrijfsgegevens	Werkvoorzieningsschap Sallcon Werk talent (GR)	Deventer
Openbaar belang (doelstelling)	Sallcon is een sociaal werkvoorzieningsschap voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Sallcon is één van de partijen die de participatiewet uitvoert.	

Beleidsvoornemens	Sallcon is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken en verplichtingen voortkomend uit de Wet sociale werkvoorziening
Bestuurlijk belang	Via stemrecht als aandeelhouder. Onze gemeente heeft inspraak op de verbonden partij in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. Er is een governance-reglement opgesteld voor de Raad van Commissarissen en goedgekeurd door de Algemene vergadering van Aandeelhouders. Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder H.G. Engberink (beleid) en Wethouder A.G.J. Bosch (financiën)
Financieel belang	De Gemeenschappelijk Regeling (GR), het samenwerkingsverband tussen de gemeenten Deventer en Olst-Wijhe, is 100% aandeelhouder van Sallcon B.V. Onze gemeente verstrekt een jaarlijkse bijdrage van € 2.029.542,- aan Sallcon. Eigen Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 9.640.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 9.535.000,- bedragen. Vreemd Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 668.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 668.000,- bedragen Resultaat 2017: <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 1.000.
Risico's en kansen	De afbouw van de rijksbijdrage leiden tot structurele nadelen voor Sallcon. Volgens het vastgestelde Herstructureringsplan kunnen tekorten in de jaren tot en met 2020 nog via de algemene reserve van Sallcon worden opgevangen.

Bedrijfsgegevens	Recreatiegemeenschap Salland (GR)	Raalte
Openbaar belang (doelstelling)	Het beheren en onderhouden van de recreatieve infrastructuur en het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie (in ruime zin).	
Beleidsvoornemens	In de vergadering van het dagelijks en algemeen bestuur van 16 maart 2016 is besloten om voor 2017 een beleidsarme begroting op te stellen. De reden hiervoor is als volgt wordt toegelicht bij de paragraaf 'risico's en kansen'.	
Bestuurlijk belang	Wethouders hebben zitting in het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling. Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouders M. Blind (AB-lid) en A.G.J. Bosch (AB en DB lid)	
Financieel belang	De Recreatiegemeenschap Salland (GR) is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Deventer, Raalte en Olst-Wijhe. Alle gemeenten zijn gezamenlijk 100% eigenaar van de RGS. Iedere gemeente betaalt een bedrag per inwoner. Onze gemeente verstrekt een jaarlijkse bijdrage van € 38.318,- aan de Recreatiegemeenschap Salland. Het netto bedrag valt iets lager uit vanwege de jaarlijks voordelen van de transparantieregeling BTW. Eigen Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 616.333,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 589.621,- bedragen. Vreemd Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2015 zal naar verwachting € 555.241,- bedragen; • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 506.200,- bedragen Resultaat 2017:	

	<ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 24.653,-
Risico's en kansen	<p>Het bestuur van de Recreatiegemeenschap Salland heeft, als gevolg van extern gewijzigde omstandigheden, besloten om een verkenning te starten naar de mogelijkheden tot en de consequenties van het opheffen van de Gemeenschappelijke Regeling. De uitkomsten van de verkenning zullen in het vierde kwartaal van 2017 aan de drie gemeenteraden ter besluitvorming worden voorgelegd.</p> <p>Zodra er meer duidelijkheid is over de wijze waarop de huidige voorzieningen worden ondergebracht bij de toekomstige beheerder/exploitant en de te kiezen verdeelsleutel voor de eventueel aanwezige kosten/vermogens/reserves, kunnen de financiële consequenties voor Olst-Wijhe in beeld gebracht worden. Op dit moment is het nog te vroeg om daar meer over te kunnen zeggen dan dat het percentage aan voorzieningen dat op ons grondgebied ligt hoger is dan onze gemeentelijke bijdrage van 12% (afgerond).</p>

Bedrijfsgegevens	Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland (GR)		Zwolle											
Openbaar belang (doelstelling)	Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland handelt namens onze gemeente de facturen van de jeugdzorgaanbieders af. De organisatie heeft ten doel dit efficiënter en effectiever te doen dan de gemeente.													
Beleidsvoornemens	De BVO voert voor 11 gemeenten een aantal bedrijfsvoeringstaken uit die verbonden zijn aan de inkoop en contractmanagement, financiële afhandeling en monitoring van de verstrekte maatwerkvoorzieningen jeugdhulp.													
Bestuurlijk belang	De BVO Jeugd (GR) wordt gevormd door 11 gemeenten in de regio IJsselland. Alle gemeenten zijn gezamenlijk 100% eigenaar van de BVO. Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder M. Blind													
Financieel belang	Onze gemeente verstrekt een totale bijdrage van € 2.849.858,- aan de Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland.													
	<p><i>* Financiële cijfers van het jaar 2017 zijn, op moment van publiceren, nog niet bekend. Om deze reden zijn de meest recente cijfers hier weergegeven</i></p> <table border="1"> <tr> <td>Eigen Vermogen:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• per 31 december 2015</td> <td>De BVO heeft geen eigen vermogen.</td> </tr> <tr> <td>Vreemd Vermogen:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• per 31 december 2015</td> <td>€ 11.333.760,-</td> </tr> <tr> <td>Resultaat:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• Het resultaat over 2015</td> <td>€ 0,-</td> </tr> </table>			Eigen Vermogen:		• per 31 december 2015	De BVO heeft geen eigen vermogen.	Vreemd Vermogen:		• per 31 december 2015	€ 11.333.760,-	Resultaat:		• Het resultaat over 2015
Eigen Vermogen:														
• per 31 december 2015	De BVO heeft geen eigen vermogen.													
Vreemd Vermogen:														
• per 31 december 2015	€ 11.333.760,-													
Resultaat:														
• Het resultaat over 2015	€ 0,-													
Risico's en kansen	Risico's zijn gelegen in keuzes over de vormgeving van de samenwerking en inkoop die kunnen doorwerken in de bedrijfsvoering (waaronder de wens tot meer maatwerk, flexibiliteit, toetreding van nieuwe aanbieders op de markt en het eventueel loslaten van de verevening). Daarnaast is het terrein van jeugdhulp dermate in beweging dat noodzakelijke aanpassingen aan het registratiesysteem kunnen leiden tot meerkosten.													

Bedrijfsgegevens	Stichting de Mare (Openbaar basisonderwijs Salland) (ST)	Raalte
Openbaar belang (doelstelling)	Het verzorgen van goed en waardevol onderwijs voor onze inwoners.	
Beleidsvoornemens	Stichting de mare voert het nieuw Integraal Huisvestings Plan 2016-2019 voor de gemeente uit.	

Bestuurlijk belang	<p>Bij oprichting van de stichting is gebruik gemaakt van de Wet gemeenschappelijke regelingen door het instellen van een 'toezichthoudend orgaan'. Dit orgaan oefent het wettelijk verplichte toezicht op het openbaar onderwijs uit namens de beide gemeenteraden.</p> <p>Bestuurlijke vertegenwoordiging: dhr R. Leber en dhr J. Gerkes</p>
Financieel belang	<p>Stichting de Mare wordt hoofdzakelijk gefinancierd door het Ministerie van OC en W en is een financieel zelfstandige entiteit.</p> <p>Eigen Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 2.592.989,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 2.598.389,- bedragen. <p>Vreemd Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2015 zal naar verwachting € 4.969.150,- bedragen; • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 4.755.518,- bedragen <p>Resultaat 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 5.400,-
Risico's en kansen	De gemeenten Olst-Wijhe en Raalte zijn financieel aansprakelijk in geval van exploitatietekorten welke niet uit eigen reserves kunnen worden gedekt.

Bedrijfsgegevens	Coöperatie Dimpact (VN)	Enschede
Openbaar belang (doelstelling)	Vereenvoudigen en verbeteren van digitale (dienstverlenings)processen en digitale aanvragen voor onze gemeenten, ter bevordering van de service naar onze inwoners.	
Beleidsvoornemens	Het doorzetten en harmoniseren van programma digitalisering taakgericht werken E-Suite.	
Bestuurlijk belang	<p>Via stemrecht als lid. Onze gemeente heeft zeggenschap over de entiteit en de bedrijfsvoering van de organisatie. Alle lidgemeenten bepalen het beleid en sturen de ontwikkelingen aan, via de governance structuur. Daarin hebben de lidgemeenten een gelijke stem, ongeacht inwonersaantal.</p> <p>De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens).</p> <p>Bestuurlijke vertegenwoordiging: Burgemeester A.G.J. Strien</p>	
Financieel belang	<p>Onze gemeente verstrekt een contributie aan Dimpact middels de DOWR bijdrage.</p> <p>Eigen Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 671.057,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 706.895,- bedragen. <p>Vreemd Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • n.v.t. <p>Resultaat 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 67.000,- 	
Risico's en kansen	Niet van toepassing	

Bedrijfsgegevens	ROVA (N.V.)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	ROVA houdt zich bezig met een efficiënte en effectieve uitvoering van de gemeentelijk afvalzorgplicht voor onze burgers.	

Beleidsvoornemens	Het gezamenlijk afvalbeleid wordt voorbereid door ROVA, hierbij ligt de focus op grondstoffen in plaats van op afval. Gezamenlijk worden nieuwe inzamelmethoden geïntroduceerd en wordt gewerkt aan bewustzijn bij inwoners over hun aankoop- en afdankgedrag
Bestuurlijk belang	Via stemrecht als aandeelhouder. Onze gemeente heeft inspraak op de verbonden partij in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens). Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder M. Blind
Financieel belang	Onze gemeente is in het bezit van 112 aandelen categorie A en 90 aandelen categorie B. ROVA levert daarnaast een structureel dividend voor haar aandeelhouders. Eigen Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 27,7 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 28,8 mln. bedragen. Vreemd Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2015 zal naar verwachting € 56,1 mln. bedragen; • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 56,1 mln. bedragen Resultaat 2017: <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 4,6 mln.
Risico's en kansen	Niet van toepassing

Bedrijfsgegevens	Enexis Holding (N.V.)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	Enexis beheert het energienetwerk voor onze inwoners. Enexis distribueert en transporteert energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water.	
Beleidsvoornemens	Enexis beweegt mee met duurzame energievoorziening, zoals lokale opwekking.	
Bestuurlijk belang	Via stemrecht als aandeelhouder. Onze gemeente heeft inspraak op de verbonden partij in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens). Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder M. Blind	
Financieel belang	Onze gemeente bezit 64.662 aandelen met een nominale waarde van € 1, - per aandeel (totaal belang € 64.662, -). Eigen Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 3.706 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 3.806 mln. bedragen. Vreemd Vermogen: <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 3.700 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 3.800 mln. bedragen. Resultaat 2017: <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 200 miljoen. 	
Risico's en kansen	Enexis is bezig met een herijking van haar strategie. Doel is om deze nieuwe strategie in de AvA van april 2017 vast te laten stellen. In 2017 is het de verwachting dat het streefdividend kan worden uitgekeerd op basis van de winst 2016, maar vanaf 2018 is dit onzeker.	

Bedrijfsgegevens	Publiek Belang Elektriciteitsproductie (B.V.)	's Hertogenbosch
Openbaar belang (doelstelling)	Borging publieke belangen kerncentrale Borssele voor den duur van 8 jaar na 30 september 2011.	
Beleidsvoornemens	n.v.t.	
Bestuurlijk belang	Via stemrecht als aandeelhouder. Onze gemeente heeft inspraak op de verbonden partij in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder M. Blind	
Financieel belang	Onze gemeente bezit 64.662 aandelen met een nominale waarde van € 1, - per aandeel (totaal belang € 64.662, -). Eigen Vermogen: • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 1,6 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 1,6 mln. bedragen. Vreemd Vermogen: • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 118.000,- bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 118.000,- bedragen Resultaat 2017: • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt - € 15.000,- negatief.	
Risico's en kansen	het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.	

Bedrijfsgegevens	Wadinko (N.V.)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	Het stimuleren van gezonde bedrijvigheid (vooral stuwende sectoren, zoals zakelijke dienstverlening en industrie) en daarmee de groei en het behoud van werkgelegenheid in de regio.	
Beleidsvoornemens	Het stimuleren van de bedrijvigheid in onze gemeente.	
Bestuurlijk belang	Via stemrecht als aandeelhouder. Onze gemeente heeft inspraak op de verbonden partij in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens Bestuurlijke vertegenwoordiging: Burgemeester A.G.J. Bosch	
Financieel belang	Onze gemeente bezit 60 van de 2389 geplaatste aandelen (2,5%). Eigen Vermogen: • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 66,4 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 67,6 mln. bedragen. Vreemd Vermogen: • Wadinko heeft geen vreemd vermogen Resultaat 2017: • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 2,4 mln. waarvan € 1,2 mln. dividend.	
Risico's en kansen	Niet van toepassing	

Bedrijfsgegevens	Vitens (N.V.)	Zwolle
Openbaar belang (doelstelling)	Vitens is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en levert voor onze inwoners drinkwater.	
Beleidsvoornemens	n.v.t.	
Bestuurlijk belang	<p>Via stemrecht als aandeelhouder. Gemeente Zwolle vertegenwoordigt de Overijsselse gemeenten tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders.</p> <p>De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens).</p> <p>Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder M. Blind</p>	
Financieel belang	<p>Onze gemeente bezit 27.797 aandelen. Daarnaast is in 2007 een achtergestelde lening verstrekt aan Vitens van € 1.826.000 met een looptijd van 15 jaar en een rentevergoeding van € 29.229 over 2017.</p> <p>Eigen Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 466,1 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 488,3 mln. bedragen. <p>Vreemd Vermogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • per 31 december 2016 zal naar verwachting € 1.292,8 mln. bedragen; • per 31 december 2017 zal naar verwachting € 1.289,6 mln. bedragen. <p>Resultaat 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verwachte resultaat 2017 bedraagt € 29,1 miljoen. 	
Risico's en kansen	Niet van toepassing	

Bedrijfsgegevens	Bank Nederlandse Gemeenten (N.V.)	Den Haag												
Openbaar belang (doelstelling)	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. BNG is een betrouwbare eigentijdse bank en expert in het financieren van publieke voorzieningen. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG duurzaam bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.													
Beleidsvoornemens	Voorzien in onze financieringsbehoefte.													
Bestuurlijk belang	<p>Via stemrecht als aandeelhouder.</p> <p>Bestuurlijke vertegenwoordiging: Wethouder A.G.J. Bosch</p>													
Financieel belang	<p>Onze gemeente bezit 18.252 aandelen à € 2,50 nominaal met een nominale waarde van € 45.630. BNG levert daarnaast een structureel dividend voor haar aandeelhouders.</p> <p><i>* Financiële cijfers van het jaar 2017 zijn, op moment van publiceren, nog niet bekend. Om deze reden zijn de meest recente cijfers hier weergegeven</i></p> <table border="1"> <tbody> <tr> <td>Eigen Vermogen:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• per 31 december 2015</td> <td>€ 4.163 miljoen</td> </tr> <tr> <td>Vreemd Vermogen:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• per 31 december 2015</td> <td>€ 145.317 miljoen</td> </tr> <tr> <td>Resultaat:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>• Het resultaat over 2015</td> <td>€ 226 miljoen</td> </tr> </tbody> </table>		Eigen Vermogen:		• per 31 december 2015	€ 4.163 miljoen	Vreemd Vermogen:		• per 31 december 2015	€ 145.317 miljoen	Resultaat:		• Het resultaat over 2015	€ 226 miljoen
Eigen Vermogen:														
• per 31 december 2015	€ 4.163 miljoen													
Vreemd Vermogen:														
• per 31 december 2015	€ 145.317 miljoen													
Resultaat:														
• Het resultaat over 2015	€ 226 miljoen													
Risico's en kansen	Niet van toepassing													

PARAGRAAF 7 GRONDBELEID

INLEIDING

Grondbeleid is om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstelling van een aantal programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's.

Grondbeleid gemeente Olst-Wijhe

Grondbeleid kan als volgt worden gedefinieerd:

“Het op een zodanige wijze handhaven van het bestaande grondgebruik, het innemen van grondpositie, dan wel het zodanig realiseren van gewenste veranderingen in dat grondgebruik, dat dit past in de doelstellingen die de gemeente geformuleerd heeft in het kader van het ruimtelijk beleid.” Hieruit blijkt dat het grondbeleid een belangrijke bijdrage levert aan de realisatie van de ruimtelijke doelstellingen.

In de Nota Grondbeleid wordt uitgegaan van een passief of faciliterend grondbeleid waar dat kan en een actief grondbeleid waar dat moet. De gemeente heeft voor de komende jaren voldoende grondposities om de geplande ontwikkelingen mogelijk te maken. De grondexploitaties van de lopende projecten zijn aangepast aan de huidige marktsituatie. Dit betekent dat voor alle exploitaties is gekeken naar het uitgiftetempo van de kavels en de grondprijzen voor de projecten. Ook is nauwkeurig gekeken naar de in elke grondexploitatie opgenomen plankosten.

Het uitgangspunt in de Nota Grondbeleid is dat het totaal van de bouwgrondexploitaties tenminste sluitend dient te zijn. Dit is op basis van de aanpassingen aan de markt momenteel niet het geval. Dit noopt tot het continue doorlichten van de grondexploitaties, waarbij kritisch wordt gekeken naar de kosten van exploitaties, zoals het kwaliteitsniveau en de kosten van bouw- en woonrijpmaken. Met de Grondexploitatiewet (onderdeel van de Wet ruimtelijke ordening), de verankering van de Nota Bovenwijkse Voorzieningen in de Toekomstvisie Olst-Wijhe en het bijbehorende Realisatiehoofdstuk is de mogelijkheid tot kostenverhaal toegenomen, daar waar geen actieve grondpolitiek gevoerd wordt. Dit betekent dat ook als de gemeente geen grondpositie heeft er wel kan worden gestuurd door het aangaan van een anterieure overeenkomst. Hierin kunnen afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld de uitvoering, de fasering en planning en het kostenverhaal. Voor situaties waarin partijen niet komen tot een anterieure overeenkomst moeten de kosten als bedoeld in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) worden verhaald door middel van een exploitatieplan.

Nota Bovenwijkse voorzieningen

De Nota Bovenwijkse Voorzieningen wordt elke keer voor vier jaar vastgesteld. Bij de vierjaarlijkse herziening van de Nota Bovenwijkse Voorzieningen wordt ingegaan op de projecten, die in de daaropvolgende vier jaar gerealiseerd worden. Dit betekent dat de bijdrage voor de reserve Bovenwijkse voorzieningen ook elke vier jaar opnieuw wordt bepaald op basis van de projecten, die de komende vier jaar gerealiseerd worden. In beeld is gebracht, welke projecten volgens de realisatieparagraaf na 2014 en tot 2020 gepland staan. De Nota Bovenwijkse voorzieningen wordt als onderdeel van de Structuurvisie herzien.

Op basis van de in de huidige Structuurvisie genoemde projecten is een bijdrage bovenwijks van € 5 per m² vastgesteld. Geconstateerd wordt, dat dit voor een aantal complexen nog tot een negatieve exploitatie leidt. Daarom is met deze bijdrage alleen rekening gehouden in de exploitaties, die dit kunnen dragen. Tevens wordt de bijdrage van € 5 per m² bij particuliere initiatieven in rekening gebracht.

Uitvoering grondbeleid

De uitvoering van het grondbeleid behelst voornamelijk de volgende taken:

- Het beheer van onroerende zaken (permanent beheer)

- Productie van bouwgronden, grondexploitatie (verwerving, tijdelijk beheer, bouwrijp maken, verkoop bouwgrond en woonrijp maken).
- Het maken en vastleggen van afspraken met derden in een (anterieure) overeenkomst betreffende de kosten van de grondexploitatie van de locatie, planschadekosten, kosten bovenwijkse voorzieningen, bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen, financiële zekerheidsstelling, tijdvak en fasering, locatie-eisen, woningbouwcategorieën, doorlopen van (planologische) procedures.

BELEID

Binnen de grondexploitatie zijn de financiële risico's die worden gelopen vaak groot en de doorlooptijden lang. Een helder beeld en een reële inschatting van de financiële risico's is dan op zijn plaats. Van de resultaten van de grondexploitaties wordt verwacht dat deze positief zijn en/of een substantiële bijdrage leveren aan de (ruimtelijke) doelstellingen. De in exploitatie genomen complexen dienen elkaar te kunnen afdekken. Indien blijkt dat het (geprognosticeerde) resultaat van een exploitatie negatief uitvalt, dient er, conform het voorzichtigheidsprincipe en de voorschriften in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv), een voorziening ter afdekking van het tekort gevormd te worden ten laste van de algemene middelen of reserves. Indien het resultaat van alle complexen positief blijkt, rekening houdend met het benodigde weerstandsvermogen, kunnen deze middelen worden gebruikt ter realisering van de andere gemeentelijke doelstellingen. Hierbij moet er echter rekening mee gehouden worden dat winsten pas genomen mogen worden na realisatie ervan, rekening houdend met het voorzichtigheidsprincipe.

RESULTATEN GRONDEXPLOITATIES

De Commissie BBV heeft een aantal stellige uitspraken gedaan ten aanzien van de regelgeving met betrekking tot de grondexploitaties in hun Notitie Grondexploitaties 2016 (maart 2016).

Rente

Voorheen werd als rekenrente voor grondexploitaties uitgegaan van een omslagrente (= de rekenrente die in de begroting wordt toegepast voor toerekening van rente aan producten en investeringen). De hoogte van de omslagrente werd, zoals in de Nota Grondbeleid is vastgelegd, jaarlijks bepaald bij het vaststellen van de begrotingsrichtlijnen.

De notitie Grondexploitaties 2016 van de Commissie BBV geeft aan dat de toegestane toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen is (voorlopig) berekend op 2,41%.

Disconteringsvoet

Hiernaast heeft de Commissie BBV een stellige uitspraak gedaan inzake de disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties. Bij de bepaling van de disconteringsvoet wordt met het volgende rekening gehouden:

- de tijdwaarde van het geld;
- het risico op afwijkingen van geschatte kasstromen in omvang en tijdstip.

De disconteringsvoet die alle gemeenten vanaf 2016 moeten hanteren in de berekening van de contante waarde voor grondexploitaties bedraagt 2% (was 4%). Hierbij wordt aangesloten bij het prijsinflatiestreefcijfer van de Europese Centrale Bank.

In onderstaand overzicht zijn de resultaten van grondexploitaties weergegeven, zoals deze zijn opgenomen in de jaarrekening 2015. Eveneens zijn de consequenties van de wijziging van deze parameters in dit overzicht in beeld gebracht.

	Resultaat*		Resultaat*		Vershil	
	1-1-2016 Jaarrekening 2015		1-1-2016 nieuwe rente		nieuwe rente t.o.v. oude rente	
	verlies	winst	verlies	winst		
NIEGG:						
Meente noord	-749.569		-722.679		26.890	beter
Subtotaal	-749.569		-722.679		26.890	beter
In exploitatie:						
Meente Zuid		302.572		312.519	9.947	beter
Wesepe bedrijventerrein	-85.420		-245		85.175	beter
Wesepe won	-569.481		-524.709		44.772	beter
Noorder Koeslag		120.629		475.986	355.357	beter
Boerhaar	-183.998		-183.974		24	beter
Zonnekamp Oost		40.112		187.656	147.544	beter
Zonnekamp West		1.165.302		1.193.392	28.090	beter
De Enk	-1.821.630		-1.831.225		-9.595	minder
Subtotaal	-2.660.529	1.628.615	-2.540.153	2.169.553	661.314	beter
Totaal	-3.410.098	1.628.615	-3.262.832	2.169.553	-688.204	beter
Per saldo		-1.781.483		-1.093.279	688.204	
	2016					
			1-1-2016 nieuwe rente		nw rente t.o.v. oude rente	
Te verwachten verliezen waarvoor een voorziening is getroffen	-3.410.098		-3.262.832		147.266	afname
Te verwachten winsten	1.628.615		2.169.553		540.938	toename

*contante waarde per 1 januari

Bovenstaande tabel geeft per project de financiële resultaten weer op contante waarde per 1-1-2016. Op deze manier wordt er een vergelijking tussen de jaarrekening van 2015 en de consequenties van de Bbv-wijzigingen t.a.v. de rente en de disconteringsvoet

Uit de jaarrekening 2015 kan voor de grondexploitaties het volgende worden geconcludeerd:

- Het verwachte resultaat van de complexen in exploitatie op contante waarde bedraagt op 1 januari 2016 € 1,03 miljoen (€ -2,66 + 1,63 miljoen) negatief.
- De voeding voor de reserve "Bovenwijks" is hier € 5 per m² voor alle exploitaties die dit kunnen dragen. In betreffende grondexploitaties zijn in 2015 enkele gronden verkocht. Per 1 januari 2016 is er in de Reserve bovenwijks een bedrag aanwezig van € 89.344,-.
- De opbrengst grondverkoop bedroeg in 2015 € 0,97 miljoen.

Het resultaat/perspectief voor het totaal van alle grondexploitaties ziet er in het kort als volgt uit:

- Het verwachte resultaat van de grondexploitaties op contante waarde 1 januari 2016 bedroeg circa € 1,78 miljoen negatief.

- De verliesvoorziening wordt gevormd ter afdekking van alle negatieve complexen, per contante waarde per 1 januari van dat jaar. Per 1 januari 2016 is er een bedrag van € 3,41 miljoen nodig.

Effecten nieuwe rekenrente en disconteringsvoet

Tot en met de jaarrekening 2015 is gerekend met een percentage van 4% voor beide parameters. Zoals hierboven is vermeld, leiden de nieuwe Bbv-regels tot een aangepaste rekenrente en een andere disconteringsvoet. Dit heeft voor vrijwel alle grondexploitaties een positief effect op het financiële resultaat. In bovenstaande tabel is dit terug te lezen. In totaal verbetert het resultaat van de grondexploitaties eenmalig met bijna € 700.000. Op basis van de herrekenende resultaten kan een vrijval van de verliesvoorziening plaatsvinden ad circa € 150.000.

Specifieke ontwikkelingen grondexploitaties

Algemeen

De grondexploitaties zijn bij de jaarrekening 2015 uitgebreid tegen het licht gehouden. Dit heeft geleid tot aanpassingen van de grondexploitaties en de verliesvoorziening. Voor 2017 wordt er geen groei in de uitgifte van kavels op bedrijventerreinen en een lichte groei in de uitgifte van woningbouw kavels verwacht. Dit betekent dat het uitgiftetempo voor 2017 in alle grondexploitaties laag is ingeschat. In 2016 wordt nog een nieuwe impuls gegeven aan de marketing van bedrijventerreinen om de uitgifte te stimuleren.

Meente Noord

Op het bedrijventerrein ligt 1,6 hectare uitgeefbare grond. Deze grond moet nog bouwrijp gemaakt worden. In de grondexploitatie bij de jaarrekening 2015 wordt uitgegaan van een fasering van de gronduitgifte tot 2021. Conform de regels van de Bbv wordt momenteel onderzocht of deze Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) in 2016 al dan niet in exploitatie worden gebracht of dat deze onder materiële vaste activa (MVA) worden ondergebracht. Indien besloten wordt deze NIEGG onder te brengen in MVA dan heeft dit financiële consequenties.

Meente Zuid

Op dit bedrijventerrein is bijna 0,5 hectare uitgeefbaar. In de geactualiseerde grondexploitatie wordt uitgegaan van een verkoop in twee delen in 2016 en 2017.

Wesepe bedrijventerrein

Op dit bedrijventerrein is nog 1,3 hectare, uitgeefbaar. De verwachting is dat er tot 2026 elke twee jaar één kavel verkocht zal worden.

Wesepe woningbouw

Deze woningbouwlocatie in Wesepe bestaat uit twee delen. Het eerste deel is op één kavel na verkocht. Het tweede deel is opnieuw verkaveld (kleinere kavels), bouwrijp gemaakt en deels op de markt gebracht. Een ontwikkelaar ontwikkelt hier een achttal rijwoningen, waarbij de kaveldiepte - vanwege de verkoopbaarheid - enigszins is aangepast. De overige kavels zijn inmiddels voor particulieren beschikbaar gesteld.

Noorder Koeslag

De gemeente geeft hier woningbouw kavels uit en door ontwikkelaar Roosdom Tjhuis worden woningen verkocht. In 2016 is een succesvolle campagne doorlopen, wat heeft geresulteerd in de uitgifte van 14 kavels, waar er in totaal 15 werden aangeboden. Tevens werd in 2016 het gedeelte rondom deze nieuwe kavels bouwrijp gemaakt. In het voorjaar van 2017 volgt een nieuwe campagne voor de uitgifte van het volgende woonveld in deze wijk.

In 2016 ondertekende het college een addendum op de bouwclaimovereenkomst met Roosdom Tijhuis en Bouwfonds Property Development (BPD). Deze ontwikkelaar verkocht in 2016 een aantal woningen en startte met de realisatie hiervan.

Boerhaar III

Voor het project Boerhaar moeten nog twee kavels worden verkocht en het gebied moet nog woonrijp worden gemaakt. Het uitgangspunt is dat de grond in 2016 en 2017 wordt uitgegeven en woonrijp wordt gemaakt. Vanwege particuliere belangstelling voor de kavels zijn deze kavels voor de bouw van vrijstaande woningen wederom aangeboden aan particulieren. Hiernaast wordt de mogelijkheid open gehouden om dit gebied op andere wijze af te ronden.

De Enk

De uitvoerende werkzaamheden voor herstructurering van De Enk bevinden zich in de afrondende fase. Belangrijk punt hierin is een bedrijfsverplaatsing dat volop in beweging is.

Zonnekamp Oost

De kaveluitgifte loopt gestaag door wat een positieve invloed heeft op de grondexploitatie van deze woonwijk. Het ligt in de bedoeling om in het voorjaar van 2017 naast de uitgifte van particuliere woningbouw kavels, projectmatige bouw te realiseren in deze woonwijk. Dit om een gevarieerd aanbod te bewerkstelligen.

Zonnekamp West

In 2016 is de Vereniging Vriendenerf gestart met de bouw van de twaalf woningen. Gelet op de voortgang van het complex worden de mogelijkheden onderzocht om eind 2016 deze grondexploitatie af te ronden.

HOOFDSTUK 3 FINANCIËLE BEGROTING

3.1 OVERZICHT BATEN EN LASTEN

a. Uitkomsten begroting jaarschijf 2017

nr.	omschrijving	Realisatie 2015			Begroting 2016			Begroting 2017		
		lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Wonen en Leefomgeving	7.773.735	4.326.815	3.446.920	10.216.932	5.505.035	4.711.897	9.274.179	6.374.333	2.899.846
2	Veiligheid	2.044.971	244.751	1.800.221	2.042.267	91.716	1.950.551	1.750.715	60.622	1.690.093
3	Economie, recreatie en toerisme	891.136	445.605	445.531	1.416.145	1.117.538	298.607	1.524.572	1.366.735	157.837
4	Duurzaamheid	2.074.828	1.625.456	449.371	2.139.337	1.637.628	501.709	1.672.971	1.543.014	129.957
5	Jeugd en Onderwijs	6.427.832	262.267	6.165.565	5.904.144	81.143	5.823.001	5.525.961	81.143	5.444.818
6	Welzijn, Sport & Cultuur	3.478.183	1.032.778	2.445.405	3.336.856	497.043	2.839.813	2.861.052	288.460	2.572.592
7	Werk, inkomen en zorg	11.030.685	2.784.898	8.245.786	11.993.924	2.528.696	9.465.228	11.138.452	2.908.725	8.229.727
8	Dienstverlening	530.534	297.751	232.782	526.525	296.380	230.145	179.725	305.900	-126.175
9	Bestuur en communicatie	3.888.986	830.188	3.058.799	4.014.888	1.164.850	2.850.038	1.552.619	638.950	913.669
	subtotaal	38.140.890	11.850.510	26.290.380	41.591.018	12.920.029	28.670.989	35.480.246	13.567.882	21.912.364
-	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.142.151	28.369.518	-27.227.367	2.168.967	28.616.224	-26.447.257	-262.762	27.459.938	-27.722.700
-	Overhead (0.4)							5.784.237	129.581	5.654.656
-	Heffing vennootschapsbelasting									
	Totaal saldo van baten en lasten	39.283.041	40.220.028	-936.987	43.759.985	41.536.253	2.223.732	41.001.721	41.157.401	-155.680
	Mutaties reserves (0.10)	1.813.696	2.323.001	-509.305	2.007.419	4.231.151	-2.223.732	725.356	680.602	44.754
	Gerealiseerd resultaat (0.11)	41.096.737	42.543.029	-1.446.292	45.767.404	45.767.404	0	41.727.077	41.838.003	-110.926

(Lasten - baten, negatief bedrag is voordelig)

nr.	omschrijving	Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020		
		lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Wonen en Leefomgeving	8.216.503	5.354.741	2.861.762	7.408.100	4.511.565	2.896.535	6.930.489	4.053.240	2.877.249
2	Veiligheid	1.749.768	62.822	1.686.946	1.748.818	62.822	1.685.996	1.747.871	62.822	1.685.049
3	Economie, recreatie en toerisme	844.900	690.716	154.184	824.378	673.999	150.379	925.549	785.956	139.593
4	Duurzaamheid	1.674.695	1.542.834	131.861	1.673.161	1.542.654	130.507	1.671.586	1.542.474	129.112
5	Jeugd en Onderwijs	5.554.144	81.143	5.473.001	5.538.876	81.143	5.457.733	5.529.835	81.143	5.448.692
6	Welzijn, Sport & Cultuur	2.831.236	287.932	2.543.304	2.774.809	290.506	2.484.303	2.823.263	294.631	2.528.632
7	Werk, inkomen en zorg	10.941.790	2.908.725	8.033.065	10.769.171	2.908.725	7.860.446	10.640.962	2.908.725	7.732.237
8	Dienstverlening	165.671	280.400	-114.729	138.116	231.900	-93.784	97.962	200.900	-102.938
9	Bestuur en communicatie	1.552.879	638.950	913.929	995.620	1.450	994.170	999.494	1.450	998.044
	subtotaal	33.531.586	11.848.263	21.683.323	31.871.049	10.304.764	21.566.285	31.367.011	9.931.341	21.435.670
-	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	70.133	27.496.762	-27.426.629	135.343	27.331.365	-27.196.022	122.660	27.287.974	-27.165.314
-	Overhead (0.4)	5.717.666	113.341	5.604.325	5.625.101	138.741	5.486.360	5.537.996	66.373	5.471.623
-	Heffing vennootschapsbelasting									
	Totaal saldo van baten en lasten	39.319.385	39.458.366	-138.981	37.631.493	37.774.870	-143.377	37.027.667	37.285.688	-258.021
	Mutaties reserves (0.10)	689.765	590.604	99.161	677.622	575.372	102.250	672.222	598.411	73.811
	Gerealiseerd resultaat (0.11)	40.009.150	40.048.970	-39.820	38.309.115	38.350.242	-41.127	37.699.889	37.884.099	-184.210

(Lasten - baten, negatief bedrag is voordelig)

b. Recapitulatie (saldi per programma voor periode 2015-2020 *€1,-)

nr.	omschrijving programma	Saldo 2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Rekening	Begroting				
1	Wonen en Leefomgeving	3.446.920	4.711.897	2.899.846	2.861.762	2.896.535	2.877.249
2	Veiligheid	1.800.221	1.950.551	1.690.093	1.686.946	1.685.996	1.685.049
3	Economie, recreatie en toerisme	445.531	298.607	157.837	154.184	150.379	139.593
4	Duurzaamheid	449.371	501.709	129.957	131.861	130.507	129.112
5	Jeugd en Onderwijs	6.165.565	5.823.001	5.444.818	5.473.001	5.457.733	5.448.692
6	Welzijn, Sport & Cultuur	2.445.405	2.839.813	2.572.592	2.543.304	2.484.303	2.528.632
7	Werk, inkomen en zorg	8.245.786	9.465.228	8.229.727	8.033.065	7.860.446	7.732.237
8	Dienstverlening	232.782	230.145	-126.175	-114.729	-93.784	-102.938
9	Bestuur en communicatie	3.058.799	2.850.038	913.669	913.929	994.170	998.044
	subtotaal	26.290.380	28.670.989	21.912.364	21.683.323	21.566.285	21.435.670
	- Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-27.227.367	-26.447.257	-27.722.700	-27.426.629	-27.196.022	-27.165.314
	- Overhead (0.4)			5.654.656	5.604.325	5.486.360	5.471.623
	- Heffing vennootschapsbelasting			0	0	0	0
	Totaal saldo van baten en lasten	-936.987	2.223.732	-155.680	-138.981	-143.377	-258.021
	Mutaties reserves (0.10)	-509.305	-2.223.732	44.754	99.161	102.250	73.811
	Resultaat	-1.446.292	0	-110.926	-39.820	-41.127	-184.210

(Lasten - baten, negatief bedrag is voordelig)

3.2 GEPROGNOSTICEERDE BALANS

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	Rekening 31-12-2015	Begroting 31-12-2016	Begroting 31-12-2017	Begroting 31-12-2018	Begroting 31-12-2019	Begroting 31-12-2020
Vaste activa						
<i>Materiële vaste activa</i>	41.827	40.467	38.760	38.806	37.083	35.436
<i>Financiële vaste activa</i>	12.034	11.361	10.993	10.622	9.797	9.436
Totaal vaste activa	53.861	51.828	49.753	49.428	46.880	44.872
Vlottende activa						
<i>Voorraden</i>	12.165	12.097	12.027	11.956	11.884	11.810
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>	2.650	2.650	2.650	2.650	2.650	2.650
<i>Liquide middelen</i>	10	10	10	10	10	10
<i>Overlopende activa</i>	3.278	3.278	3.278	3.278	3.278	3.278
Totaal vlottende activa	18.103	18.035	17.965	17.894	17.822	17.748
Totaal - generaal	71.964	69.863	67.718	67.322	64.702	62.620

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	Rekening 31-12-2015	Begroting 31-12-2016	Begroting 31-12-2017	Begroting 31-12-2018	Begroting 31-12-2019	Begroting 31-12-2020
Vaste passiva						
<i>Eigen vermogen</i>	15.167	13.041	13.290	13.609	13.946	14.257
<i>Voorzieningen</i>	6.614	5.982	5.833	5.768	5.714	5.672
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>	40.467	36.697	32.923	29.646	27.314	25.293
Totaal vaste passiva	62.248	55.720	52.046	49.023	46.974	45.223
Vlottende passiva						
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>	6.367	10.794	12.323	14.950	14.379	14.048
<i>Overlopende passiva</i>	3.349	3.349	3.349	3.349	3.349	3.349
Totaal vlottende passiva	9.716	14.143	15.672	18.299	17.728	17.397
Totaal - generaal	71.964	69.863	67.718	67.322	64.702	62.620

3.2.1. TOELICHTING ACTIVA

VASTE ACTIVA

De balanswaarde van de materiële vaste activa neemt door afschrijvingen per jaar af. In 2018 wordt naar verwachting een aantal lopende investeringswerken afgerond, wat resulteert in een lichte stijging van de materiële vaste activa.

De balanswaarde van de financiële vaste activa neemt door aflossingen per jaar af.

VLOTTENDE ACTIVA

De voorraden nemen per jaar af. Dit komt doordat de toenemende contante waarde verliesvoorziening grondexploitaties op de balans in mindering wordt gebracht op de boekwaarde waarde van de voorraad bouwgronden.

Naar verwachting zijn er geen mutaties in de vorderingen, liquide middelen (kas) en overlopende activa.

3.2.2. TOELICHTING PASSIVA

VASTE PASSIVA

Het eigen vermogen neemt vanaf 2016 geleidelijk toe. Er wordt meer gestort in de reserves dan er aan wordt onttrokken. Het totaal van de voorzieningen neemt per jaar af. Er wordt meer aan de voorzieningen onttrokken dan gestort. Wij lossen onze vaste schulden (1 jaar of langer) jaarlijks af, wat resulteert in afnemend lang vreemd vermogen op de balans.

VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva bestaat met name uit kortlopende leningen (korter dan 1 jaar). Voor de begroting 2017 e.v. ramen we een toenemend financieringstekort, welke gefinancierd worden middels kortlopende leningen (korter dan 1 jaar).

Naar verwachting zijn er geen mutaties in de overlopende passiva.

3.3 FINANCIËLE POSITIE

3.3.1. INLEIDING

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) is bij de aanbidding van de begroting een uiteenzetting van de financiële positie voorgeschreven. In dit hoofdstuk wordt hieraan mede invulling gegeven.

3.3.2. BEGROTINGSRICHTLIJNEN 2017-2020

De begrotingsrichtlijnen zijn vastgesteld als onderdeel van de Kadernota. Deze zijn uitgangspunt voor deze begroting.

Algemeen

De Beleids- en financiële begroting 2017-2020 wordt gebaseerd op de beleids- en financiële begroting 2016-2019, vastgesteld door uw raad d.d. 9 november 2015, inclusief de begrotingswijzigingen tot en met de 1^e bestuursrapportage 2016.

Loonkostenmutatie gemeentepersoneel

De loonkosten van het gemeentepersoneel worden gebaseerd op de vastgestelde formatie (peildatum mei 2016). Hierin zijn begrepen de maatregelen die 'in formatieve zin' zijn genomen voortvloeiende uit de heroverweging 2013 fase 4. De loonkosten voor 2017 zijn berekend op basis van de afspraken in de CAO Gemeenten over 2016 en die doorlopen tot 1 mei 2017. Hierbij is uitgegaan van de meest recente pensioenpremies en werkgeversbijdragen (peildatum mei 2016), de feitelijke salarissen van de vastgestelde salarisschalen in 2017 én rekening houdend met de door het college van burgemeester en wethouders genomen besluiten met rechtspositionele consequenties. Voor het jaar 2017 wordt rekening gehouden met een stijging met 1% van de sociale lasten en pensioenen (de werkgeverslasten).

De huidige CAO Gemeenten loopt door tot en met april 2017. Er is nog geen rekening gehouden met de nieuwe CAO die vanaf mei 2017 ingaat, omdat tegenover de te verwachten loonkosten nu nog geen inkomsten staan vanuit het Gemeentefonds. De ontwikkelingen hiervan worden bij de bestuursrapportage 2017 gevolgd.

Prijsmutatie (algemeen)

Voor 2017 wordt de prijsontwikkeling en daarmee de indexering ingeschat op 1%. Deze indexering is gebaseerd op het Indexcijfer voor Materiële Overheidsconsumptie (IMOC), zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP 2016) van het Centraal Planbureau, dat in maart 2016 is gepubliceerd. Gelet op de financiële positie van onze gemeente en de langzaam herstellende Nederlandse economie wordt voorgesteld rekening te houden met een prijsmutatie van 0% voor 2016, met uitzondering van de contractueel afgesproken prijsmutaties. De 0% prijsmutatie is ook van toepassing op subsidies, die gemeente verstrekt aan instellingen, verenigingen, etc. De meerjarenraming wordt opgesteld op basis van constante prijzen. Dit betekent dat de meerjarenraming wordt gebaseerd op het prijsniveau van het begrotingsjaar en er in latere jaren geen verdere indexering wordt toegepast.

Loonkosten- en prijsmutatie professionele welzijnsinstellingen

Voor compensatie van de loonkostenmutatie van primaire voorzieningen gelden ten opzichte van 2017 de landelijke richtlijnen voor de CAO Welzijn en CAO bibliotheek (publicatie VNG). De 0 % prijsmutatie geldt ook voor verstrekte subsidies aan instellingen voor primaire voorzieningen.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen/samenwerkingsverbanden

Er wordt uitgegaan van de door de gemeenschappelijk regelingen/samenwerkingsverbanden laatst vastgestelde (meerjaren)begroting (2016 of 2017) en de wijzigingen daarop op basis van de door

de samenwerkingsverbanden vastgestelde begrotingswijzigingen, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt.

Eventuele financiële consequenties van besluitvorming door de regio (waaronder DOWR-bedrijfsvoering) die buiten het genoemde kader vallen worden afzonderlijk gemeld bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting 2017.

Algemene heffingen

A. Gemeentelijke belastingen (algemene middelen)

1. *Onroerendezaakbelastingen*

Eigenarenbelasting woningen en eigenaren- en gebruikersbelasting niet-woningen

Alle onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. Dit heeft dus ook gevolgen voor de ozb-tariefberekeningen. Voorgesteld wordt voor de ramingen 2017 voor de ozb-tarieven uit te gaan van een opbrengststijging van 1%, gebaseerd op het Indexcijfer voor Materiële Overheidsconsumptie (IMOC), zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP 2016) van het Centraal Planbureau, dat in maart 2016 is gepubliceerd.

2. *Toeristenbelasting*

Voor de toeristenbelasting is de besluitvorming in het kader van de heroverwegingsoperatie in 2011 en het raadsbesluit van 14 december 2015 betreffende vaststelling belasting verordeningen 2016 het uitgangspunt. Overeenkomstig deze besluiten is het tarief voor 2017 € 0,50 per overnachting.

B. Heffingen en rechten

➤ *Rioolheffing*

Het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) Olst-Wijhe is in 2015 geactualiseerd.

Kaderstelling voor de berekening van de tarieven maakt hier onderdeel van uit. Het uitgangspunt is dat de heffing 100% kostendekkend is voor de totale kosten rioleringszorg.

➤ *Afvalstoffenheffing*

De tarieven worden gebaseerd op de meest actuele ramingen voor het verzamelen en verwerken van afval. Het uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn. Voorgesteld wordt om de tarieven - zoals gebruikelijk - vast te stellen bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting.

➤ *Overige leges, rechten en tarieven*

In 2014 is gestart met het onderzoek kostenonderbouwing en kostendekkendheid tarieven. Voor verschillende tarieven is de kostenonderbouwing helder gemaakt en de kostendekkendheid op nieuw beoordeeld. In 2017 vindt hierop een vervolg plaats.

Voor de legestarieven gerelateerd aan de omgevingsvergunningen en de algemeen plaatselijke verordening/bijzondere wetten vormen de raadsbesluiten van 17 november resp. 15 december 2014 het kader.

Voor overige leges, rechten en tarieven voor gemeenschapsvoorzieningen hanteren we voor 2017 een stijgingspercentage van 1%, gebaseerd op gegevens van het Centraal Planbureau (CPB) vanwege de optredende inflatie. Uitzondering hierop zijn de leges waarvan de tarieven wettelijk worden bepaald (zoals tarieven paspoorten en rijbewijzen).

Rentepercentages

Als gevolg van de wijziging van de Bbv gaat de wijze van rentetoerekening wijzigen.

Op basis van de begrotingscijfers 2016 is een voorlopige berekening uitgevoerd wat de mogelijke gevolgen van deze rentetoerekening kunnen zijn. Deze berekeningen worden bij het voorbereiden van de begroting 2017 geactualiseerd aan de hand van de cijfers 2017. Uit de voorlopige berekening 2016 is de verwachting naar voren gekomen dat in de begroting 2016 vast gehanteerde omslagpercentage van 4% in de begroting 2017 kan dalen naar 3%. Ook voor de berekening van kapitaallasten van toekomstige investeringen wordt het percentage van 3% gehanteerd.

Voor de rente van tijdelijk op te nemen financieringsmiddelen met een korte looptijd het zgn. 'kortgeld' wordt voor 2017 1,60 % aangehouden (dit was in de begroting 2016-2019 voor het jaar 2017 2,75%). De rente voor "kortgeld" is op dit moment historisch laag. Er zijn geen aanwijzingen dat daar op korte termijn verandering in komt. Voor het begrotingsjaar 2018 en de volgende jaren wordt voorgesteld 2,75% aan te houden (in aansluiting met de begroting 2016-2019).

Voor de berekening van de zgn. bespaarde rente geldt een percentage van 1,5 % en voor rentebijdrage aan de reserves wordt eveneens een percentage van 1,5% aangehouden.

Verloop inwoners en woningen

Voor berekeningen van het meerjarig financieel perspectief worden onderstaande ramingen aan gehouden. Deze aantallen zijn onder andere van belang voor de berekening van de algemene uitkering en de OZB-ontvangsten.

Tabel verloop inwoners en woningen

Stand per:	Inwoners *)	Woningen **)
1 januari 2016	17.886	7.448
1 januari 2017	17.886	7.498
1 januari 2018	17.886	7.548
1 januari 2019	17.886	7.598
1 januari 2020	17.886	7.648
1 januari 2021	17.886	7.698

*) De stand per 1 januari 2016 is het definitief door het CBS vastgestelde bevolkingscijfer. Voor de jaren 2017-2020 is rekening gehouden met een voorzichtige inschatting van de bevolkingsontwikkeling (gelijk blijvend aantal).

**) De invoering van de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) per 1 januari 2015 heeft gevolgen voor de vaststelling van de gemeentelijke woningvoorraad. In de BAG zijn recreatiewoningen bijvoorbeeld niet apart inzichtelijk, is de capaciteit bijzondere woongebouwen (o.a. bejaardenhuizen) vervallen en wordt een groep wooneenheden (bijv. een studentenflat) als 1 verblijfsobject gezien. De invoering van de BAG heeft gevolgen voor verschillende maatstaven waarop de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt berekend.

De stand per 1 januari 2016 (aantal verblijfsobjecten met een woonfunctie) is gebaseerd op de gegevens verzameling via de Landelijke voorziening Basisregistraties Adressen en Gebouwen (LV BAG). De toename van het aantal woningen (verblijfsobjecten) vanaf 2016 is gebaseerd op de Primos prognose (200 woningen in 4 jaar). De woningtoename is groter dan de bevolkingsontwikkeling. Dit wordt veroorzaakt door de gezinsverdunding per woning.

3.3.3. BELEIDSKADER PROVINCIE

Criteria repressief toezicht in 2017

Het college van Gedeputeerde Staten heeft in haar rol van toezichthouder op de gemeentefinanciën criteria vastgesteld voor repressief toezicht op de begroting 2017. Deze brief is aan uw raad voorgelegd in de vergadering van 18 april 2016.

Uitgangspunten om voor het begrotingsjaar 2017 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen zijn:

De Begroting 2017 moet voldoen aan:

1. het structurele en reële evenwicht. Als dat niet het geval is, dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in 2020 tot stand zal komen;
2. de Jaarrekening 2015 behoort structureel en reëel in evenwicht te zijn. Indien de jaarrekening niet in evenwicht is, zal het structureel tekort worden betrokken bij het onderzoek door de provincie van de Begroting 2017. Dit betekent dat in de jaarrekening inzicht moet worden gegeven in het structurele en incidentele aandeel van het tekort.

De vastgestelde Jaarrekening 2015 en de Begroting 2017 dienen tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2016, aan Gedeputeerde Staten te zijn gezonden.

Het begrip structureel evenwicht houdt in dat in de begroting jaarlijks de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Het begrip reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen, met andere woorden of de ramingen als geloofwaardig kunnen worden beschouwd. Daarnaast controleert de provincie of de begroting/meerjarenraming volledig is.

(Geen) opschuivend sluitend meerjarenperspectief

Indien de Begroting 2017 structureel en reëel niet in evenwicht is, maar aannemelijk is gemaakt dat dit evenwicht in de meerjarenraming (2020) tot stand wordt gebracht, dan zal de provincie aandacht tijdens het begrotingsproces 2018 aan uw gemeente extra aandacht geven. Met extra aandacht bedoelt de provincie dat zij controleert of er sprake is van een opschuivend sluitend meerjarenperspectief, met andere woorden of de gemeente problematiek doorschuift.

Algemene Uitkering

De provincie gaat er bij de beoordeling van de begroting vanuit dat hierin tenminste de mei/junicirculaire 2016 is verwerkt. Er kan ook uitgegaan worden van de uitkomsten van de septembercirculaire. Wanneer daarvoor wordt gekozen, dan is van belang dat hierin een consistent beleid wordt gevoerd.

Grondexploitaties

Volgens het BBV (mede gebaseerd op algemene economische beginselen) moeten verliezen van grondexploitaties onmiddellijk en voor het gehele bedrag genomen worden op het moment dat deze bekend zijn. Het activeren van tekorten is niet toegestaan. Dit kan leiden tot een negatieve algemene reserve. Wanneer de algemene reserve negatief wordt, moet de gemeente deze negatieve stand van de algemene reserve binnen de termijn van de meerjarenraming wegwerken. Lukt dit niet, dan komt de gemeente onder preventief toezicht.

Onderhoud kapitaalgoederen

Bezuinigingen op het jaarlijks en groot onderhoud worden door de provincie alleen positief beoordeeld, indien aannemelijk wordt gemaakt dat het verlagen van het kwaliteitsniveau van het onderhoud van de kapitaalgoederen niet zal leiden tot achterstallig onderhoud en/of onveilige situaties. Daarnaast zal een actualisatie van het beheerplan op basis van de door de raad vastgestelde verlaging van het kwaliteitsniveau noodzakelijk zijn. Er is sprake van een ondergrens voor wat betreft het vast te stellen onderhoudsniveau van kapitaalgoederen. Dit is het minimale niveau, waarop nog geen kapitaalvernietiging plaatsvindt en/of er geen sprake is van onveilige situaties. Het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Wateren Wegenbouw en de Verkeerstechiek (CROW) heeft dat minimale niveau voor wegenonderhoud bepaald en getypeerd met niveau C.

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen moet conform de voorschriften van het BBV worden opgesteld. Achterstallig onderhoud, moet, tezamen met de financiële vertaling hiervan, hierin worden opgenomen. Ook moeten de maatregelen, die getroffen worden om de achterstanden in te halen, benoemd worden.

De provincie heeft het afgelopen jaar geconstateerd dat in een aantal gevallen sprake is van een substantiële vermindering van de omvang van de onderhoudsvoorzieningen voor kapitaalgoederen. Voor zover dit een gevolg is van bijgestelde beheerplannen is dit verklaarbaar en acceptabel. Is er echter geen sprake van nieuw of aanvullend beleid en strookt de omvang van de budgetten of de toevoeging aan de voorziening niet met de op basis van het beheerplan benodigde budget, dan merkt de provincie dit aan als een onvolledige of niet realistische raming.

De provincie attendeert erop dat lasten van groot onderhoud kapitaalgoederen op twee manieren verwerkt kunnen worden in de begroting/jaarrekening:

1. De lasten worden in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie gebracht.

2. De lasten komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 44 lid 1c BBV) In het geval de lasten gelijkmatig verdeeld worden over verschillende begrotingsjaren. Het BBV kent dus niet de mogelijkheid om onderhoudslasten via een bestemmingsreserve te egaliseren. De provincie accepteert (in overleg) echter een redelijke termijn om de (tijdelijke) oplossing te 'repareren'. In het geval het groot onderhoud kapitaalgoederen wordt geëgaliseerd via een bestemmingsreserve groot onderhoud kapitaalgoederen, zal de provincie de onttrekking aan deze bestemmingsreserve aanmerken als incidentele dekking. Dat heeft dan gevolgen voor het structureel begrotingssaldo.

Vluchtelingen en statushouders

De toestroom van vluchtelingen naar Nederland is de afgelopen periode sterk toegenomen. Voor de huisvesting van statushouders - vluchtelingen die een verblijfsstatus hebben gekregen - is de gemeente verantwoordelijk. Naast het zorgen voor voldoende woningen, is het tevens van belang om in de begroting 2017-2020 rekening te houden met extra lasten (en evt. ook baten) die voortvloeien uit de opname van statushouders in uw gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan huisvestingskosten, maar ook aan hogere lasten voor sociale voorzieningen.

Gemeenschappelijke regelingen

De provincie constateert dat de gemeenschappelijke regelingen nog te veel nadruk leggen bij de jaarbegroting. De meerjarenraming geeft nog te weinig inzicht in de te verwachten ontwikkelingen en wat de deelnemende gemeenten meerjarig verwachten aan gemeentelijke bijdragen. De deelnemende gemeente is primair verantwoordelijk voor de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. Het is van belang dat de deelnemende gemeente voldoende sturing en regie ontwikkelt richting de gemeenschappelijke regeling door bijvoorbeeld een afdoende meerjarenbeleidsplan. De financiële consequenties, die hieruit voortvloeien, kunnen worden verwerkt in de meerjarenraming. Dit geldt ook voor de loon- en prijsstijgingen, die kunnen worden verwerkt in de meerjarenraming. De provincie adviseert toe te zien op een reële en volledige meerjarenraming bij uw gemeenschappelijke regelingen.

3.3.4. ONTWIKKELINGEN FINANCIËEL PERSPECTIEF

In uw vergadering van 4 juli jl. heeft uw raad de Kadernota 2017-2020 besproken. De kadernota vormt het kader voor het financiële perspectief in de begroting 2017-2020.

De beleidsbegroting 2017-2020 is materieel in evenwicht. De begroting is gebaseerd op de begroting 2016-2019, de (geactualiseerde) autonome ontwikkelingen en bestaand beleid, zoals uiteengezet in de Kadernota 2017-2020 alsmede de actualisatie van de ontwerpbegroting 2017. De in de kadernota aangegeven categorieën: algemene autonome ontwikkelingen, de ontwikkelingen algemene uitkering, de ontwikkelingen bestaand beleid alsmede de dekking en oplossingen bestaand beleid zijn verwerkt in de ontwerpbegroting 2017-2020. Het is niet nodig gebleken met aanvullende dekkingsvoorstellen te komen om de begroting 2017 (excl. nieuw beleid) sluitend te maken en de jaarschijf 2020 structureel sluitend.

A. Beeld van het meerjarenperspectief ontwerpbegroting 2017-2020

Het beeld van het meerjarenperspectief van de ontwerpbegroting 2017-2020 (excl. nieuw beleid) is als volgt.

Financieel Kader	2017	2018	2019	2020
Ontwerpbegroting 2017-2020	110.926	39.822	41.128	184.211

Het financieel perspectief van de opgestelde begroting laat vooral in de jaren 2017 en 2020 een verbetering zien ten opzichte van het beeld, zoals dat geschetst is in de Kadernota 2017-2020. Het verschil is met name het gevolg van de aanpassing (berekening) van de Algemene uitkering en de praktische effecten van toerekening van rentelasten op grond van de vernieuwde Bbv. Bij het

opstellen van de productenramingen (na de kadernota) wordt duidelijk hoe bepaalde aannames in de kadernota in de gedetailleerde begroting doorwerken.

De verschillen zijn samengevat als volgt:

Financieel kader concept Begroting	2017	2018	2019	2020
Kadernota 2017-2020	-59.031	46.574	21.775	-79.225
Ontwerpbegroting 2017	110.926	39.822	41.128	184.211
Vershil	169.957	-6.752	19.353	263.436

B. Toelichting van de verschillen ten opzichte van de Kadernota.

Het verschil is vooral het gevolg van de aanpassing van de Algemene uitkering. Het beeld is als volgt:

concept Begroting	2017	2018	2019	2020
Algemene autonome ontwikkelingen	162.079	-89.545	-88.107	-75.693
Ontwikkelingen algemene uitkering	-20.780	65.680	116.008	306.446
Ontwikkelingen bestaand beleid	28.658	17.113	-8.548	32.683
Vershil	169.957	-6.752	19.353	263.436

De afwijkingen per onderdeel worden hierna toegelicht:

B1. Algemene autonome ontwikkelingen

Algemene autonome ontwikkelingen	2017	2018	2019	2020
Loonmaatregelen	8.385	8.999	8.999	8.999
Prijscompensatie/indexering	9.769	7.796	7.597	8.557
Kapitaallasten	-14.044	-15.340	-16.703	-9.249
Financieringsvoordeel	82.569	0	0	0
Herberekening annuïtair afschrijven		-91.000	-88.000	-84.000
Renteomslagpercentage (wijziging BBV)	75.400	0	0	0
	162.079	-89.545	-88.107	-75.693

Toelichting op de verschillende onderdelen:

Loonmaatregelen

Algemene autonome ontwikkelingen	2.017	2.018	2.019	2.020
Loonmaatregelen	KN2017	-160.000	-160.000	-160.000
	B2017	-151.615	-151.001	-151.001
		8.385	8.999	8.999

In de Kadernota is het effect van de loonmaatregelen op € 160.000 nadelig ingeschat. Uit de nieuwe berekeningen blijkt dat het per saldo gaat om € 151.000. De salarissen zijn opgesteld op basis van de huidige Cao en voor sociale lasten en pensioenpremies is rekening gehouden met een stijging van 1%. Door wijzigingen in het personeelsbestand zijn er ook voordelen ontstaan door lagere inschaling.

Prijscompensatie/indexering

Algemene autonome ontwikkelingen	2.017	2.018	2.019	2.020
Prijscompensatie/indexering	KN2017	-70.000	-70.000	-70.000
	B2017	-60.231	-62.204	-61.443
		9.769	7.796	7.597

In de Kadernota is rekening gehouden met € 70.000. Uitgangspunt is een indexering van 0%, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt. Het betreft hier contracten, de subsidiering van professionele welzijnsorganisaties, bijdragen aan verbonden partijen en samenwerkingsverbanden. De

indexering komt in werkelijkheid op ongeveer € 60.000. Dit is o.a. het gevolg van een lage cao-ontwikkeling voor welzijnsorganisaties en matiging bij verbonden partijen.

Kapitaallasten

Algemene autonome ontwikkelingen		2.017	2.018	2.019	2.020
Kapitaallasten	KN2017	0	0	0	20.000
	B2017	-14.044	-15.340	-16.703	10.751
		-14.044	-15.340	-16.703	-9.249

In 2015 is overgestapt op een geautomatiseerde verwerking van de investeringen en de berekening van kapitaallasten. Hierdoor zijn op onderdelen de kapitaallasten iets aangepast. In de jaren 2017 tot en met 2019 is een nadeel ontstaan van € 14.000 oplopend naar € 16.700. In 2020 is het voordelig effect van vrijvallende kapitaallasten € 10.750 in plaats van de geraamde € 20.000 in de Kadernota.

Financieringsvoordeel

Algemene autonome ontwikkelingen	2017	2018	2019	2020
Financieringsvoordeel	82.569	0	0	0

Conform de begrotingsrichtlijnen is het rentepercentage voor kort geld in 2017 verlaagd van 2,75% naar 1,6%. Wij merken op dat wij deze afwijking abusievelijk niet bij de Kadernota hebben gemeld.

Herberekening annuïtair afschrijven (nieuw t.o.v. de kadernota)

Algemene autonome ontwikkelingen	2017	2018	2019	2020
Herberekening annuïtair afschrijven		-91.000	-88.000	-84.000

In de vraag- en antwoordrubriek van de commissie BBV over de notitie Rente is expliciet vermeld dat annuïteiten (ook op bestaande investeringen) moeten worden herberekend op basis van de omslagrente. De nieuw berekende annuïteiten moeten worden toegepast op de resterende boekwaarde. Zogenaemde uitzonderingsrentes zijn niet meer toegestaan.

Onze gemeente kent enkele investeringen (met name het gemeentekantoor en de Capellenborg), die op annuïteitsbasis worden afgeschreven. De verlaging van het omslagpercentage van 4 tot 2% leidt tot hogere afschrijvingen in de eerstkomende jaren dan op basis van de huidige annuïteiten is berekend.

Renteomslagpercentage

Algemene autonome ontwikkelingen		2017	2018	2019	2020
Omslagrentepercentage	KN2017	-75.400	-75.400	-75.400	-75.400
	B2017	0	-75.400	-75.400	-75.400
		75.400	0	0	0

De bedragen zijn conform Kadernota overgenomen met uitzondering van de eerste jaarschijf 2017. In de Kadernota is een inschatting gemaakt van de gevolgen van het nieuwe rentebeleid in de Bbv op het omslagrentepercentage. Op basis van de concept begroting 2017-2020 en de notitie Rente van juli 2016 is deze berekening geactualiseerd.

In de kadernota 2017-2020 is rekening gehouden met een structureel nadelig budgettair effect van € 75.400 vanwege een neerwaartse bijstelling van de renteomslag van 4% tot 3% voor de doorberekening van rentelasten in de tariefberekeningen voor de rioolrechten en afvalstoffenheffing. Op basis van de nieuwe notitie Rente van juli 2016 moet echter uitgegaan worden van 2% rente. Dan is het effect van de renteomslag echter € 150.800 (het dubbele dan waarmee rekening is gehouden). Daarbij dient te worden aangetekend dat het fiscaal juridisch is toegestaan om een redelijk deel van de rentelasten mee te nemen in de kostenopstelling die ten grondslag ligt aan de tariefberekening. Per saldo betekent een en ander dat de helft van het herberekende bedrag kan worden doorberekend in de tarieven.

Aangezien de nieuwe notitie Rente pas in juli 2016 is verschenen, hoeft hiermee voor dit onderdeel pas met ingang van 2018 rekening te worden gehouden. Omdat er daarnaast nog altijd onzekerheden zijn met betrekking tot de uitleg van de notitie Rente wordt voorgesteld met ingang

van de jaarschijf 2018 een stelpost voor het budgettaire effect op te nemen. Concreet betekent dit dat het bedrag in 2017 kan vervallen.

B2. Ontwikkelingen Algemene Uitkering

Ontwikkelingen algemene Uitkering	2.017	2.018	2.019	2.020
2e fase onderhoud gemeentefonds	-22.370	11.450	-11.000	-2.000
Accres/aanpassen aantallen etc	1.590	1.730	1.008	119.446
Compensatie afname accres	0	52.500	126.000	189.000
	-20.780	65.680	116.008	306.446

2^e fase groot onderhoud Gemeentefonds

Algemene autonome ontwikkelingen	2.017	2.018	2.019	2.020
2e fase onderhoud gemeente KN2017	138.370	146.550	167.000	167.000
B2017	116.000	158.000	156.000	165.000
	-22.370	11.450	-11.000	-2.000

In de Kadernota is rekening gehouden met een voordeel als gevolg van de verwerking van 1/3-deel van de 2^e fase groot onderhoud gemeentefonds. In juli heeft minister Blok besloten, na overleg met en advisering door de VNG, om inderdaad 1/3-deel te verwerken vanaf 2017. 1/3 deel was al eerder uitgekeerd. Tevens heeft de minister besloten om het resterende (1/3) deel niet meer te verwerken, zodat bij de septembercirculaire geen voordeel meer verwacht hoeft te worden. De verschillen ten opzichte van de Kadernota worden veroorzaakt door de cumulatierегeling van voor- en nadelen binnen de Algemene Uitkering.

Accres, aanpassen van aantallen, etc.

Algemene autonome ontwikkelingen	2.017	2.018	2.019	2.020
Accres/aanpassen aantallen KN2017	99.000	178.000	81.000	-37.000
B2017	100.590	179.730	82.008	82.446
	1.590	1.730	1.008	119.446

De ontwikkeling van het accres, aanpassen van aantallen, etc. binnen de Algemene Uitkering is nagenoeg gelijk aan het beeld in de Kadernota, alleen in 2020 is een voordeel ontstaan. Uitgangspunt voor het jaar 2020 is de begroting 2019. De autonome ontwikkeling van de Algemene Uitkering van jaar op jaar, in dit geval van 2019 naar 2020 is bij de Kadernota niet meegenomen.

Compensatie afname accres bij constante prijzen

Algemene autonome ontwikkelingen	2.017	2.018	2.019	2.020
Compensatie afname accres KN2017	0	0	0	0
B2017	0	52.500	126.000	189.000
	0	52.500	126.000	189.000

Onze gemeente stelt de begroting op in constante prijzen. Dat wil zeggen dat alleen het eerste jaar wordt geïndiceerd. De berekening voor de Algemene Uitkering gaat uit van lopende prijzen, waarbij de bedragen ieder jaar worden geïndiceerd. Om een juist beeld te geven van de ontwikkeling in lasten en baten wordt voor de begroting de Algemene Uitkering teruggerekend van lopende prijzen naar constante prijzen. Door het gebruik van verschillende indexcijfers valt de berekening voor het accres in constante prijzen nadelig uit, zeker in de laatste jaren. Dit probleem is (na de voorbereiding van de kadernota) door verschillende instanties, waaronder de provincie, onderkend. Er wordt nu de mogelijkheid geboden om dit nadelig effect te compenseren door middel van een positieve stelpost in de berekening van de Algemene Uitkering op te nemen op basis van reële gegevens. In afwachting van de septembercirculaire zijn deze stelposten voor de jaren 2018 tot en met 2020 opgenomen.

B3. Ontwikkelingen bestaand beleid

Ontwikkelingen bestaand beleid	2017	2018	2019	2020
Effect GRP 2016-2020 op financieringslasten	0	0	0	0
Bijdrage DOWR PSA	3.246	7.324	0	0
Heffing Onroerende ZaakBelasting	2.000	3.000	4.000	29.000
Reisdocumenten	-6.150	-17.650	-38.650	-52.150
Beheerskosten BGT	-7.000	-7.000	-7.000	-7.000
Inzet bestaande budgetten	36.562	31.439	33.102	62.833
	28.658	17.113	-8.548	32.683

Effect GRP 2016-2020 op financieringslasten

Bij de behandeling van de Kadernota 2017-2020 hebben wij aangekondigd een second opinion te vragen op de consequenties van de door uw raad gekozen systematiek in het nieuwe GRP op de (on)mogelijkheden om financieringslasten door te berekenen in de rioolheffing.

Allereerst merken wij op dat de nieuwe Bbv nieuwe regels heeft gesteld over rentetoerekening (renteomslag), die uitgewerkt zijn in een notitie Rente van de commissie BBV. Met betrekking tot die rentetoerekening bestaat er landelijk op onderdelen nog onduidelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat in juli jl. door de commissie BBV een gewijzigde notitie Rente is uitgebracht.

Wij hebben aan de VNG een second opinion gevraagd. De conclusie van de VNG is de volgende. De gemeente dient zich te houden aan de nieuwe regels over rentetoerekening op grond van de Bbv. Binnen de begroting kan hiervan alleen worden afgeweken als er sprake is van zogenoemde projectfinanciering. De VNG geeft aan dat onderzocht kan worden of de financieringslasten voor de nieuwe rioolinvesteringen hieronder vallen.

Omdat er geen sprake is van projectfinanciering betekent een en ander dat de financieel negatieve effecten van de nieuwe financieringsmethode van het GRP niet doorberekend kunnen worden in het riooltarief. Dit is onvermijdelijk. In de Kadernota is budgettair geregeld dat de effecten ervan beslag leggen op de algemene middelen.

BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie)

De algemene uitkering wordt vanaf 2017 verhoogd in verband met een bijdrage in de beheerskosten van de BGT (taakmutatie). De wet BGT is op 1 januari 2016 in werking getreden. De bate ad € 7.000 is meegenomen in de totale baten algemene uitkering. Omdat het een taakmutatie betreft wordt de last verwerkt in het programma Leefomgeving.

Bijdrage DOWR PSA

De begroting voor DOWR PSA is hoger vastgesteld, omdat vooraf opgelegde taakstellingen niet haalbaar bleken. In de Kadernota is rekening gehouden met het nadelig verschil dat in 2016 ontstaat. Voor de jaren 2017 en 2018 valt dit nadelig effect lager uit. De bedragen zijn aangepast.

Heffing Onroerende Zaakbelasting

De heffing onroerende zaakbelasting wijkt in 2020 positief af, omdat in de Kadernota geen rekening is gehouden met de areaaluitbreiding nieuwe woningen en verbouwingen in 2020 ten opzichte van 2019.

Reisdocumenten

Voor reisdocumenten is de geldigheidsduur van 5 naar 10 jaar verlengd in 2012. De effecten hiervan worden vanaf 2018 goed zichtbaar. Het aantal aanvragen neemt vanaf 2018 drastisch af ten opzichte van de tot dusver in de begroting geraamde aantallen. Dit heeft een oplopend financieel nadeel tot gevolg. Wij merken op dat wij deze afwijking abusievelijk niet bij de Kadernota hebben gemeld.

Inzet bestaande budgetten

Inzet bestaande budgetten	2.017	2.018	2.019	2.020
Overige personeelsbudgetten	10.902	10.902	10.902	10.902
Vrijval stelpost VRIJ	13.000	13.000	13.000	13.000
huren sportparken	7.486	7.486	7.486	7.486
Onderhoud sallcon DeHooiberg	3.000	3.000	3.000	3.000
uitkeringen	6.596	6.596	6.596	6.596
verkiezingen	-2.800	-2.800	-2.800	19.800
Onderw ijs buitenonderhoud	-2.232	-7.357	-5.693	1.437
Overige kleine afwijkingen	610	612	611	612
	36.562	31.439	33.102	62.833

C. Noodzakelijk nieuw beleid en oplossingen en dekking hiervoor

In de Kadernota 2017-2020 is een aantal nieuwe beleidsvoornemens opgenomen. Voor een toelichting daarop wordt verwezen naar de Kadernota 2017-2020.

De nieuwe beleidsvoornemens zijn nog niet verwerkt in de voorliggende begroting. Binnen de nieuwe beleidsvoornemens is in de Kadernota 2017-2020 een onderscheid in prioritering gemaakt tussen nieuw beleid, waarvan wij de uitvoering bij aanwezigheid van voldoende middelen noodzakelijk vinden en overig nieuw beleid, waarover keuzes gemaakt kunnen worden afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende middelen.

Het gaat om de volgende noodzakelijke nieuwe beleidswensen/dekkingsoplossingen, zoals toegelicht in de Kadernota:

- Voorbereiding omgevingswet, eenmalig te dekken uit de reserve Nader te bestemmen middelen
- VTH applicaties RUD, leefomgeving
- Invoering wet VTH/kwaliteitsborging
- Uitvoering wet Banen, te dekken uit de budgetten sociaal domein
- Experimenten Sociaal domein, te dekken uit de budgetten sociaal domein
- Uitvoering programma Digitaal werken
- Als dekking: het laten vervallen van de storting reserve wachtgeldverplichtingen wethouders met ingang van 2019.
- Verhoging dividend Rova in 2017.

Het vernieuwde totaalbeeld van de ontwerpbegroting 2017-2020 aangevuld met de financiële consequenties van het noodzakelijke nieuwe beleid, inclusief dekking en oplossingen voor noodzakelijk nieuw beleid ziet er als volgt uit.

Onderdeel	2017	2018	2019	2020
Ontwerpbegroting 2017	110.926	39.822	41.128	184.211
Totaal noodzakelijk nieuw beleid	-272.800	-32.200	-32.200	-32.200
Oplossingen noodzakelijk nieuw beleid	162.000	0	45.000	45.000
Begroting incl. noodzakelijk nieuw beleid en oplossingen	126	7.622	53.928	197.011

Dit betekent dat er structurele dekking is voor het noodzakelijke nieuwe beleid. Het meerjarenperspectief is vanaf 2017 structureel in evenwicht. Voorgesteld wordt het noodzakelijke nieuwe beleid, inclusief de dekkingen en oplossingen mee te nemen in de begroting 2017, via de eerste begrotingswijziging. In het raadsvoorstel behorende bij deze begroting komen wij met een voorstel over het gewenste nieuwe beleid, rekening houdend met de uitkomsten van de Septembercirculaire 2016.

3.4 OVERZICHT BESCHIKBARE RESERVES

Naam reserve/voorziening	WBS nrs	Saldo aan het begin van 2017	bespaarde rente t.g.v. exploitatie	Vermeerdering dotatie rente 0,05	Overige vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Saldo aan het begin van 2018
A. Algemene reserve:							
Algemene reserve	U14100.00	6.953.343	104.300				6.953.343
Nader te bestemmen middelen	U14105.00	894.991		13.425	143.720	40.700	1011436
Reserve grondexploitatie	U14110.00	1040.653		5.610			1056.263
Totaal algemene reserves		8.888.987	104.300	29.035	143.720	40.700	9.021.042
C. Bestemmingsreserves:							
Investeringsreserve, algemeen	U14200.00	907.229	9.526	4.082			911.311
Investeringsreserve, binnensted vernieuwing	U14200.02	43.666	458	197		48.112	4.249
Investeringsreserve, kracht van Salland Leader	U14200.04	86.052	904	387			86.439
Decentralisatie huisvesting onderwijs	U14202.00	97.092		1456	324.870	219.089	204.329
Bestemmingsreserve algemeen	U14205.00	100.204				20.020	80.184
Reserve bovenwijkse voorzieningen	U14210.00	138.058	1450	621	86.765		225.444
Bestemmingsreserve extra afschrijvingen	U14212.00	18.505		278		5.693	13.090
Kapitaallasten gemeentehuis	U14213.00	586.758		23.470		72.330	537.898
Bestemmingsreserve privatisering groen	U14215.00	187.214					187.214
Reclamesport	U14222.00	18.397			1800		20.197
Ruimtelijke kwaliteit	U14239.00	-					-
Onderho ud gemeentehuis	U14240.00	509.764			79.421	80.385	508.800
Onderho ud huisvesting buitendienst	U14241.00	43.776			10.479	24.917	29.338
Onderho ud brandweergarages	U14242.00	63.906					63.906
Onderho ud welzijnsaccommodaties	U14243.00	416.371			157.130	158.091	415.410
Onderho ud kerktorens	U14244.00	53.081			13.335	7.675	58.741
Onderho ud aula begraafplaats	U14245.00	81.043			6.556	3.590	84.009
Omgevingsvergunning	U14247.00	9.835					9.835
Duurzaamheid	U14248.00	113.922					113.922
Laanbeplanting Raalterweg Wesepe	U14249.00	20.000					20.000
Wachtgeldverplicht huidige wethouders	U14250.00	45.000		675	45.000		90.675
Reserve sociaal domein	U14255.00	612.164					612.164
Totaal bestemmingsreserves		4.152.037	12.338	31.166	725.356	639.902	4.268.656
D. Voorzieningen							
Afvalstoffen	U2.8305.00	12.228					12.228
Riolering	U2.8316.00	4.973.554				89.566	4.883.988
Ruimtelijke kwaliteit	U2.8330.00	59.695					59.695
Pensioenaanspraken wethouders	U2.8340.00	857.981		12.870	8.500	19.000	860.351
Wachtgeldverplicht vm wethouders	U2.8364.00	78.519		1.178		62.810	16.887
Totaal voorzieningen		5.981.977	-	14.048	8.500	171.376	5.833.149
TOTAAL		19.023.001	116.638	74.249	877.576	851.978	19.122.847
Verwachte verliezen grondexploitatie	U2.8300.00	3.478.300		69.566			3.547.866
Voorziening dubieuze debiteuren soza	U2.8301.00	78.027					78.027
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	U2.8313.00	32.703					32.703
Vordering op Verkoop Vennootschap BV	U2.8363.00	49.720					49.720
Vordering Commanditair kapitaal Essent	U2.8365.00	12.547					12.547
Voorzieningen in mindering op activa		3.651.297	-	69.566	-	-	3.720.863
TOTAAL GENERAAL		22.674.298	116.638	143.815	877.576	851.978	22.843.710

Naam reserve/voorziening	WBS nrs	Saldo aan het begin van 2019	Saldo aan het begin van 2020	Saldo aan het begin van 2021
<i>A. Algemene reserve:</i>				
Algemene reserve	U14100.00	6.953.343	6.953.343	6.953.343
Nader te bestemmen middelen	U14105.00	1.144.953	1.282.351	1.424.710
Reserve grondexploitatie	U14110.00	1.072.107	1.088.189	1.104.512
		-		
Totaal algemene reserves		9.170.403	9.323.883	9.482.565
<i>C. Bestemmingsreserves:</i>				
Investeringsreserve, algemeen	U14200.00	916.779	930.531	944.489
Investeringsreserve, binnensted vernieuwing	U14200.02	4.275-	4.339-	4.404-
Investeringsreserve, kracht van Salland Leader	U14200.04	86.958	88.262	89.586
Decentralisatie huisvesting onderwijs	U14202.00	317.315	440.825	573.317
Bestemmingsreserve algemeen	U14205.00	60.164	40.144	20.124
Reserve bovenwijkse voorzieningen	U14210.00	277.971	321.173	359.622
Bestemmingsreserve extra afschrijvingen	U14212.00	7.752	4.075	1573
Kapitaallasten gemeentehuis	U14213.00	487.084	434.237	379.276
Bestemmingsreserve privatisering groen	U14215.00	187.214	187.214	187.214
Reclamesport	U14222.00	21.997	23.797	25.597
Ruimtelijke kwaliteit	U14239.00	-	-	-
Onderhoud gemeentehuis	U14240.00	519.146	505.127	504.638
Onderhoud huisvesting buitendienst	U14241.00	22.118	21.891	21.521
Onderhoud brandweergarages	U14242.00	63.906	63.906	63.906
Onderhoud welzijnsaccommodaties	U14243.00	421.438	471.392	449.358
Onderhoud kerktorens	U14244.00	69.981	56.429	67.179
Onderhoud aula begraafplaats	U14245.00	90.565	97.121	103.677
Omgevingsvergunning	U14247.00	9.835	9.835	9.835
Duurzaamheid	U14248.00	113.922	113.922	113.922
Laanbeplanting Raalterweg Wesepe	U14249.00	20.000	20.000	20.000
Wachtgeldverplicht huidige wethouders	U14250.00	137.035	184.091	231.852
Reserve sociaal domein	U14255.00	612.164	612.164	612.164
Totaal bestemmingsreserves		4.439.069	4.621.796	4.774.445
<i>D. Voorzieningen</i>				
Afvalstoffen	U2.8305.00	12.228	12.228	12.228
Riolering	U2.8316.00	4.842.898	4.805.056	4.780.677
Ruimtelijke kwaliteit	U2.8330.00	59.695	59.695	59.695
Pensioenaanspraken wethouders	U2.8340.00	853.256	836.555	819.603
Wachtgeldverplicht vm wethouders	U2.8364.00	1	1	1
		-	-	-
Totaal voorzieningen		5.768.078	5.713.535	5.672.204
TOTAAL		19.377.550	19.659.214	19.929.215
Verwachte verliezen grondexploitatie	U2.8300.00	3.618.823	3.691.200	3.765.024
Voorziening dubieuze debiteuren soza	U2.8301.00	78.027	78.027	78.027
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	U2.8313.00	32.703	32.703	32.703
Vordering op Verkoop Vennootschap BV	U2.8363.00	49.720	49.720	49.720
Vordering Commanditair kapitaal Essent	U2.8365.00	12.547	12.547	12.547
Voorzieningen in mindering op activa		3.791.820	3.864.197	3.938.021
TOTAAL GENERAAL		23.169.370	23.523.410	23.867.235

3.5 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA

Programma	Baten / Lasten	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
<i>bedragen €</i>					
<i>Totaal (incl. mutaties reserves)</i>					
1. Wonen en leefomgeving	Lasten	64.612	0	0	0
	Baten	25.151	0	0	0
3. Economie, recreatie en toerisme	Lasten	12.500	0	0	0
	Baten	0	0	0	0
6. Welzijn, Sport & Cultuur	Lasten	36.904	29.351	24.900	22.000
	Baten	6.204	1.551	0	0
8. Dienstverlening	Lasten	22.600	22.600	22.600	0
	Baten	0	0	0	0
9. Bestuur en communicatie	Lasten	637.500	637.500	0	0
	Baten	637.500	637.500	0	0
Algemene dekkingsmiddelen & Overhead	Lasten	39.810	64.810	41.399	41.399
	Baten	0	0	0	0
Reserve mutaties	Lasten	0	0	0	0
	Baten	78.812	27.800	24.900	22.000
Eindtotaal		66.259	87.410	63.999	41.399

3.6 JAARLIJKS TERUGKERENDE ARBEIDSKOSTEN- GERELATEERDE VERPLICHTINGEN VAN VERGELIJKBAAR VOLUME

onderdeel	geraamde sterkte begroting 2017 (aantallen)	geraamde sterkte begroting 2017 (fte's)	personeelslasten begroting 2017	personeelslasten begroting 2016
1. Leden van de raad (excl.wethouders)	17			
vergoeding raadswerk			123.545	120.340
onkostenvergoeding			37.740	34.000
Totaal leden van de raad	17	0,0000	161.285	154.340
2. Raadsgriffie	2	1,3889	108.852	97.929
3. Burgemeester en wethouders				
- Burgemeester	1	1,0000	128.316	122.757
- Wethouders	3	2,1000	185.344	184.130
Totaal burgemeester en wethouders	4	3,1000	313.660	306.888
4. Burgerlijke stand	5		6.700	6.700
ICS RUD	5	4,5556	366.558	357.179
5. Openbaar Basis onderwijs				
Logopediste	1	0,5694	37.838	37.136
6. Havenmeester	1	0,1218	4.705	4.638
7. Zwembad (desintegratieschade)		0,0000	88.200	0
8. Leader coordinator	1	0,6667	53.134	53.617
9. Directieteam	2	2,0000	218.007	221.899
Concerncontrol	1	1,0000	100.944	99.236
Team Communicatie en Ondersteuning	9	6,0445	372.801	369.784
Team Projectmanagement en Advies	5	3,6778	282.299	273.774
Team Bedrijfsvoering	12	8,5890	601.753	673.326
Team Klantcontactcentrum	12	9,1113	500.895	487.865
Team Werk, Inkomen en Zorg	20	15,2555	1.008.784	904.692
Team Burgerzaken	2	2,0000	132.556	130.032
Team Fysieke Infrastructuur en Vastgoed	19	16,6838	1.031.072	1.024.235
Team Maatschappelijke Ontwikkelingen	12	8,7224	631.537	657.348
Team Leefomgeving	23	17,9534	1.210.008	1.226.861
	117	91,0377	6.090.656	6.069.051
9. Gedetacheerd personeel	1	0,6111	36.204	35.900
Totaal gedetacheerd	1	0,6111	36.204	35.900

9.2	Voormalig personeel				
	<i>algemeen :</i>				
	- wethouders (via salarisadministratie)	1		44.500	35.900
		1		44.500	35.900
	- Leef tijdsbewust personeelsbeleid			6.600	6.700
	- voormalig wethouders	6			25.000
	- w achtgeld voormalig wethouder (raet)	1		62.810	6.875
	- w w voormalig personeel			23.925	95.100
	- uitk ingevolge soc statuut			0	0
		7	0,0000	93.335	133.675
	Totaal voormalig personeel	8	0,0000	137.835	191.175
9.3	Overige lasten personeel				
	Belasting WKR			54.000	25.000
	Stage-vergoedingen			10.000	10.000
	Raadsleden WKR			10.000	10.000
	Reiskosten			46.650	46.650
	Totaal overige personeelslasten			120.650	91.650
	TOTAAL PERSONEELSLASTEN	162	102,0512	7.526.277	7.406.203

3.7 OVERZICHT TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN RESERVES

Toevoegingen aan reserves						
Product	Omschrijving	Reservenr.	2017	2018	2019	2020
Programma 1 Wonen en leefomgeving						
U6.541.01.01	Kerktorens	U1.4244.00	13.335	13.335	13.335	13.335
U6.724.01.01	Begraafplaatsen	U1.4245.00	6.556	6.556	6.556	6.556
U6.830.01...expl.	Bouwgrondexploitatie woningen	U1.4210.00	74.302	51.174	39.031	33.631
Programma 3 Economie, recreatie en toerisme						
U6.560.01.03	Recreatieve voorzieningen	U1.4243.00	2.250	2.250	2.250	2.250
U6.830.02...expl.	Bouwgrondexploitatie bedrijven	U1.4210.00	12.463			-
Programma 5 Jeugd en onderwijs						
U6.420.03.12	Gymlokaal Watertorenstraat	U1.4243.00	10.462	10.462	10.462	10.462
U6.420.03.14	Gymlokaal Nieuwe Coers	U1.4243.00	33.338	33.338	33.338	33.338
U6.421.01.01	Openbaar basis onderwijs	U1.4202.00	190.138	190.138	190.138	190.138
U6.421.01.02	Bijzonder basis onderwijs	U1.4202.00	6.807	6.807	6.807	6.807
U6.441.01.01	Voorgezet onderwijs	U1.4202.00	127.925	127.925	127.925	127.925
Programma 6 Welzijn						
U6.530.01.01	Sporthol Hooiberg/Reclamesport	U1.4222.00	1.800	1.800	1.800	1.800
U6.530.01.01	Sporthol de Hooiberg	U1.4243.00	49.856	49.856	49.856	49.856
U6.530.04.01	Zwembad Wijhe	U1.4243.00	32.000	32.000	32.000	32.000
U6.540.01.01	Muziekcent Olst	U1.4243.00	2.533	2.533	2.533	2.533
U6.667.04.01	Buurthuis den Nul	U1.4243.00	4.905	4.905	4.905	4.905
U6.667.04.03	Sociaal cultureel centrum de Bongerd	U1.4243.00	12.078	12.078	12.078	12.078
U6.667.06.01	Zalencentrum Wesepe	U1.4243.00	9.708	9.708	9.708	9.708
Programma 9						
U6.001.01.02	Wachtgeldverpl. Huidige	U1.4250.00	45.000	45.000	45.000	45.000
Programma 10						
U6.990.01.01	Nader te bestemmen middelen	U1.4105.00	143.720	156.145	155.125	155.125
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien						
U6.960.02.20	binnendienst huisvesting	U1.4240.00	79.421	79.421	79.421	79.421
U6.960.02.65	buitendienst huisvesting	U1.4241.00	10.479	10.479	10.479	10.479
Subtotaal			869.076	845.910	832.747	827.347
Toevoeging bespaarde rente aan reserves						
U6.914.01.01	Rente tov. reserves		60.201	64.467	78.833	82.396
Totaal toevoegingen			929.277	910.377	911.580	909.743

Onttrekkingen aan reserves						
Product	Omschrijving	Reservnr.	2017	2018	2019	2020
Programma 1 Wonen en leefomgeving						
U6.210.02.01	Onderhoud kunstwerken	U1.4205.00	17.370	17.370	17.370	17.370
U6.210.03.01	Onderhoud verkeersborden	U1.4105.00	10.000	10.000	10.000	10.000
U6.541.01.01	Onderhoud kerktorens	U1.4244.00	7.675	2.095	26.887	2.585
U6.724.01.01	Begraafplaatsen	U1.4245.00	3.590			
U6.810.01.02.01	Investeringsreserve	U1.4200.00	48.112			
Programma 3						
U6.560.01.03	Onderhoud recreatieve voorz.	U1.4243.00	1.000	1000	1.000	1.000
Programma 5 Jeugd en onderwijs						
U6.420.02.01	Bijdrage logopedie	U1.4205.00	1.325	1.325	1.325	1.325
U6.420.02.02	Bijdrage logopedie	U1.4205.00	1.325	1.325	1.325	1.325
U6.420.03.12	Gymlokaal Watertorenstraat	U1.4243.00	6.967	6.470	7.961	7.897
U6.420.03.14	Gymlokaal Nieuwe Coers	U1.4243.00	7.414	9.359	5.780	5.559
U6.421.01.01	Openbaar basis onderwijs	U1.4202.00	83.905	87.399	84.107	80.574
U6.421.01.01	Openbaar basis onderwijs	U1.4212.00	1.558	1.527	1.495	1.463
U6.421.01.02	Bijzonder basis onderwijs	U1.4202.00	83.276	78.589	74.547	72.779
U6.421.01.02	Bijzonder basis onderwijs	U1.4212.00	1.707	1.644		
U6.441.01.01	Voorgezet onderwijs	U1.4202.00	51.908	48.961	47.466	45.637
Programma 6 Welzijn						
U6.530.01.01	Sporthal de Hooiberg	U1.4212.00	1.160	1.140	1.120	1.100
U6.530.03.01	Ijsbaan	U1.4212.00	1.268	1.223	1.178	
U6.667.04.04	Kulturhus concept	U1.4105.00	8.700	5.800	2.900	
U6.530.01.01	Sporthal de Hooiberg	U1.4243.00	55.452	63.188	49.666	42.789
U6.530.04.01	Zwembad Wijhe	U1.4243.00	21.764	14.407	17.265	23.271
U6.540.01.01	Muziektent Olst	U1.4243.00	1.800	1.800	1.800	4.100
U6.510.01.01	Openbare bibliotheek Olst-Wijhe	U1.4105.00	22.000	22.000	22.000	22.000
U6.667.04.01	Buurthuis den Nul	U1.4243.00	6.800	800	952	7.497
U6.667.04.03	Sociaal cultureel centrum de Bongerd	U1.4243.00	4.673	3.605	4.674	4.200
U6.667.06.01	Zalencentrum Wesepe	U1.4243.00	52.221	50.473	18.078	82.851
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien						
U6.960.02.20	kapitaallasten gemeentehuis	U1.4213.00	72.330	72.330	72.330	72.330
U6.960.02.20	huisv.onderh.gemeentehuis.	U1.4240.00	80.385	69.075	93.440	79.910
U6.960.02.65	huisvest.onderh.werf	U1.4241.00	24.917	17.699	10.706	10.849
Totaal onttrekkingen			680.602	590.604	575.372	598.411

3.8 EMU-SALDO

Omschrijving	2016	2017	2018
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2016, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2017	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2017
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.224	-73	139
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.855	1.699	1.688
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	83	23	21
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	315	-	1.728
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	64	82	46
10 Lasten inm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten:			
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	335	1.567	74

Ruimte voor toelichting
Het overzicht van het EMU-saldo is bedoeld om op nationaal niveau te kunnen bepalen in hoeverre de verschillende overheden bijdragen aan het nationale EMU-saldo. Wij hebben een voordelig EMU-saldo en dragen dus op positieve wijze bij aan het EMU-saldo van ons land.

3.9 OVERZICHT TAAKVELDEN

Begroting2017						
Taakveld	Omschrijving Taakveld	Lasten	Verbonden partijen		Baten	Resultaat
0.1	Bestuur	744.695	50.669	GGD	0	795.364
0.10	Mutaties reserves	725.356			680.602	44.754
0.2	Burgerzaken	283.759			305.900	-22.141
0.4	Overhead	5.980.492			131.031	5.849.461
0.5	Treasury	-631.003			892.508	-1.523.511
0.61	OZB w oningen	135.958			2.812.000	-2.676.042
0.62	OZB niet-w oningen	113.478			1.302.000	-1.188.522
0.64	Belastingen overig	8.677			35.033	-26.356
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0			22.364.317	-22.364.317
0.8	Overige baten en lasten	135.190			143.790	-8.600
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	151.936	1.391.438	VR	37.547	1.505.827
1.2	Openbare orde en veiligheid	207.341			23.075	184.266
2.1	Verkeer en vervoer	1.942.568			29.205	1.913.363
3.1	Economische ontwikkeling	40.149			4.620	35.529
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.233.347			1.191.615	41.732
3.4	Economische promotie	41.916			70.790	-28.874
4.1	Openbaar basisonderwijs	206.428			22.200	184.228
4.2	Onderwijs huisvesting	656.204			0	656.204
4.3	Onderwijs beleid en leerlingzaken	809.554			52.293	757.261
5.1	Sportbeleid en activering	179.261			13.704	165.557
5.2	Sportaccommodaties	1.515.196			219.652	1.295.544
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	213.556			35.950	177.606
5.4	Musea	40.674			0	40.674
5.6	Media	391.929			0	391.929
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	898.775	37.000	RGS	13.650	922.125
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.792.524	4.132	GGD	30.805	1.765.851
6.2	Wijkteams	-56.289			0	-56.289
6.3	Inkomensregelingen	4.043.654			2.589.425	1.454.229
6.4	Begeleide participatie	281.236	2.029.542	SAL	0	2.310.778
6.5	Arbeidsparticipatie	199.635			0	199.635
6.6	Maatw erkvoorzieningen (WMO)	441.749			3.100	438.649
6.71	Maatw erkdiensverlening 18+	3.116.334			316.200	2.800.134
6.72	Maatw erkdiensverlening 18-	93.716	3.475.020	BVO / GGD	0	3.568.736
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	176.743			0	176.743
7.1	Volksgezondheid	45.569	-103.244	BVO / GGD	0	-57.675
7.2	Riolering	1.404.312			1.773.474	-369.162
7.3	Afval	97.062	1.194.418	ROVA	1.540.514	-249.034
7.4	Milieubeheer	381.491			2.500	378.991
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	117.248			58.000	59.248
8.1	Ruimtelijke ordening	543.776			154.438	389.338
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.863.473			3.922.404	-58.931
8.3	Wonen en bouwen	1.080.433			1.065.661	14.772
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	33.648.102	8.078.975		41.838.003	-110.926

3.10 MATRIX PROGRAMMA'S EN PRODUCTEN

nr.	Programma / beleidsproducten	portefeuillehouder	productnr beheersbegroting	omschrijving (sub)product
Programma 1 Wonen en leefomgeving				
1.10	Ruimtelijke ordening	H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink H. Engberink	U6.810.01.01 U6.810.01.02 U6.810.01.03 U6.810.01.04 U6.810.01.05 U6.810.01.06 U6.810.01.07 U6.810.01.08 U6.810.01.10 U6.810.02.01 U6.810.03.01 U6.810.03.02 U6.810.03.03	Procedures bestemmingsplannen Actualisatie bestemmingsplannen Bestemmingsplan buitengebied Plan Bijsterbosch Welsum Actualisatie structuurvisie Cultuurhist.waarden Langstr/Kerkstraat Startnotitie woonvisie Deelvisie wonen-goedkope huur Voorbereiding invoering Omgevingswet Vitaal platteland Beheer- en uitv.kst.Leadercoördinator Beheer- en uitv.kst.plaatselijke groep Beheer- en uitv.kst.overige kosten
1.20	Woningbouw	M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind A. G. J. Strien M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind	U6.820.01.01 U6.820.01.02 U6.822.01.02 U6.822.01.03 U6.822.01.04 U6.822.01.05 U6.823.01.01 U6.823.01.02 U6.823.01.03 U6.830.01.....	Woningexploitatie en -bouw Beheer en uitgifte gronden Volkshuisvesting Omgevingsvergunning: activiteit bouwen Handhaving bouw & woningtoezicht Omgevingsvergunning: activiteit slopen Omgevingsvergunning: bouw leges Omgevingsvergunning: welstand leges Omgevingsvergunning: leges sloopverg. Bougrondexploitatie woning (<i>diverse projectnrs.</i>)
1.30	Leefomgeving	A. G. J. Strien M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind A. G. J. Bosch	U6.003.01.08 U6.003.01.09 U6.541.01.01 U6.541.01.04 U6.621.03.01 U6.670.07.01	Straatnaamgeving & huisnummering Geografische informatievoorziening Kerktorens Monumentenbeleid en beheer Tijdelijke huisvesting statushouders (GVA) Dorpsontwikkelingsplannen
1.40	Openbare ruimte - wegen	M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind	U6.210.02.01.00 U6.210.02.01.01 U6.210.02.02 U6.210.02.03	Openbare ruimte: wegen-algemeen Openbare ruimte: wegen Openbare ruimte: gladheidsbestrijding Infrastructuur Molenstraat
1.50	Openbare ruimte - verkeer	M. Blind M. Blind M. Blind	U6.210.03.01.00 U6.210.03.01.01 U6.210.03.01.03	Openbare ruimte: verkeer algemeen Verkeer-Algemeen Verkeer-verkeerstellers plaatsen
1.60	Openbare ruimte - groen	M. Blind	U6.560.01.01.00	Openbare ruimte: groen-algemeen
1.70	Openbare ruimte - riolering	M. Blind M. Blind	U6.722.01.01.00 U6.726.01.01	riolering-algemeen Baten rioolheffing
1.80	Begraven	M. Blind M. Blind	U6.724.01.01.00 U6.732.01.01	Begraafplaatsen-algemeen Baten begraafplaatsrechten
Programma 2 Veiligheid				
2.10	Brandweer en rampenbestrijding	A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien A. G. J. Strien	U6.120.01.01 U6.120.01.02 U6.120.01.03 U6.120.01.05 U6.120.01.06 U6.120.08.01 U6.120.09.01 U6.120.09.02 U6.621.01.01 U6.621.01.02 U6.621.02.01	Brandweerkazerne Olst en Wijhe Brandweerkazerne Welsum en Wesepe Brandweer (vm kazeme Zylweg 3a Welsum) Omgevingsvergunning: activiteit gebruik Regionale brandweer Rampenbestrijding Overige beschermende maatregelen Externe veiligheid Opvang vluchtelingen kortdurend algemeen Opvang vluchtelingen kortdur. indiv.vers Langdurige crisis noodopvang algemeen
2.20	Openbare orde en veiligheid	A. G. J. Strien A. G. J. Strien	U6.140.01.01 U6.140.01.02	Openbare orde en veiligheid APV

nr.	Programma / beleidsproducten	portefeuillehouder	productnr beheersbegroting	omschrijving (sub)product
Programma 3 Economie, recreatie en toerisme				
3.10	Economische aangelegenheden	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.310.01.01 U6.310.05.01 U6.330.01.01 U6.560.01.03 U6.830.02....	Beheer & exploitatie markten Econom.ontwikkeling/Bedrijfscontacten Deelneming nutsbedrijven Gemeentelijke recreatie voorzieningen Bouwgrondexploitatie bedrijf (<i>div. projectnummers</i>)
3.20	Recreatie en toerisme	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.560.01.04 U6.560.01.05 U6.560.01.07	Recreatie en toerisme Passantenhaven Wijhe Infocentrum IJssel Den Nul
Programma 4 Duurzaamheid				
4.10	Afvalstoffen	M. Blind M. Blind	U6.721.01.01 U6.725.01.01	Afvalstoffenverwijdering & -verwerking Heffing & inning afvalstoffenheffing
4.20	Milieutaken	M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind	U6.723.01.01 U6.723.01.04 U6.723.01.05.00 U6.723.01.06 U6.723.01.07 U6.723.01.08	Milieubeheer algemeen Omgevingsvergunning:milieu Handhaving milieu Milieu educatie en voorlichting Uitvoering wet geluidhinder Uitvoering wet bodembescherming
4.30	Duurzaamheidsmaatregelen	M. Blind	U6.723.01.02..	Duurzaamheid-algemeen
Programma 5 Jeugd en Onderwijs				
5.10	Jeugd- en jongerenwerk	M. Blind	U6.670.05.01	Sociaal cultureel werk
5.20	Jeugdgezondheidszorg	M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind M. Blind	U6.671.02.01 U6.671.02.02 U6.672.02.01 U6.682.01.01 U6.682.02.01 U6.682.03.01 U6.682.03.02 U6.682.03.03 U6.682.04.01 U6.683.01.01 U6.683.02.01 U6.687.01.01 U6.715.01.01	EerstelijnsloketJeugd Jeugdgezondheidsbeleid (maatwerk) PGB -Jeugd AWBZ Jeugdzorg Zw-jeugdzorg GGZ Jeugd- & opvdhlp (Jgdzrg(pls) en crisspvn Jeugd- en opvoedhulp (landelijk) Jeugd- en opvoedhulp (onvoorzien) Uitvoeringskosten Jeugdzorg Jeugd- en opvoedhulp (AMHK) Jeugd- & opvdhlp (Jeugdzrg(pl) en crisi Ouderbijdragen individuele voorz. Jeugd Jeugdgezondheidsbeleid (uniform deel)
5.30	Lokaal onderwijsbeleid	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien	U6.420.01.01 U6.420.02.01 U6.420.02.02 U6.420.03.12 U6.420.03.14 U6.440.01.01	Openbaar onderwijs algemene lasten Openbaar onderwijs lokaal beleid Bijzonder onderwijs lokaal beleid Gymlokaal Watertorenstraat Gymlokaal de Nieuwe Coers Voortgezet onderwijs lokaal beleid
5.40	Huisvesting onderwijs	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien	U6.421.01.01 U6.421.01.02 U6.441.01.01	Openbaar basisonderw.andere voorz. Bijzonder basisonderw.andere voorz. Voortgezet onderwijs andere voorz.
5.50	Overige onderwijs aangelegenheden	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien	U6.480.01.01 U6.480.02.01 U6.480.03.01 U6.480.04.01	Onderwijsbegeleiding Leerlingenvervoer Uitvoering leerplicht Voor- en vroegtijdse educatie
5.60	Speelvoorzieningen	M. Blind	U6.580.01.01	Overige recreatieve voorzieningen
5.70	Kinderopvang	M. Blind M. Blind	U6.650.01.01 U6.650.01.02	Kinderopvang Peuterspeelzaalwerk

nr.	Programma / beleidsproducten	portefeuillehouder	productnr beheersbegroting	omschrijving (sub)product
Programma 9 Bestuur en communicatie				
9.10	Bestuursorganen	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien	U6.001.01.01 U6.001.01.02 U6.006.01.01	Raad en raadscommissies College van B & W Bestuursonderst. raad en rekenkamer
9.20	Voorlichting en communicatie			vervallen (zie overhead)
9.30	Bestuursondersteuning			vervallen (zie overhead)
9.40	Bestuurlijke samenwerking	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien	U6.005.01.01 U6.005.02.01... U6.005.02.02	Bestuurlijke samenwerking ICS RUD Algemeen ICS RUD Specifieke dienstverlening
Algemene dekkingsmiddelen				
10.10	Treasury (taakveld 0.5)	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.330.01.01 U6.913.01.01 U6.914.01.01	Deelneming nutsbedrijven Beleggingen Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar
10.20	Algemene uitkering en overige uitkeringen uit het Gemeentefonds (taakveld 0.7)	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.921.01.01 U6.923.01.01	Algemene uitkering gemeentefonds Uitkering deelfonds sociaal domein
10.30	OZB woningen (taakveld 0.61)	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.930.01.01 U6.932.01.01 U6.940.01.01	OZB Woningen/Uitvoering Wet WOZ OZB Woningen/ baten OZB eigenaren OZB Woningen/Baten&lasten heffing en invord.gem.bel.
10.30	OZB niet-woningen (taakveld 0.62)	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.930.01.02 U6.931.01.01 U6.932.01.02 U6.940.01.02	OZB Niet woningen/Uitvoering Wet WOZ OZB niet woningen/Baten OZB gebruikers OZB Niet woningen/baten OZB eigenaren OZB Niet Woningen/Baten&lasten heffing en invord.gem.bel.
10.30	Belastingen overig (taakveld 0.64)	A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.934.01.01 U6.936.01.01 U6.937.01.01 U6.938.01.01 U6.940.01.03	Baten baatbelasting Baten toeristenbelasting (taakveld 3.4) Baten hondenbelasting Baten reclamebelasting Baten&lasten heffing en invord.gem.bel.
10.40	Onvoorzien (taakveld 0.8)	A.G.J. Bosch	U6.922.01.01	Algemene baten en lasten
Overhead				
10.50	Overhead (taakveld 0.4)	A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Strien A.G.J. Bosch A.G.J. Strien A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch A.G.J. Bosch	U6.002.01.01 U6.002.01.02 U6.002.01.03 U6.002.01.04 U6.002.01.05 U6.960.02.01 U6.960.02.10 U6.960.02.20 U6.960.02.30 U6.960.02.40 U6.960.02.50 U6.960.02.60 U6.960.02.65 U6.960.02.70 U6.960.03.01 U6.960.03.02 U6.960.03.10	Bestuursondersteuning (B&W) Representatie Bestuurlijke communicatie & voorlichting Budgetcyclus Commissie advies bezwaarschriften overhead toedeling ICT/GEO huisvesting binnendienst DIV Facilitaire lasten BVO P&O Financien algemeen FI & GB buitendienst Overige overhead Directie Concercontrol overhead kostenplaats teams
Heffing VPB				
	Heffing VPB (taakveld 0.9)	A.G.J. Bosch	U6.942.01.01	Vennootschapsbelasting
Saldo van baten en lasten				
div.	Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma (taakveld 0.10)	A.G.J. Bosch	div.	diverse productnummers
Resultaat				
10.60	Resultaat (taakveld 0.11)	A.G.J. Bosch	U6.990.01.01	Resultaat rekening van baten en lasten